UNIVERSITEIT GENT

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

De illegale vogelvangst in Vlaanderen. Een belevingsonderzoek bij daders

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de criminologische wetenschappen
door (00803201) Boone Sara

Academiejaar 2013-2014

Promotor :
Prof. dr. Brice De Ruyver

Commissarissen :
Prof. dr. Tom Balthazar
Prof. dr. Tom Daems

Verklaring inzake toegankelijkheid van de masterproef criminologische wetenschappen

Ondergetekende,

Boone Sara (00803201)

geeft hierbij aan derden,

zijnde andere personen dan de promotor (en eventuele co-promotor), de commissarissen of leden van de examencommissie van de master in de criminologische wetenschappen,

[de toelating] [~~geen toelating~~]

om deze masterproef in te zien, deze geheel of gedeeltelijk te kopiëren of er, indien beschikbaar, een elektronische kopie van te bekomen, waarbij deze derden er uiteraard slechts zullen kunnen naar verwijzen of uit citeren mits zij correct en volledig de bron vermelden.

Deze verklaring wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren waarin de masterproef moet worden ingediend, en dient in elk van die exemplaren ingebonden onmiddellijk na het titelblad.

Datum: 15/05/2014

Handtekening:

TREFWOORDEN

Wildlife crime

Illegale vogelvangst

Vogelvangers

Belevingsonderzoek

Neutralisatietechnieken

"We ate the birds. We ate them. We wanted their songs to flow up through our throats and burst out of our mouths, and so we ate them. We wanted their feathers to bud from our flesh. We wanted their wings, we wanted to fly as they did, soar freely among the treetops and the clouds, and so we ate them. We speared them, we clubbed them, we tangled their feet in glue, we netted them, we spitted them, we threw them onto hot coals, and all for love, because we loved them. We wanted to be one with them. We wanted to hatch out of clean, smooth, beautiful eggs, as they did, back when we were young and agile and innocent of cause and effect, we did not want the mess of being born, and so we crammed the birds into our gullets, feathers and all, but it was no use, we couldn't sing, not effortlessly as they do, we can't fly, not without smoke and metal, and as for the eggs we don't stand a chance. We're mired in gravity, we're earthbound. We're ankle-deep in blood, and all because we ate the birds, we ate them a long time ago, when we still had the power to say no."

- Margaret Atwood –
In The Tent, 2006: 127

WOORD VOORAF

Deze masterproef bouwt verder op mijn bachelorproef die geschreven werd gedurende mijn stage in de rechtbank van eerste aanleg te Gent. In mijn zoektocht naar een origineel en weinig onderzocht fenomeen wakkerde rechter Bart de Temmerman mijn interesse voor de vogelvangst aan. Door mijn stage kreeg ik de mogelijkheid om een dossierstudie inzake vogelvangstmisdrijven uit te voeren. Het was de Hoofdsecretaris van het Parket, Herbert Wachtelaer die de nodige dossiers uit de archieven filterde. Dit was voor mij de uitgelezen kans om het fenomeen van de vogelvangst te gaan verkennen. Waarvoor mijn dank.

Graag wens ik ook mijn promotor, Prof. dr. Brice De Ruyver, te bedanken voor de tijd die hij vrijmaakte en de opbouwende aanbevelingen die hij gaf, zowel tijdens de bachelor- als masterproef.

Vervolgens gaat mijn dank uit naar alle respondenten die ondanks het gevoelig thema toch bereid waren hun medewerking te verlenen. Zonder hun medewerking was dit belevingsonderzoek onmogelijk geweest.

Als laatste wil ik mijn vriendin Griet en mijn familie bedanken voor alle steun die ze gaven. In het bijzonder bedank ik hierbij mijn broer Pieter, die me hielp in de zoektocht naar mogelijke respondenten.

INHOUDSOPGAVE

Trefwoorden ..... **I**

Woord vooraf ..... **III**

Inhoudsopgave ..... **IV**

Lijst van figuren en tabellen ..... **IX**

INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING **1**

Maatschappelijke relevantie **1**

Criminologische relevantie **2**

Beleidsmatige relevantie **4**

Onderzoeksvragen **5**

Verloop masterproef **6**

Methodologie **7**

Literatuurstudie 7

Dossierstudie 7

Belevingsonderzoek 7

DEEL I: THEORETISCH LUIK **9**

HOOFDSTUK 1: HET FENOMEEN VAN DE ILLEGALE VOGELVANGST **9**

1.1. Inleiding **9**

1.2. Methodologie **9**

1.2.1. Literatuurstudie 9

1.2.2. Dossierstudie 10

1.3. Definiëring, afbakening en contextualisering van het fenomeen vogelvangst **11**

1.3.1. Constructivistisch uitgangspunt 11

1.3.2. De controletheorie versus geweld tegen dieren als precursor 12

1.3.3. Zienswijzen over criminaliteit jegens dieren 12

1.3.4. Beknopte historiek 13

1.3.5. Wettelijk stattuut 14

1.3.5.1. Uitzonderingen 14

1.3.6. Stipulatieve definitie 15
1.4. Problematische regio's en landen 15
1.4.1. Noord-Italië 16
1.4.2. Cyprus en Malta 16
1.4.3. Oorzaken van niet-naleving 17
1.5. De rol van het maatschappelijk bewustzijn in de strijd tegen illegale vogelvangst 18
1.6. Aantal dossiers 19
1.7. Het profiel van de vogelvangers 20
1.7.1. Dossieranalyse (vanaf 2005 tot 2012) 20
1.7.1.1. Resultaten 21
1.8. Vogelsoorten waarop de daders uit dossierstudie het hebben gemunt 23

HOOFDSTUK 2: MOTIEVEN EN DRIJFVEREN BIJ ILLEGALE VOGELVANGST 24
2.1. Inleiding 24
2.2. Motieven van de vogelvangers 24
2.2.1. Thrill killers 25
2.2.2. Illegal trophy hunters 25
2.2.3. Commercial hunters 25
2.2.4. Opportunists 25
2.2.5. Subsistence hunters or anglers 25
2.2.6. Dossieranalyse (vanaf 2005 tot 2012) 26
2.2.6.1. Resultaten 26
2.3. Link met andere criminele activiteiten 29
2.3.1. Illegaal bezit 29
2.3.2. Vervalsing van pootringen 30
2.3.3. Illegale handel en de rol van criminele organisaties 30
2.3.4. Smokkel van beschermde vogels en fraude in CITES-documenten 31
2.3.5. Witwasserij en ruilhandel 32
2.3.6. Omkoping 32
2.3.7. Jachtmisdrijven 33
2.3.8. Vergiftiging 33

2.3.9. Gebruik verboden methoden bij vogelvangst 34
2.3.10. Beschermde vogels op menukaart in restaurants 36
2.3.11. Vogel- en nestdiefstal 37
2.3.12. Het verzamelen van eieren 37
2.3.13. Inbreuk afvalwetgeving 38
2.3.14. Dossieranalyse (vanaf 2005 tot 2012) 38
2.3.14.1. Resultaten 39
2.4. Conclusie 40

HOOFDSTUK 3: WETGEVEND KADER 41
3.1. Inleiding 41
3.2. CITES 41
3.2.1 Kritiek 43
3.3. De Vogelrichtlijn 44
3.4. Het Soortenbesluit 45
3.4.1 Kritiek 46
3.5. Discussie 46

DEEL II: EMPIRISCH LUIK 49

HOOFDSTUK 4: METHODOLOGIE 49
4.1. Inleiding 49
4.2. Onderzoeksstrategie: een kwalitatieve benadering 49
4.2.1. Belevingsonderzoek 51
4.2.2. Methodologische beperkingen 52
4.3. Onderzoeksinstrument: open interview 55
4.4. Respondentenverzameling 57
4.5. Interviewsetting 60
4.6. Data-analyse 61
4.7. Conclusie 61

HOOFDSTUK 5: ONDERZOEKSRESULTATEN 62
5.1. Inleiding 62
5.2. Motieven achter vogelvangst 63
5.2.1. Thrill killers 63
5.2.2. Illegal trophy hunters 63
5.2.3. Commercial hunters 64
5.2.4. Opportunists 64
5.2.5. Subsistence hunters or anglers 65
5.3. Link met andere criminaliteit 65
5.3.1. Illegaal bezit 65
5.3.2. Vervalsing van pootringen 66
5.3.3. Illegale handel en de rol van criminele organisaties 67
5.3.4. Smokkel van beschermde vogels en fraude in CITES-documenten 68
5.3.5. Ruilhandel 69
5.3.6. Omkoping en corruptie 69
5.3.7. Gebruik of bezit verboden methoden bij vogelvangst 70
5.3.8. Beschermde vogels op menukaart in restaurants 71
5.3.9. Vogeldiefstal 71
5.4. Neutralisatietheorie toegepast op vogelvangst 71
5.4.1. Ontkennen van verantwoordelijkheid 73
5.4.2. Ontkennen van schade 74
5.4.3. Ontkennen van slachtoffer 75
5.4.4. Veroordelen van veroordeelaars 75
5.4.5. Beroepen op hogere loyaliteit 76
5.4.6. Ledger metafoor 76
5.4.7. Opwerpen noodzakelijkheid van inbreuk 76
5.4.8. Opwerpen van relatieve aanvaardbaarheid 77
5.4.9. Wijzen op normaliteit van inbreuk 78
5.4.10. Ontkennen noodzakelijkheid van wetgeving 79
5.4.11. Beweren dat ze er recht op hebben 79
5.5. Andere theorieën 80

5.5.1. De differentiële associatietheorie....80
5.5.2. De labelingtheorie....82
5.5.3. De rationele keuzetheorie en de rol van afschrikking....82
5.5.4. De basisassumpties van de routine-activiteitentheorie en preventie....83
5.6. Conclusie....85

ALGEMEEN BESLUIT....86
BIBLIOGRAFIE....X
BIJLAGEN....XVI
Bijlage 1: Schema van bachelorproef tot masterproef....XVI
Bijlage 2: Brief aanvraag toestemming dossierstudie aan de procureur des Konings....XVII
Bijlage 3: Goedkeuring procureur-generaal....XVIII
Bijlage 4: Extra bevinding dossierstudie: overzicht vogelsoorten waarop vogelvangers het gemunt hebben....XIX
Bijlage 5: Analyseschema gebruikte methoden in het kader van de dossierstudie....XX
Bijlage 6: Topiclist....XXI
Bijlage 7: Brief respondentenverzameling....XXIII
Bijlage 8: Informatiebrief....XXIV
Bijlage 9: Informed Consent....XXV
Bijlage 10: Codeboom:....XXVI

LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN

Figuur 1: Tabel aantal dossiers per jaar
Figuur 2: Analyseschema profiel vogelvangers in het kader van de dossierstudie
Figuur 3: Analyseschema link met andere criminele activiteiten in het kader van de dossierstudie
Figuur 4: Analyseschema motieven van de vogelvangers in het kader van de dossierstudie
Figuur 5: De routine-activiteitentheorie

INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

Drugsmisdrijven, fysiek geweld, diefstal, levensdelicten, … Het zijn allemaal onderwerpen waarnaar de laatste jaren ontzettend veel onderzoek is verricht. Voor misdrijven waarbij dieren het slachtoffer zijn is dit helaas niet het geval.

Er is de laatste jaren een trend richting integratie van het dierenrechtendebat binnen de criminologie merkbaar, vooral vanuit de groene criminologie. Het toenemend belang van dierenrechten binnen de criminologie toonde ook de 'Common Session Critical Criminology' van oktober 2013 in Utrecht aan met thema's zoals 'Criminology goes animal rights' and 'shark finning' (Blaufelder, 2013; Cousijn, 2013). Hoewel er vandaag de dag steeds vaker stemmen rijzen richting de integratie van dierenrechten binnen de criminologie blijft het tot heden een uitermate verwaarloosd thema.

De centrale stelling van dit boek is dat vogelvangst een afzonderlijke vorm van criminaliteit is, zij het dan wel één met vele dimensies, en bijgevolg ook als dusdanig moet aanzien worden door criminologen, beleidsmakers en wetgevers, hoewel er in de wetgeving reeds verschillen worden weerspiegeld. Deze specificiteiten en karakteristieken zullen doorheen de masterproef nader bestudeerd worden.

In deze masterproef zal door middel van het voeren van een exploratief onderzoek worden getracht een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen van verder inzicht in de problematiek van de illegale vogelvangst, waarover tot op heden zeer weinig geweten is. Om de illegale vogelvangst bij de wortels ervan te begrijpen zal het fenomeen in het empirisch luik vanuit het daderperspectief benaderd worden.

Maatschappelijke relevantie

Wereldwijd heerst er een ernstige biodiversiteitscrisis. Het aantal incidenten die met dieren gebeuren mag dan misschien relatief klein zijn, in vergelijking tot de reguliere criminaliteit, de gevolgen voor bepaald diersoorten, bijvoorbeeld in termen van vogelvangst en -moord, en het effect die dit heeft op de spreiding van de populaties is aanzienlijk. Het verlies van vogels uit het wild is onder meer van belang omwille van de impact die ze heeft op de biodiversiteit en de onzekere gevolgen die dergelijke acties voor vogelsoorten wereldwijd kan hebben (Nurse, 2013). Tal van diersoorten zijn massaal aan het uitsterven. Hoewel de schatting van de uitstervingsgraad zeer moeilijk is, poneren sommigen dat de kans erin bestaat dat er tot 50

procent van onze diersoorten zullen verloren gaan tegen het eind van deze eeuw (Leakey & Lewin, 1995). Wereldwijd is 12 procent van de vogels bedreigd (UNEP, 2002). De rechtstreekse impact van jacht, bezit en handel vormt de tweede grootste categorie van bedreigingen voor vogels (Groombridge & Jenkins, 2002). Eén ding is duidelijk, er dienen ernstige ingrepen te gebeuren met noodzakelijke effecten op lange termijn om een rem te kunnen zetten op het massaal verlies aan dier- en vogelsoorten.

Door het wederrechtelijk circuit van vogelvangst, het bezit en de verhandeling ervan wordt er afbreuk gedaan aan enkele prominente natuurwaarden en op deze manier komt ook de biodiversiteit in het gedrang. Zelfs de consequenties van vogelvangst op kleine schaal mogen niet worden onderschat. Hierdoor kunnen bij uitstek de plaatselijke populaties verregaand worden aangetast. Er wordt door Europa miljoenen geïnvesteerd ten dienste van de biodiversiteit, maar door de massale illegale activiteiten van vogelvangers worden tal van die inspanningen teniet gedaan. De gevolgen van de illegale vogelvangst voor de natuur en het vogelbestand zijn zorgwekkend. Elk voorjaar trekken er ongeveer vijf miljard vogels van Afrika naar hun broedgebieden in Eurazië. Jaarlijks wordt daarvan maar liefst één miljard door toedoen van de mens gedood (Franzen, 2013). Het onrechtmatig bezit van vogels houdt een uiterst afkeurenswaardige toe-eigening van natuurwaarden in. Vogels zijn een onvervangbaar deel van ons ecosysteem en verdienen aldus de nodige bescherming. Niet voor niets werd in 1972 een eind gesteld aan de legale vogelvangst (50 jaar in vogelvlucht, 2013). Er dient dan ook een duidelijk signaal te worden gegeven vanuit de maatschappij dat dergelijke inbreuken op het dierenwelzijn onverantwoord zijn.

Criminologische relevantie

Misdrijven waarbij dier en natuur het slachtoffer zijn, worden – niettegenstaande de omvang ervan – vanuit criminologisch oogpunt verwaarloosd (Cazaux, 2002). Specifiek over de illegale vogelvangst werd tot op heden weinig geschreven, daarom is het een uitdaging om hierover onderzoek te voeren en deze problematiek aan te kaarten wat op haar beurt tot de ontwikkeling van een accurate beeldvorming kan leiden. Literatuur inzake misdrijven tegen dieren slaagt er vaak niet in om de oorzaken en de drijfveren van daders te onderzoeken. Hierdoor kunnen niet de nodige maatregelen genomen worden om dergelijke misdrijven te voorkomen. Het voeren van een belevingsonderzoek, dat peilt naar de beweegredenen en attitudes ten aanzien van vogelvangst bij daders, biedt een unieke kans om deze aparte vorm van crimineel gedrag te bestuderen en nader te bepalen wat de vangst en exploitatie van

vogels ons kan vertellen over de daders en de maatschappelijke attitudes die leven ten opzichte van dieren. Zo rijzen er steeds vaker stemmen die erop wijzen dat het toebrengen van leed aan dieren een *precursor* kan zijn voor het stellen van toekomstig crimineel gedrag ten aanzien van mensen (Nurse, 2013).

Naarmate je meer literatuur leest kom je te weten dat het fenomeen aan tal van andere criminele activiteiten kan worden gelinkt (Sigler, 1995). Er zijn voldoende aanwijzingen om te geloven dat de georganiseerde misdaad zijn weg naar de handel in wilde dieren heeft gevonden. Hierbij kunnen ze gebruik maken van traditionele handel- en doorvoerroutes met als enige verschil dat de pakkans en de risico's veel kleiner zijn (Lowther, Cook, & Roberts, 2002; Zimmerman, 2003; Vranckx, 10/05/2014). Het is natuurlijk vanzelfsprekend dat dergelijke cases ook het meest verdoken zijn waardoor het denkbaar is dat het net die cases zullen zijn die niet binnen het bereik van het empirisch luik van dit onderzoek zullen vallen.

Door de illegale vangst en de verhandeling van vogels, waarbij deze daarenboven vaak op een frauduleuze wijze van een pootring worden voorzien, draagt men bij tot de instandhouding van het illegale circuit van wederrechtelijke vogelvangst, bezit en verhandeling van de beschermde vogels. Gezien de ernst van de feiten dient er meer aandacht aan de problematiek te worden geschonken en niet in het minst vanuit de criminologie. De criminologie dient niet alleen aandacht te schenken aan criminaliteit ten aanzien van mensen maar ook ten aanzien van dieren. Een aanzet hiertoe is reeds gegeven met de toenemende aandacht voor de groene criminologie. De groene criminologie focust zich op schade toegebracht aan de mens, zijn omgeving en andere levende wezens (Blaufelder, 2013). GEERTRUI CAZAUX (2002) schreef haar doctoraat over het speciesisme in de criminologie. Speciesisme ten aanzien van dieren is wat racisme is ten aanzien van mensen. Wanneer men een speciesistische, antropocentrische houding aanneemt plaatst men de menselijke belangen boven die van niet-menselijke soorten In deze doctoraatsstudie pleit ze dan ook voor een niet-speciesistische criminologiebeoefening. Mijn inziens is de extreme zienswijze waarbij men de dierenrechten met de mensenrechten gelijkschakelt te radicaal, vergaand en dan ook niet wenselijk des te meer omdat er in het tweede deel van de masterproef een belevingsonderzoek wordt uitgevoerd. Een betere invalshoek om de verhouding tussen mens en dier te bekijken is deze van PETER SINGER in zijn boek *Animal Liberation* (1975). Vertrekkend van het utilitaristische ideeëngoed van Jeremy Bentham stelt hij dat mens en dier niet gelijk kunnen worden geschakeld aan elkaar, maar dat ze een gelijk belang hebben in het vermijden van

leed, met als gevolg dat de mens er alles aan moet doen om dierenleed zo goed als mogelijk te vermijden.

Eén ding staat vast: dieren kunnen niet zomaar als een zaak worden beschouwd, een dier is een levend wezen en dit legt voorschriften op aan de wijze waarop een dier dient te worden behandeld (Cramer, 2010). In deze masterproef wordt er dan ook gepleit voor een integratie van het dierenrechtendebat in de criminologie.

Beleidsmatige relevantie

Hoewel deze masterproef hoofdzakelijk voor de wetenschappelijke gemeenschap is bedoeld, waarbij ze tracht een bijdrage te bieden aan de stand van kennis en te komen tot nieuwe relevante inzichten inzake de illegale vogelvangst, kan ze ook voor beleidsmakers waardevol zijn. Pas als men weet waarom mensen, desondanks de strafbaarstelling ervan, bepaalde handelingen stellen zal men als beleidsmakers in staat zijn om tot een adequate reactie op het probleem te komen. Door het geven van inzicht in de problematiek van de illegale vogelvangst wordt het mogelijk om het beleid op de realiteit af te stemmen teneinde de situatie te verbeteren.

Bij de bestrijding van vogelvangstmisdrijven wordt repressie vaak geïsoleerd, dit in het nadeel van preventie. Men mag zich echter niet blindstaren op het nemen van strafrechtelijke maatregelen maar wel op de context, finaliteit en de oorsprong van het fenomeen. Alvorens vogelvangstmisdrijven op een effectieve wijze kunnen aangepakt worden dient er een geschikt beleid te worden uitgewerkt. De eerste stap in de richting van het ontwikkelen van een daadkrachtig beleid is de investering in een goede beeldvorming. Het hebben van een werkelijkheidsgetrouw zicht op de zaken laat toe om concrete feiten te gaan analyseren en vervolgens bij de kern aan te pakken (De Ruyver, 2012). In de praktijk wordt het belang van een goede beeldvorming vaak onderschat. De keten is echter zo sterk als zijn zwakste schakel. In tegenstelling tot de realiteit worden vogelvangers nog steeds als een homogene groep beschouwd, waardoor het fenomeen niet op een correcte wijze wordt aangepakt (Nurse, 2013). De meerwaarde van deze masterproef is dat ze inzicht in de *roots* van het fenomeen tracht te verschaffen, wat op haar beurt moet leiden tot een correctere beeldvorming.

Onderzoeksvragen

Deze masterproef kwam tot stand op basis van een intellectuele nieuwsgierigheid die is ontstaan naar aanleiding van de door de onderzoeker eerder geschreven bachelorproef, getiteld: 'De illegale vogelvangst in Vlaanderen: fenomeenstudie', en bouwt hier dan ook op verder. Na het beëindigen van de bachelorproef kon men tot de vaststelling komen dat de antwoorden op bepaalde onderzoeksvragen grotendeels ontoereikend waren en er doken tevens nieuwe vragen op (bijlage 1).

Zo werd in de bachelorproef onder meer getracht om, door middel van het uitvoeren van een dossierstudie, een antwoord te vinden op volgende vraag: 'wat zijn de drijfveren en motieven bij illegale vogelvangst?'. De dossierstudie werd gevoerd vanuit de veronderstelling een hele resem kopieën van verhoren terug te vinden in de dossiers teneinde onder meer voorgaande vragen te beantwoorden. Maar slechts zelden was er een verhoor in de dossiers opgenomen en wanneer dit wel het geval was leverde het mij weinig bruikbare informatie op.

Een andere onderzoeksvraag luidde: 'aan welke andere criminele activiteiten kan het fenomeen worden gelinkt?'. De link met criminele activiteiten bleek echter veel minder uitgesproken naar voor te komen in de dossierstudie in vergelijking met wat in de literatuur werd beschreven. Deze discrepantie kan verscheidene verklaringen hebben.

Daar onderzoeksresultaten en bevindingen deels beïnvloed kunnen zijn door persoonlijke interpretatie en selectie, is het uitvoeren van een zuiver beschrijvend en a-theoretisch onderzoek is niet wenselijk (Ritchie et al., 2003). Om een sceptische houding ten aanzien van de data aan te kunnen nemen zal de rol en de toepassing van enkele criminologische theorieën centraal staan (Decorte, 2003).

Op die manier opende de bachelorproef de weg naar verder onderzoek waarbij volgende onderzoeks- en deelvragen centraal zullen staan:

1. Wat zijn de motieven achter illegale vogelvangst?
    a. Wat zijn de voornaamste drijfveren om al dan niet vogels te vangen?
    b. Aan welke andere criminele activiteiten kan het fenomeen worden gelinkt?
2. Aan welke theorieën kunnen de onderzoeksresultaten worden gelinkt?

Verloop masterproef

De masterproef zal in twee luiken worden onderverdeeld. Het eerste luik, i.e. het theoretisch luik bevat drie hoofstukken. Het eerste hoofdstuk biedt een overzicht van het fenomeen van de illegale vogelvangst. Hierbij zal eerst en vooral de methodologie van de literatuur- en dossierstudie worden besproken. Daarna zal worden uitgelegd wat we precies verstaan onder de term 'illegale vogelvangst', met oog voor de korte historiek ervan en de rol die wij als Vlaanderen hierbij hebben gespeeld. Vervolgens zal kort aandacht worden geschonken aan andere problematische landen en regio's om zo het fenomeen in de ruimere problematiek te plaatsen. Als laatste zal in dit hoofdstuk aandacht worden besteed aan de daderprofilering bij illegale vogelvangst en aan het belang hiervan voor deze masterproef. In het tweede hoofdstuk staat de onderzoeksvraag centraal, met name de eerste twee deelvragen. Aandacht zal respectievelijk uitgaan naar de motieven achter illegale vogelvangst en de link met andere criminele activiteiten. Omwille van de nauwe verwantschap en verwevenheid van de motieven achter illegale vogelvangst enerzijds en de link met andere criminele activiteiten anderzijds zullen deze in eenzelfde hoofdstuk worden behandeld. Het derde hoofdstuk handelt over het wetgevend kader van de illegale vogelvangst. Het is een opkomend en groeiend rechtsgebied met links naar zowel het strafrechtelijk als internationaal recht. Op het internationaal en Europees niveau fungeren CITES en de Vogelrichtlijn als belangrijkste wetgevende documenten. Op nationaal en Vlaams niveau is dat het Soortenbesluit en het Jachtdecreet.

Het tweede luik, i.e. het empirisch luik, bevat twee hoofdstukken. In het vierde hoofdstuk gaat de aandacht uit naar de gehanteerde methodologie. Hierbij zullen respectievelijk de onderzoeksstrategie, onderzoeksinstrument, respondentenverzameling, interviewsetting en data-analyse worden besproken. Het vijfde hoofdstuk zal een overzicht bieden van de uit het belevingsonderzoek gegenereerde resultaten. In dit hoofdstuk zal de data, teneinde de bestudeerde sociale werkelijkheid zoveel mogelijk tot zijn recht te doen komen, worden teruggekoppeld aan enkele relevante criminologische theorieën, waarbij de neutralisatietheorie centraal zal staan (Eggermont, 1999). Bovendien zullen ook de drie gehanteerde onderzoeksmethodes, respectievelijk de literatuurstudie, dossierstudie en het belevingsonderzoek, tegen elkaar worden uitgespeeld. Methoden- en datatriangulatie bevorderen de betrouwbaarheid waardoor replicatie van het onderzoek mogelijk wordt gemaakt **(**Decorte & Zaitch, 2010).

Methodologie

In dit deel zal beknopt worden verduidelijkt op welke manier de onderzoeker heeft getracht om een antwoord op de onderzoeksvragen te formuleren. Eerst en vooral zal kort worden stilgestaan bij het belang van de literatuurstudie, daarna zal de methode van de dossierstudie worden besproken en als laatste komt het belevingsonderzoek aan bod. Hierop zal later in de methodeparagraaf, van het theoretisch luik enerzijds en het empirisch luik anderzijds, uitgebreid op verder worden gegaan.

De meerwaarde van het empirisch luik, i.e. het belevingsonderzoek, is dat het vergelijking met de literatuur en de dossierstudie mogelijk maakt. Door middel van triangulatie kunnen eerder verzamelde gegevens en uitspraken al dan niet worden bevestigd, tegengesproken of gerelativeerd. Hierdoor zullen de uitspraken worden verstevigd, wat op zijn beurt er voor zal zorgen om tot een goede conclusie en beeldvorming te komen.

Literatuurstudie

In het kader van een masterproef is het voeren van een literatuurstudie onontbeerlijk. Door het gebruikt van bestaande kennis kun je vertrouwd raken met de materie en het stelt je in staat om tot nieuwe kennis te komen. Daarom zal in het theoretisch luik van dit onderzoek, ter ondersteuning van het empirisch luik, getracht worden om door middel van een grondige literatuurstudie te komen tot een globaal beeld van de illegale vogelvangst. Deze literatuurstudie beoogt tevens een eerste beantwoording van de onderzoeksvragen.

Dossierstudie

Wanneer echter gepeild wordt naar de profielen, drijfveren, de hierbij gehanteerde methoden, de link met andere criminele activiteiten en de context wil de onderzoeker een zo realiteitsgetrouw mogelijke voorstelling verwezenlijken. Om de literatuur zo grondig mogelijk aan te vullen werd voor een dossierstudie geopteerd. De resultaten afkomstig van deze dossierstudie, die uitgevoerd werd in het kader van een voorgaande bachelorproef, werden omwille van hun meerwaarde integraal overgenomen in de masterproef .

Belevingsonderzoek

Binnen de kwalitatieve onderzoekstraditie zoekt men nog steeds naar manieren om de dataverzameling en de analyse ervan zo min mogelijk te laten beïnvloeden door de reeds bestaande literatuur. Daarom werd in deze masterproef geopteerd voor een belevingsonderzoek. Hierbij is het de bedoeling om via open interviews respondenten hun

verhaal te laten doen, waardoor je blik op het topic verruimt. Bij de zoektocht naar motieven en drijfveren achter illegale vogelvangst worden echter wel bepaalde categorieën uit de literatuur gebruikt die zullen fungeren als *sensitizing concepts* (Decorte & Zaitch, 2010). Ze zijn bedoeld om de onderzoeker voor bepaalde belangrijke categorieën gevoelig te maken. Die categorieën zullen richting geven aan de beantwoording van bepaalde onderzoeksvragen en zijn deels sturend tijdens de start van het interview. In de loop van het interview zal dan duidelijk moeten worden in welke mate het gebruik van deze indelingen overeenstemt met de door de respondent beschreven realiteit. In het empirisch luik van de masterproef zal grondiger worden ingegaan op de kwalitatieve methode en het belevingsonderzoek in het bijzonder.

DEEL I: THEORETISCH LUIK

HOOFDSTUK 1: HET FENOMEEN VAN DE ILLEGALE VOGELVANGST

1.1. Inleiding

Het eerste hoofdstuk van deze masterproef dient als eerste aanzet om de lezer vertrouwd te maken met de problematiek van de illegale vogelvangst. Eerst en vooral zal er aandacht worden besteed aan de in het theoretisch luik gehanteerde methodologie. Daarna zal het fenomeen van de illegale vogelvangst worden gedefinieerd en gecontextualiseerd. Ook zal er kort worden stilgestaan bij enkele problematische Europese landen om zo het fenomeen in de ruimere context te kunnen plaatsen. Vervolgens zal worden stilgestaan bij de rol die het maatschappelijk bewustzijn kan spelen bij de strijd tegen de illegale vogelvangst. Als laatste volgt er een poging om tot een daderprofilering inzake Vlaamse illegale vogelvangst te komen.

1.2. Methodologie

1.2.1. Literatuurstudie

De literatuurstudie fungeert samen met de dossierstudie ter ondersteuning van het empirisch luik. Door middel van de literatuurstudie wordt het mogelijk om tot een globaal beeld van het fenomeen te komen. Daarnaast staat ook een eerste beantwoording van de onderzoeksvragen centraal. De bedoeling hierbij is om de voornaamste bevindingen, met oog op de beantwoording van de onderzoeksvragen, uit de wetenschappelijke literatuur te filteren, trachten tegen elkaar uit te spelen, daarover kritisch te gaan reflecteren en vervolgens tot een vergelijking te komen met de onderzoeksresultaten afkomstig van de dossierstudie en het belevingsonderzoek.

Gedurende het uitvoeren van de masterproef werd er veel literatuur gevonden over misdrijven tegen wilde dieren. Er werd echter minder vaak literatuur gevonden die specifiek over vogelvangstmisdrijven handelt. Niettegenstaande de masterproef zich vooral focust op de Vlaamse vogelvangst werd ook zeer veel buitenlandse literatuur geraadpleegd om het fenomeen in de bredere context te kunnen plaatsen.

1.2.2. Dossierstudie

De dossierstudie is een vorm van secundair onderzoek en bleef in dit onderzoek vooral beschrijvend van aard met beeldvorming als einddoel (Decorte, 2012). Gerechtelijke dossiers bevatten een schat aan informatie en de meerwaarde van deze dossieranalyse ligt erin dat dossiers normaliter niet vrij toegankelijk zijn voor het publiek en dat dit niet eerder werd uitgevoerd in het kader van vogelvangstmisdrijven.

Zoals reeds aan bod kwam, werd het dossieronderzoek uitgevoerd in het kader van de door de onderzoeker geschreven bachelorproef. Dit is zeer belangrijk om weten aangezien men daarbij steeds in het achterhoofd moet houden dat deze dossierstudie werd gevoerd in het licht van iets afwijkende onderzoeksvragen. Zo werden in de bachelorproef heel wat profielgegevens van vogelvangers opgenomen en kwam aan bod welke methoden ze hierbij hanteerden. Aan de hand van deze gegevens werd daarna getracht om na te gaan of er al dan niet een daderprofilering kon worden opgesteld inzake plegers van illegale vogelvangst. Aangezien de antwoorden op deze onderzoeksvragen geen verdere toelichting behoeven worden deze niet langer als centrale onderzoeksvragen opgenomen. Maar het blijft natuurlijk interessant om ook in deze masterproef aandacht te besteden aan het profiel van verscheidene vogelvangers en op die manier bepaalde subpopulaties onder vogelvangers te gaan detecteren. Doorheen het screenen van de dossiers werd het tevens mogelijk om de concrete context van dergelijke misdrijven te achterhalen. Daarnaast leveren documenten ook heel wat nieuwe vragen op, wat in deze masterproef zeker het geval is. De dossiers werden manueel geanalyseerd door middel van turven. Een overzicht van de inclusie- en exclusiecriteria zal in het analyseschema worden weergegeven. De resultaten van de dossierstudie, zoals uitgevoerd tijdens de bachelorproef, zullen omwille van hun grote toegevoegde waarde ook in deze masterproef worden overgenomen en besproken.

Deze dossierstudie kon worden gerealiseerd doordat de onderzoeker, als studente criminologie, vorig academiejaar, stage liep bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent en op deze manier toegang had tot de vele dossiers. De dossierstudie verliep steeds conform de regels van discretie en eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de betrokken personen en hun nabestaanden. Goedkeuring werd verkregen door de procureur des Konings en de procureur-generaal (zie bijlage 2 en 3). Gezien het relatief beperkt aantal dossiers was steekproeftrekking niet noodzakelijk. De dossierstudie werd uitgevoerd op alle in het gerechtelijk arrondissement Gent opgestelde dossiers inzake illegale vogelvangst vanaf 2005 tot 2012.

Daarnaast is het ook belangrijk om voorzichtig te zijn met het gebruik van dossiers. Gerechtelijke dossiers zijn slechts een reconstructie van bepaalde gebeurtenissen en gevoelens. Bovendien zijn dossiers het resultaat van selectieve keuzes gemaakt door politie en justitie (Decorte & Zaitch, 2010). Dossiergegevens worden in het licht van een ander doel dan dat van de onderzoeker verzameld. Een andere meer concrete beperking van de dossierstudie is dat de resultaten enkel van toepassing zullen zijn op het gerechtelijk arrondissement Gent en zodoende niet generaliseerbaar zijn naar andere contexten.

Verder kan worden opgemerkt dat de processen-verbaal niet door de politiediensten zelf, maar door het Agentschap van Natuur en Bos worden opgesteld. Tijdens het uitvoeren van de dossierstudie bleek dat wanneer de feiten uit de dossiers van kleine omvang waren, het dossier werd overgemaakt aan het AMMC, i.e. de Afdeling Milieuhandhaving, Milieuschade en Crisisbeheer, voor een bestuurlijke sanctionering. Bestraffing door middel van geldboetes en kleine sancties is de regel bij vogelvangstmisdrijven, het nemen van preventieve of rehabilatieve maatregelen, echter, zijn bij vogelvangstinbreuken niet aan de orde.

1.3. Definiëring, afbakening en contextualisering van fenomeen vogelvangst

1.3.1. Constructivistisch uitgangspunt

De masterproef vertrekt vanuit een sociaal constructivistisch uitgangspunt. Bij het sociaal constructivistisch wetenschapsprogramma wordt het bestaan van een objectief waarneembare realiteit, los van de individuele ervaring, ten zeerste in twijfel getrokken. Volgens dit wetenschapsprogramma wordt de sociale werkelijkheid geconstrueerd door het samen handelen en de wederzijdse beïnvloeding van personen. Dit kan slechts gekend zijn door naar de context van het samen handelen te gaan kijken. Hierbij tracht men waar te nemen op welke manier personen onder elkaar interageren en hoe individuen op bepaalde situaties reageren. Daarbij wordt naar zowel non-verbaal als verbaal gedrag gekeken. Volgens deze zienswijze zijn ook criminaliteit en deviantie sociaal geconstrueerd en kunnen ze aldus niet worden opgevat als een vaststaand en objectief gegeven. Vanuit het sociaal constructivistisch wetenschapsprogramma worden de kwalitatieve methoden en technieken geprivilegieerd. Tijdens het onderzoek komen de begrippen die relevant zijn voor de onderzochte situatie, in interactie tussen de onderzoeker en de respondent, naar voor. Een veelbestudeerd onderzoeksdomein binnen het sociaal constructivistisch wetenschapsprogramma is de individuele beleving van deviante en criminele gedragingen. In het empirisch luik van deze

masterproef zal, aan de hand van kwalitatieve methoden en technieken, een belevingsonderzoek worden uitgevoerd (Hebberecht, 2012).

1.3.2. De controletheorie versus geweld tegen dieren als precursor

Zoals reeds kort in de inleiding werd vermeld, hebben criminologen en rechtshandhavinginstanties steeds meer belangstelling voor het zien van inbreuken tegen het dierenwelzijn als een risicofactor voor geweld tegen de mens. Verschillende studies hebben reeds vastgesteld dat degenen die inter-persoonlijk geweld plegen vaak eerder dieren mishandelden (Nurse, 2013). Theoretici vanuit verschillende perspectieven stellen daarom, binnen de dierenrechtendebatten, dat de vermindering en preventie van dierenmishandeling, alsook de toenemende aandacht voor dierenrechten, voordelen voor de ganse samenleving biedt, dit door het creëren van een samenleving waarbij inbreuken en wreedheid jegens zowel dier als mens expliciet niet wordt getolereerd. In vele opzichten weerspiegelt dit de criminologische controletheorie. De controletheorie tracht, in tegenstelling tot vele andere theorieën, niet te verklaren waarom criminaliteit zich voordoet, maar waardoor criminaliteit net wordt voorkomen. De controletheorieën stellen dat sommige misdrijven kunnen worden verhinderd door de formele en informele controlemechanismes die opereren binnen een gemeenschap, zodat criminaliteit die schade toebrengt aan de gemeenschap actief wordt voorkomen door de gemeenschap zelf in samenwerking met de wetshandhavinginstanties.

1.3.3. Zienswijzen over criminaliteit jegens dieren

De literatuur stelt dat wanneer er wordt gesproken over criminaliteit jegens dieren er een onderscheid kan worden gemaakt tussen twee invalshoeken. Zijnde *the strict legalist view* enerzijds en *the social legal perspective* anderzijds (Nurse, 2013).

Aanhangers van de eerste zienswijze, *the strict legalist view*, hanteren een strafrechtelijke misdaaddefinitie. Dit perspectief wordt doorgaans onder criminologen gehanteerd. Hierbij beschouwt men criminaliteit als alle handelingen en gedragingen die de wetgever van een bepaald land op een gegeven ogenblik strafbaar heeft verklaard. Wanneer men het heeft over criminaliteit tegen dieren dient aldus naar het strafrecht worden verwezen. Het gebruik van de term ‘illegale vogelvangst’ wijst erop dat het fenomeen zal worden benaderen vanuit *the strict legalist view* (Hebberecht, 2009).

Daarnaast dient te worden gezegd dat er ook een alternatieve benadering bestaat, *the social legal perspective*, waarbij aanhangers een sociale misdaaddefinitie hanteren. Deze zienswijze

is vooral onder activisten erg populair. Zij stellen dat bepaalde handelingen die, hoewel ze niet strijdig zijn met het strafrecht, omwille van hun schadelijke gevolgen toch als dusdanig als criminaliteit kunnen worden beschouwd. Deze zienswijze focust zich op de sociale constructie van criminaliteitsdefinities (Hebberecht, 2009).

1.3.4. Beknopte historiek

In 1972 werd in België de vogelvangst afgeschaft. Van toen af aan kon men enkel nog aan 'bevoorrading' doen, bijvoorbeeld in het kader van de vinkensport. Gezien de ambiguïteit van deze term kon deze als synoniem voor 'vogelvangst' worden beschouwd. In navolging van de Europese Vogelrichtlijn van 1979 die het vangen van vogels principieel verbiedt besliste Wallonië reeds in 1994 een eind te stellen aan de vinkenvangst (Dua, 13/04/2005). In Vlaanderen liet dit verbod echter langer op zich wachten. Pas na het arrest van de Raad van State op 2 december 2002 die uitdrukkelijk stelde dat de Vlaamse vinkenvangst in strijd was met de Vogelrichtlijn van 1979 – als gevolg van een procedure van Vogelbescherming Vlaanderen – ging men in Vlaanderen in 2003 over tot het verbod van de vinkenvangst (Arrest van de Raad van State, 2 december 2002). Dit verbod betekende het échte einde van de legale vogelvangst in Vlaanderen.

Sinds de afschaffing van de vinkenvangst in Vlaanderen in 2003 rijzen er opnieuw stemmen die pleiten voor een beperkte herinvoering van de vinkenvangst. Ook bepaalde politieke partijen zijn hier voorstander van. CD&V en VLD dienden in 2005 een voorstel van decreet in voor de legalisatie van de vinkenvangst (Eeckhout, 14/04/2005). Een blunder van formaat aangezien de Europese Vogelrichtlijn dit uitdrukkelijk verbiedt. Er kan uit de uitspraken van het Europese Hof van Justitie en van onze nationale rechtscolleges duidelijk worden afgeleid dat de Europese Vogelrichtlijn boven de nationale regelgeving geldt (Colpaert, Schoukens, & Wauters, 2007). Het gaat duidelijk in tegen de uitspraken van het Europese Hof van Justitie en de Raad van State. Het voorstel van CD&V en VLD is er kennelijk slechts op gericht hun kiezers tevreden te stellen. Het voorstel is volkomen illegaal en kan, mijn inziens, als niets meer dan een mistroostige vorm van angstpolitiek worden beschouwd.

In België is het bezit van beschermde vogelsoorten slechts toegelaten wanneer deze zijn voorzien van een gesloten pootring, de zogenaamde kweekringen, geregeld in het Koninklijk Besluit van 1981 (Koninklijk Besluit betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest van 9 september 1981, B.S. 31 oktober 1981). Tegenwoordig bestaan er in bepaalde landen ook andere mogelijkheden, zoals het plaatsen van microchips, omdat er te veel wordt

gefraudeerd met het systeem van de pootringen (Taylor, 1998). Daarnaast kunnen vogels ook worden geringd in het kader van wetenschappelijk onderzoek om informatie te verzamelen over bepaalde vogelsoorten. Reeds in 1899 werden vogels voor het eerst geringd voor wetenschappelijke doeleinden. Tegenwoordig is het ringen nog steeds een handig instrument in de infogaring naar vogelpopulaties voor wetenschap en beleid. Elk jaar worden er naar schatting vier miljoen vogels van een pootring voorzien. De ringen kunnen worden gezien als een soort identiteitsbewijs voor vogels. De nationale ringcentrales worden gecoördineerd door Euring, zij zijn verantwoordelijk voor het ringen van vogels, uitsluitend voor wetenschappelijke doeleinden (Vervoort, 2011).

1.3.5. Wettelijk stattuut

Lidstaten van de Europese Unie moeten zich houden aan de Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, kortweg de Vogelrichtlijn. Ze beoogt de instandhouding van alle tot het Europese grondgebied behorende natuurlijk in het wild levende vogelsoorten. Dit doet ze door aan de lidstaten de verplichting op te leggen om maatregelen te treffen teneinde deze vogelsoorten de nodige bescherming te bieden (Van Hoorick, 2003). Op enkele uitzonderingen na zijn alle in het wild levende vogels beschermd. De Vlaamse wetgeving die instaat voor deze bescherming is ‘het Soortenbesluit’ van 2009.

De Vlaamse wetgeving die instaat voor deze bescherming is het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer, beter gekend onder de naam Soortenbesluit (Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer van 15 mei 2009, B.S. 13 augustus 2009). Ze bevat alle vogelbeschermingregelgeving in Vlaanderen en biedt op die manier bescherming aan alle in het wild levende vogelsoorten behorende tot het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Gemeenschappen.

1.3.5.1. Uitzonderingen

Een aantal vogelsoorten vallen echter niet onder de bepalingen van het Soortenbesluit. De eerste groep waarop de bepalingen van het Soortenbesluit niet van toepassing zijn, zijn de vogelsoorten vernoemd in artikel 3 van het Jachtdecreet van 1991 (Jachtdecreet van 24 juli 1991, B.S. 07 september 1991). Deze soorten – in het jargon beter gekend als ‘jachtwild’ – mogen slechts tijdens bepaalde perioden en onder bepaalde voorwaarden bejaagd of bestreden worden. Dit decreet wordt aan de hand van besluiten betreffende de jachtopeningstijden en

voorwaarden waaronder de jacht in het Vlaams gewest kan worden uitgeoefend nader gespecifieerd. De Europese Commissie is hierin duidelijk: *"Ten aanzien van trekvogels zien de lidstaten er op toe dat de soorten waarop de jachtwetgeving van toepassing is, niet worden bejaagd tijdens de broedperiode noch tijdens de trek naar hun nestplaatsen."* Een tweede groep waarop het Soortenbesluit geen werking heeft zijn de gedomesticeerde vogelsoorten. Deze soorten zijn het resultaat van menselijke domesticatieprocessen. Als laatste ontsnapt ook de in-, uit- en doorvoer van uitheemse soorten aan de toepassing van het Soortenbesluit. Daarnaast creëert de Europese Vogelrichtlijn voor individuele lidstaten de mogelijkheid om tot een afwijkingsbesluit te komen. In hoofdstuk 3, i.e. het wetgevend kader, zal op alle voor Vlaanderen relevante vogelbeschermingregelgeving uitgebreid worden verdergegaan.

1.3.6. Stipulatieve definitie

In dit onderzoek stemt de definitie van illegale vogelvangst overeen met de verbodsbepalingen afkomstig uit het Soortenbesluit en inbreuken op het Jachtdecreet van de Vlaamse regering. Daarnaast betreft de vogelvangst, die in deze masterproef ter beschouwing zal worden genomen, de illegale vogelvangst die sinds 2003, i.e. het jaar waarin de vogelvangst definitief werd afgeschaft in Vlaanderen, gepleegd werd. Op deze manier zal enkel de vogelvangst aan bod komen die in het kader van de hedendaagse tijdsgeest gepleegd werd. Concreet zal er in dit onderzoek worden gezocht naar meerderjarige personen die, sinds 2003, op Vlaams grondgebied op een illegale wijze vogels hebben gevangen of gedood met inbegrip op alle andere aan de vogelvangst gerelateerde criminele activiteiten. Op het Soortenbesluit en het Jachtdecreet zal later, in het hoofdstuk betreffende de wet- en regelgeving omtrent vogelvangst, verder worden ingegaan.

1.4. Problematische regio's en landen

Om het fenomeen in zijn bredere context te kunnen plaatsen dient men verder dan Vlaanderen te gaan kijken. Aandacht voor enkele problematische regio's en landen is noodzakelijk. De focus zal hier komen te liggen op drie uiterst problematische landen – die tevens lid zijn van de Europese Unie – met name Italië, Cyprus en Malta. Hoe schrijnend de situatie in Cyprus en Italië is bewijst ook de zeer recente reportage die te zien was in Vranckx over de vogelmaffia (Vranckx, 10/05/2014).

Hierna volgt een korte schets van de problematiek van deze landen. Verder dient ook nog aangehaald te worden dat er ook problematische landsgrenzen bestaan, deze zullen later in de masterproef worden besproken (Zimmerman, 2003).

1.4.1. Noord-Italië

In oktober 2011 dook er wreedaardig filmmateriaal op, waar duidelijk op te zien was hoe tal van jagers op een Italiaanse bergpas duizenden zangvogels neerschoten, bestemd voor consumptie. Naar aanleiding van deze beelden, gefilmd door het Duitse 'Komitee gegen Vogelmord', klaagde Vogelbescherming Vlaanderen deze inbreuken aan in een persbericht. Ze riep tevens haar lezers en natuurliefhebbers op om een protestbrief te richten aan de Italiaanse minister van leefmilieu. In totaal werden meer dan 650 protestmails verzonden. Naar aanleiding van het groot ongenoegen dat er heerste over de precaire situatie in Noord-Italië, verzocht de Europese Commissie Italië om haar voorafgaande arresten door het Europese Hof van Justitie na te komen.

Op 15 mei 2008 werd Italië reeds door het Hof veroordeeld omwille van de invoering van een wet die de jacht op vinkachtigen en spreeuwen toeliet in Lingurië. Vervolgens werd Italië, op 11 november 2010, wederom door het Hof veroordeeld vanwege de invoering van een wet in Veneto die de jacht op tal van beschermde vogelsoorten opnieuw toeliet. Deze veroordelingen steunen op inbreuken op de Europese Vogelrichtlijn. De Europese Commissie richtte reeds enkele aanmaningen, met de eis om haar wetgeving dringend in overeenstemming met de Europese verplichtingen te brengen, aan Italië. Desondanks Italië reeds enkele pogingen tot aanpassing van haar wetgeving ondernam, ontlenen tal van regio's in het Noorden van het land echter nog steeds ontheffingen voor de jacht op trekvogels, hetgeen strijdig is met de Europese Vogelrichtlijn. Indien Italië volhardt in haar hardleerse houding dient de Europese Commissie drastische maatregelen en sancties op de te leggen.

1.4.2. Cyprus en Malta

In Cyprus en Malta is de jacht op trekvogels, door hun geografisch uitstekende ligging in de Middellandse zee, een massasport. Het jagen op trekvogels is er een eeuwenoude traditie, maar doordat de vangst thans met behulp van moderne vangtechnieken gebeurt, loopt het dodental erg hoog op. Zangvogels die tweejaarlijks over Cyprus en Malta trekken, worden op het platteland massaal, met behulp van mistnetten en lijmstokken, gevangen. Deze situatie verbeterde licht in de jaren zeventig door de komst van de Europese Vogelrichtlijn en andere verdragen, maar kent recent terug een achteruitgang door de opkomst van mediterrane jagers die, door gebruik van geluidsapparatuur die vogelgezang nabootst, het luchtruim boven de Middellandse zee leegroven. De vogels zijn voornamelijk bestemd voor consumptie ervan in Cypriotische en Maltese restaurants. Deze populaire delicatesse wordt onder de naam

Ambelopoulia geserveerd. Daarnaast worden tal van afgeschoten vogels door amateuristische taxidermisten opgezet om uiteindelijk in de grote verzamelcollecties van jagers te belanden. Hiertegen optreden is een ontzettend hachelijke onderneming (Franzen, 2013). Integenstelling tot Cyprus is de publieke opinie in Malta tégen de jacht. De reden hiervoor is dat toerisme één van de voornaamste inkomensbronnen voor Malta is. Toeristen werden reeds vaak door jagers bedreigd en zijn bijzonder ontevreden met de situatie in Malta. Het probleem is dat Malta een tweepartijenland is. Geen van beide politieke partijen kan het zich veroorloven om het omvangrijk aantal jagers die het land kent ontevreden te stellen. De handhaving van jachtwetten kent daar aldus een geringe prioriteit. Malta is hét voorbeeld bij uitstek dat meer welvaart niet noodzakelijk tot een beter natuurbeleid leidt (Franzen, 2013).

De door Malta en Cyprus ondertekende toetredingsverdragen verplichten beide landen tot de integrale omzetting en tenuitvoerlegging van de Europese Vogelrichtlijn van 1979 in hun nationaal recht. Na de doorvoering van enkele herzieningen voldoet hun wetgeving echter nog steeds niet aan de bepalingen van de Vogelrichtlijn. Volgens Vogelbescherming Vlaanderen is deze bedroevende situatie het gevolg van Europa die zich tijdens de onderhandelingen met Malta en Cyprus te toegeeflijk heeft opgesteld (Franzen, 2013). De Europese Commissie dient spoedig de nodige stappen te ondernemen om Malta en Cyprus op een effectieve wijze tot de orde te roepen.

1.4.3. Oorzaken van niet-naleving

Er zijn twee scholen in de *compliance theory* die een verklaring trachten te bieden voor waarom staten al dan niet de verdragsverplichtingen naleven. De *enforcement school* zegt dat staten bij deze keuze een kosten-batenanalyse maken. Bij niet-naleving dienen sancties te worden opgelegd, teneinde de kosten voor deze staten te verhogen. De *managerial school* daarentegen stelt dat staten wel degelijk bereid zijn de verplichtingen na te leven. Niet-naleving wordt door hen eerder gezien als een gevolg van capaciteitsproblemen, onduidelijkheden in de regelgeving of onmacht. Zij beschouwen dwangmiddelen als ineffectief (Reeve, 2002).

1.5. De rol van het maatschappelijk bewustzijn in de strijd tegen illegale vogelvangst

Een eerste onvoldoende maar noodzakelijke voorwaarde in de strijd tegen vogelvangst is een groeiend maatschappelijk bewustzijn is teneinde de politieke onwil te doorbreken.

RICHARD RYDER (2000) onderzocht op welke manier cultuur vorm geeft aan de huidige opvattingen die leven in de maatschappij met de intentie deze te gaan veranderen. Hij ziet activisme – naar het voorbeeld van het hiervóór aan bod gekomen protest tegen Noord-Italië – als middel bij uitstek om verandering teweeg te brengen. Daarnaast kan het maatschappelijk bewustzijn ook groeien door middel van sensibiliseringscampagnes, petities met de vraag naar een betere handhaving van vogelbeschermingwetten, het plaatsen van online tellers om het aantal illegaal gedode vogels weer te geven naar voorbeeld van Birdlife Cyprus, digitale meldpunten, …

Daarna dient er vanuit de politieke wereld gehoor te worden gegeven aan de groeiende maatschappelijke belangstelling rond de vogelvangst. SASKIA SASSEN (2011) schreef hierover een artikel getiteld the ‘Global Street: Making the Political’. Ze beschrijft hoe mensen die geen structurele blokkeringspositie bezitten toch invloed kunnen uitoefenen op het politieke gebeuren. Door de actie en het protest van de burgers kan er druk ontstaan op de politiek en dit kan ervoor zorgen dat men tot politieke actie overgaat. Opnieuw zijn de meer dan 650 protestmails, gericht aan de Italiaanse minister van leefmilieu, naar aanleiding van de gruwelijke videobeelden uit het Noorden van Italië hier een perfect voorbeeld van (zie 1.4.1.).

Ook MICHAEL MANN (1984) beschreef hoe de infrastructurele macht naar de burgerlijke samenleving kan overvloeien teneinde de autonomie van de staat te limiteren. Volgens hem dient er aan drie voorwaarden te worden voldaan teneinde gewicht te kunnen leggen in de democratie. Eerst en vooral moeten dergelijke topics voldoende stemmen opleven, belangrijk hiervoor is dat de bevolking weet heeft van de vele misdrijven. Het maatschappelijk bewustzijn dient hieromtrent aldus te groeien. En tweede voorwaarde is dat men georganiseerd moet zijn om zo een blokkeringspositie te kunnen vormen, Vogelbescherming Vlaanderen vzw en haar Waalse tegenhanger Ligue Royale Belge pour la Protection des Oiseaux (LRBPO) zijn hier een goed voorbeeld van. Dergelijke organisaties kun wel degelijk macht uitoefenen op het politieke landschap. Als laatste dient er een consensus te ontstaan omtrent de meerwaarde die initiatieven in de strijd tegen vogelvangst kunnen bieden.

1.6. Aantal dossiers

Teneinde een overzicht te geven van het aantal geanalyseerde dossiers – alle in het gerechtelijk arrondissement Gent opgestelde dossiers (n=64) omtrent vogelvangstmisdrijven opgemaakt vanaf 2005 tot 2012 – werd een tabel opgemaakt (figuur 1). Het doel van deze paragraaf is om de lezer een beeld en de context te schetsen van het aantal dossiers, geordend per jaar, waarop de dossieranalyse betrekking heeft. Tevens werd een indeling gemaakt volgens de code van de dossiers. Code 63A omvat alle inbreuken tegen de 'jacht'. Code 64J betreft alle dossiers in het kader van het 'natuurbehoud en natuurlijk milieu met inbegrip van het verbod op vogelvangst'. Aangezien de codes meer dan alleen vogelvangst omvatten werd een selectie van alle relevante dossiers doorgevoerd.

Figuur 1: Tabel aantal dossiers per jaar

Jaartal	63A	64J	Totaal
2005	5	-	**5**
2006	5	-	**5**
2007	4	-	**4**
2008	7	-	**7**
2009	5	2	**7**
2010	8	2	**10**
2011	3	9	**12**
2012	2	12	**14**
Totaal	**39**	**25**	**64**

Eerst en vooral dient er bij het aantal dossiers een belangrijke opmerking te worden gemaakt. De *dark number* bij misdrijven waarbij dieren het slachtoffer zijn is enorm. De vogelvangers zijn, als gevolg van hun modus operandi, vaak zeer moeilijk te strikken. Wanneer grote netwerken voor de misdrijven verantwoordelijk zijn, dan is het praktisch onmogelijk en extreem gevaarlijk om te gaan infiltreren (Taylor, 1998). Daders zijn ontzettend gemotiveerd en gaan daarbij met zeer veel expertise te werk, vaak met succes als je hun werkwijze tegenover het relatief gebrek aan deskundigheid en interesse door politie plaatst (Nurse, 2013). Hierdoor is de ophelderingsgraad veelal sterk afhankelijk van het werk van vzw's en vrijwilligers. Gezien de uiterst lage ophelderingsgraad van dergelijke misdrijven kunnen we ervan uitgaan dat slechts een zeer selecte groep daders wordt gevat.

Uit het overzicht van het aantal dossiers komt duidelijk naar voor dat het aantal dossiers, opgesteld in het gerechtelijk arrondissement Gent, met betrekking tot de illegale vogelvangst in stijgende lijn verloopt. Er is zelfs sprake van een bijna verdriedubbeling van het aantal dossiers in het jaar 2012 in vergelijking met 2005. Dit kan ofwel het gevolg zijn van een daadwerkelijke stijging van de vogelvangst, hetgeen uitermate problematisch zou zijn. Ofwel is de stijging van het aantal dossiers het gevolg van de verhoogde aandacht en inspanningen van de betrokken instanties. Het is mogelijk dat het Agentschap van Natuur en Bos actiever en efficiënter te werk gaat. De stijging kan ook het gevolg zijn van een wijziging in het vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie. Verder onderzoek is aldus noodzakelijk om tot een precieze verklaring van deze tendens te komen en om na te gaan of de stijging ook voor andere arrondissementen opgaat. Dergelijk onderzoek is noodzakelijk voor het signaleren van de sterktes en zwaktes om zo tot een effectievere aanpak van de vogelvangst te komen.

1.7. Het profiel van de vogelvangers

Belangrijk om op te merken is dat met deze daderprofilering niet wordt getracht om, in tegenstelling tot wat men in de realiteit wel doet, daders van vogelvangst als een homogene groep te benaderen. In navolging van één van de uitgangspunten van BUIKHUISEN (1979) wordt hier de noodzaak van een differentiële criminologie benadrukt. Men kan vanuit de bestaande populatie van vogelvangers vertrekken en met behulp van onderzoek nagaan of er binnenin deze populatie bepaalde typen vogelvangers kunnen worden onderscheiden. Men dient aldus aandacht te besteden aan de identificatie van dit soort homogene subpopulaties om vervolgens per deelgroep vast te kunnen stellen welke factoren aan de grondslag liggen van deze gedragingen. De bedoeling van deze profielanalyse vormt een aanzet tot het detecteren van dit soort subpopulaties en de meest kwetsbare groepen uit de maatschappij waarin deze subpopulaties voorkomen.

1.7.1. Dossieranalyse (vanaf 2005 tot 2012)

Alle, vanaf 2005 tot 2012, in het gerechtelijk arrondissement Gent opgemaakte dossiers inzake vogelvangstmisdrijven (n=64) werden geanalyseerd teneinde na te gaan of er een daderprofilering kan worden opgemaakt inzake daders van vogelvangstmisdrijven. De analyse werd handmatig doorgevoerd en dit door middel van turven te plaatsen in een door de onderzoeker vooraf opgesteld analyseschema (figuur 2). Aan de hand van de dossiers werden zoveel mogelijk persoonsgegevens genoteerd in een schema.

1.7.1.1. Resultaten

Alle bevindingen die hierna zullen worden aangekaart zijn slechts van toepassing op de in het gerechtelijk arrondissement Gent opgestelde dossiers vanaf 2005 tot 2012. In hoeverre de resultaten ook kunnen worden doorgetrokken naar andere arrondissementen, valt buiten het bestek van dit onderzoek.

Figuur 2: Analyseschema profiel vogelvangers in het kader van de dossierstudie

		Prevalentie	Totaal
Geslacht	**M**	𝍸 𝍸 𝍸

Wanneer men in het bovenstaand schema kijkt naar het geslacht van de daders is de predominantie van het mannelijke geslacht frappant. Het merendeel van de daders is tevens ouder dan 55 jaar. Velen onder hen waren zelfs ouder dan 70 jaar. Mogelijkerwijs is dit het gevolg van een afwijkende mentaliteit. Ze zijn geboren en opgegroeid in een tijdperk waar inbreuken tegen vogels geen discussiepunt was. Gelukkig is er na verloop van tijd een vorm mentaliteitswijziging gekomen. Dit weerspiegelt zich dan ook in de quasi volledige afwezigheid van de jongere generaties in de dossiers. Daders, uit de dossiers, zijn overwegend werkend of reeds gepensioneerd, gehuwd, van Belgische nationaliteit en beschikken voornamelijk over een blanco strafblad. Het blijken dus – met de feiten waarvoor ze werden gevonnist in het dossier buiten beschouwing gelaten – navolgenswaardige doorsnee burgers te zijn. Deze bevinding strookt met de assumptie van de neutralisatietheorie van MATZA EN SYKES (1957). In tegenstelling tot de populaire opvatting – die beweert dat personen die de wet overtreden dit doen omdat hun subculturele waarden op gespannen voet staan met deze afkomstig uit de conventionele maatschappij – suggereert de neutralisatietheorie dat individuen die strafbare handelingen stellen wel degelijk toegewijd zijn aan de wetten en regels van de conventionele samenleving. Ze rechtvaardigen echter tijdelijk bepaalde strafbare handelingen aan de hand van neutralisatietechnieken. Deze rationalisaties, die als geldig worden beschouwd door de dader, worden echter niet door de samenleving als geheel geaccepteerd. Deze bevinding ligt eveneens in lijn met het uitgangspunt van de routine-activiteiten theorie van COHEN EN FELSON (1979). Deze theorie, die vooral onder sociologen zeer omstreden is, stelt onder meer dat criminaliteit relatief weinig beïnvloed wordt door maatschappelijke oorzaken zoals armoede, ongelijkheid en werkloosheid. De meeste vogelvangers leven dus zeker niet in de marge van de samenleving en vormen dus geen groep die in de lagere klassen van de samenleving kan worden gesitueerd. Deze twee theorieën zullen verder in de masterproef, bij de terugkoppeling van de onderzoeksresultaten aan theorie, opnieuw aan bod komen Dit gaat natuurlijk niet op voor alle daders. Er zullen onvermijdelijk ook daders zijn voor wie de vogelvangst gewoon een andere vorm of een uitbreiding van reeds bestaand crimineel gedrag is (Nurse, 2013).

Verder werd ook duidelijk dat een aanzienlijk deel van de inbreuken in het kader van de jacht gebeuren. Merkwaardig veel van de daders waren jagers, jachtopzieners, beëdigde jachtwachters, veldwachters,… Dit kan zeker als problematisch worden aanzien. Secundaire preventie naar personen die jagen of toezicht houden op de jacht is daarom absoluut noodzakelijk. Personen die een band hebben met de jacht dienen dringend te worden

gesensibiliseerd en hun diplomering dient te verstrengen. Intensivering van het toezicht op de jacht is daarom onontbeerlijk. Wanneer voorgaande ingrepen niet baten dient men repressiever op te treden. Het moet duidelijk worden dat deze praktijken niet door de beugel kunnen. Met uitzondering van sommige jagers beschouwden het merendeel van de overtreders zichzelf als 'vogelliefhebbers'. Dit dient echter met een korreltje zout te worden genomen. Want wanneer men kijkt naar de gewichtigheid van een deel van de inbreuken, de daarbij gehanteerde methoden en de staat waarin de vogels soms aangetroffen werden, kunnen hierbij, echter, de nodige bedenkingen worden gemaakt. Daarnaast kunnen we ook een aantal boeren onder de daders rekenen. Veelal verklaarden ze dat ze trachtten hun voeders te beschermen en de vogels dientengevolge wegjaagden door middel van het ophangen van dode vogels in de buurt van hun voeders of door ze eenvoudigweg neer te schieten uit wraak. Naast de jagers, de zogenaamde vogelliefhebbers en de landbouwers werden er ook enkele vogelhandelszaken vervolgd. Blijkbaar houden niet alle vogelhandelszaken zich aan de opgelegde regels. De controle op deze zaken dient te worden opgedreven teneinde de handel in illegaal gevangen vogels in te dijken en om zo de eerlijke concurrentie te verzekeren. De manoeuvreerruimte in de strafrechtsbedeling is echter beperkt. Naast het nemen van preventieve maatregelen kan bij de aanpak van vogelkwekers en -handelaars ook, in navolging van het gewapend bestuur in Nederland, het bestuurlijk beheer een belangrijke rol spelen. Het nemen van bestuurlijke maatregelen kan er toe strekken misbruiken te voorkomen en op een bestuurlijke wijze te gaan handhaven. Zo kan men gaan spelen met vergunningen bij handelaars die het niet nauw nemen met de vereisten. Bij dergelijke inbreuken is het beter om meteen het probleem bij de kern aan te pakken in plaats van hen de ganse strafrechtsketen te laten doorlopen. Hiervoor is er nood aan een geïntegreerde en integrale aanpak van het fenomeen (De Ruyver, 2012).

1.8. Vogelsoorten waarop de daders uit dossierstudie het hebben gemunt

In bijlage 4 is er een tabel opgenomen die een overzicht biedt van de vogelsoorten waarop de vogelvangers uit de dossiers het gemunt hadden. Deze tabel dient als achtergrondinformatie om een idee te hebben van de meest kwetsbare vogelsoorten om slachtoffer te worden van de Vlaamse illegale vogelvangst. Zoals blijkt uit de dossierstudie hebben vinken de grootste kans om slachtoffer te worden van de vogelvangst. Onder de vinken zijn vooral Sijzen en Putters zeer geliefd bij vogelliefhebbers. Op de tweede plaats komen de spreeuwen. Deze vogels worden vooral gevangen voor consumptie of teneinde deze te verdelgen. In het volgende hoofdstuk zal hier dieper op worden ingegaan.

HOOFDSTUK 2: MOTIEVEN EN DRIJFVEREN BIJ ILLEGALE VOGELVANGST

2.1. Inleiding

De centrale stelling van deze masterproef is, zoals reeds in de inleiding werd vermeld, dat vogelvangst een afzonderlijke vorm van criminaliteit is, zij het dan wel één met vele dimensies. Zo werd in de inleiding onder meer besproken hoe de illegale vogelvangst kan verweven zijn met tal van andere criminele activiteiten. Aangezien dit een criminologische masterproef is, is het uitermate belangrijk om aan de verschillende dimensies van deze vorm van criminaliteit de nodige aandacht aan te besteden. Omwille van de grote overlapping tussen motieven van vogelvangst en de link met criminele activiteiten worden beide onderzoeksvragen, aan de hand van een literatuur- en dossierstudie, samen besproken.

Eerst en vooral werd er in de literatuur uitgebreid gezocht naar de criminele feiten waaraan de vogelvangst kan worden gelinkt. De paragraaf die handelt over de nauw verwante criminele activiteiten bij vogelvangst zal hier en daar ingeleid worden aan de hand van citaten en passages – afkomstig uit gesprekken met experts en publicaties van organisaties die gespecialiseerd zijn in het domein – teneinde de problematiek van de verwevenheid van de vogelvangst met tal van andere criminele activiteiten kort te schetsen. Daarna werd ook hier, door middel van een dossierstudie, nagegaan in welke mate deze inbreuken naar voor kwamen in de Gentse gerechtelijke dossiers. In de daaropvolgende paragraaf zal aandacht worden besteed aan de specifieke motieven die vogelvangers hebben om op die manier daders van vogelvangst onderling verder te trachten classificeren. Voor deze classificatie werd in het begin gekeken naar de indeling die BRUCE JOHNSON, former chief law enforcement officer for the Utah division of Wildlife Resources, maakt (Sigler, 1995). Hij deelt de motieven op in vijf grote categorieën, die in deze masterproef zullen fungeren als *sensitizing concepts.* Deze *sensitizing concepts* dienen als leidraad bij het filteren van motieven uit de dossierstudie, en later ook uit het belevingsonderzoek.

2.2. Motieven van de vogelvangers

De vogelvanger is een individu die op een of andere manier voordeel haalt uit zijn illegale activiteiten. Dit voordeel hoeft niet noodzakelijk financieel te zijn (Nurse, 2013). Alle categorieën van motieven zullen hierna, bij de bespreking van de link met andere criminele activiteiten verder worden opgesplitst en dieper worden besproken. Bruce Johnson, former chief law enforcement officer for the Utah division of Wildlife Resources deelt de motieven op in vijf grote categorieën (Sigler, 1995):

2.2.1. Thrill killers

Deze groep personen pleegt de inbreuken voor het plezier. Ze beschouwen hun vogelvangstactiviteiten als een hobby. Ze doen dit uitsluitend voor de emoties, de kick en het plezier. Thrill killers zijn gemotiveerd door, ofwel een verlangen naar macht en controle over een vogel, ofwel om een aantal gedragseigenschappen te bevredigen. Ze scheppen soms voldoening uit het doden van dieren. Zo laten sommige jagers de vogel, na het doodschieten ervan, gewoon op de grond liggen of laten sommige vogelvangers hun gevangen vogel na verloop van tijd terug vrij.

2.2.2. Illegal trophy hunters

Zij hebben het gemunt op een specifiek dier ongeacht de kosten en gevaren die hiermee verbonden zijn. Het maken van een kosten-batenanalyse is hierbij niet aan de orde. Het betreft niet enkel het vangen van zeer exclusieve vogelsoorten, maar ook de vangst van zangvogels door 'vogelliefhebbers' hoort thuis onder deze categorie. De traditie van *canned hunting* in sommige landen, waarbij jagers grote sommen geld betalen om op exotische soorten te mogen jagen en deze op te zetten als trofee, valt ook onder deze categorie (Zimmerman, 2003).

2.2.3. Commercial hunters

Bij deze groep staat handel centraal. Ze zijn als het ware verblind door de winstmarges. Als er op de zwarte markt een vraag is dan is er logischerwijze een aanbod voor. Het tevreden stellen van de klant en de opbrengt staat hier centraal. Ook de illegale verkoop van dieren of stukken van dieren valt hieronder. Winstmarges kunnen gigantische groottes aannemen.

2.2.4. Opportunists

Hier wordt niet vertrokken met de intentie een dier te doden of te vangen, maar wanneer de opportuniteit zich stelt dan slaan ze toe. Het gaat eerder over het maken van impulsieve beslissingen. Tal van voorbeelden zijn hierbij te bedenken. Zo kan een boer wanneer die een zwerm spreeuwen op zijn akker ziet zitten zijn geweer halen om ze dood te schieten.

2.2.5. Subsistence hunters or anglers

Centraal hierbij staat de jacht op voedsel. Bedreigde vogels worden vaak gebruikt bij de bereiding van tal van gastronomische gerechten (Zimmerman, 2003). Zo worden spreeuwen en houtsnippen, bijvoorbeeld, nog steeds massaal gevangen om als delicatesse te serveren. Nog steeds zijn er restaurants, zelfs in Vlaanderen, die zich hieraan schuldig maken (Vogelbescherming Vlaanderen VZW, 2008).

2.2.6. Dossieranalyse (vanaf 2005 tot 2012)

Ook hier werden alle dossiers, die sinds 2005 in het kader van vogelvangstmisdrijven in het gerechtelijk arrondissement Gent werden opgemaakt, geanalyseerd. Het doel hierbij was om inzicht te verwerven in wat de vogelvangers drijft om de inbreuken te begaan. De vijf hoofdcategorieën van motieven volgens Bruce Johnson werden hiervoor gebruikt (Sigler, 1995). Een verdere indeling van deze categorieën werd door de onderzoeker aangebracht. Deze dossierstudie werd tevens manueel doorgevoerd aan de hand van turving (figuur 4).

2.2.6.1. Resultaten

Figuur 4: Analyseschema motieven van de vogelvangers in het kader van de dossierstudie

		Prevalentie	Totaal
1. Thrill killers	**Als hobby**	𝍸 𝍸 𝍸	**15**
	Emotionele kick	𝍸 |	**6**
2. Illegal trophy hunters	**Voor persoonlijk bezit of collectie**	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 |	**21**
	Laten opzetten	||||	**4**
3. Commercial hunters	**Vogelliefhebbers**	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 ||	**32**
	Opzetten	|	**1**
	Delicatesse	𝍸 |||	**8**
4. Opportunists	**Eigen bezit**	||	**2**
	Voedsel	||	**2**
	Verkoop	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸	**20**
	Opzetten		**0**
5. Subsistence hunters of anglers	**Eigen voedsel**	||	**2**
Andere motieven	**Gebrek aan nodige voorzorg**	|||	**3**
	Vogel als lokaas voor andere prooi	𝍸	**5**

Dat vogels voor zeer uiteenlopende doeleinden worden gevangen blijkt ook uit de dossierstudie. Een tekortkoming aan de dossiers was dat er slechts zelden een verhoor van de politie te vinden was in de dossiers. Hierdoor kon geen zicht worden gekregen op het verhaal en de gedachtegang van de betrokken personen. In de meeste gevallen diende hiervoor te worden gefocust op de vaststellingen van de politie en de juridische kwalificaties.

Zoals reeds eerder besproken, wordt er massaal veel geld verdiend door het wereldwijde illegale circuit van vogelvangst. In lijn met deze bevinding is de categorie van '*commercial hunters*' dan ook het meest vertegenwoordigd in de dossierstudie. De vogels waren vooral bestemd voor de verkoop – al dan niet met het medeweten van de koper – aan vogelliefhebbers. Het betrof vooral zangvogels, zoals vinken. In een aantal dossiers waren de vogels – voornamelijk spreeuwen – bestemd voor de verkoop ervan als delicatesse. Om een idee te geven, één van de verdachten uit de dossiers gaf aan de spreeuwen voor 1 EUR te verkopen. Op het eerste zicht lijkt dit misschien weinig maar als je weet dat het enorme hoeveelheden spreeuwen betrof verandert dit de zaak.

De tweede grootste groep betrof de '*illegal trophy hunters*'. Hierbij worden de vogels voornamelijk voor persoonlijk bezit gevangen. Dit waren de zogenaamde vogelliefhebbers die hiervoor reeds aan bod kwamen in het kader van de profielanalyse. Het ging vooral over zangvogels die werden gevangen om de eigen collectie aan te vullen. Een argument dat vaak werd aangehaald door de betrokkenen is dat de vogels gevangen werden om nieuw bloed in hun vogelpopulatie te verkrijgen. Een studie van de Universiteit van Antwerpen toont echter aan dat een evenwichtige kweek volstaat om inteelt tegen te gaan en ontkracht bijgevolg meteen dit motief (Galbusera, Lens, & Matthysen, 2004).

Anderen gaven aan gehandeld te hebben uit liefde voor de vogels. Deze motieven stroken met de argumenten die pro vinkenvangst werden aangegeven in een artikel uit het magazine Knack omtrent de discussie rond de toelaatbaarheid van vinkenvangst (Van Baelen, 15/12/2004). Slechts enkele keren waren de vogels bestemd voor opzetting.

Een andere grote groep vormden de '*opportunists*'. Daaronder valt de groep vogelliefhebbers die in het bezit waren van illegaal gevangen vogels zonder de aanvankelijke bedoeling ze te verkopen. Wanneer ze echter veel geld aangeboden kregen, grepen ze die kans. In twee gevallen ging het over personen die niet op pad gingen met de bedoeling om vogels te vangen

maar toch toevalligerwijze de mogelijkheid kregen enkele vogels te gaan strikken voor eigen bezit of voor consumptie.

Een vierde en bijna even grote groep waren de '*thrill killers*'. De daders die we hieronder kunnen categoriseren waren voornamelijk de groep van jagers die in de profielanalyse reeds duidelijk in beeld kwamen. Deze individuen vingen en doodden de dieren puur als vrijetijdsactiviteit. Een aantal andere personen doodden de vogels puur voor de kick en zonder enig doel voor ogen. Een vaak gehanteerde methode van deze laatste dadergroep was het gebruik van vergif.

De laatste en zeer beperkte groep waren de '*subsistence hunters of anglers*'. In slechts twee dossiers ging het over personen die op pad ging met het doel vogels te vangen bestemd voor eigen consumptie.

Daarnaast werden ook enkele andere motieven in de dossiers aangekaart. Het was echter onduidelijk onder welke categorie deze dienden te worden geplaatst. Eerst en vooral ging het om landbouwers die bepaalde vogelsoorten, spreeuwen in het bijzonder, doodden met als doel andere vogels te gaan verjagen of verhandelden, puur uit wraak. In bepaalde kringen ziet men de Spreeuw als een ware plaag en dientengevolge zijn de voorstanders van de bestrijding van de Spreeuw. Deze visie gaat wat kort door de bocht. Het argument dat de Spreeuw nadelig is voor de landbouw kan worden onderuit gehaald. De Spreeuw voedt zich immers dagelijks met zeer grote hoeveelheden aan wormen en larven uit de bodem. Spreeuwen voeden zich voornamelijk met insectensoorten die zeer schadelijk zijn voor de akkers van de landbouwers. In Nederland is hier reeds veel onderzoek naar gevoerd. In Noord-Europa hangen boeren zelfs massaal grote nestkastappartementen in hun velden op om spreeuwen te lokken (Bossu, 2011). De positieve functies van de spreeuw en andere vogelsoorten staan reeds vast. Een ander voorbeeld dat de functies van vogels aantoont is dat men door het uitleggen van kadavers, als voedsel voor gieren en roofvogels, transport en dus ook CO_2 bespaart. Het voorkomt daarnaast ook het uitbreken van bepaald epidemieën (50 Jaar in vogelvlucht, 2013). Soms werden de vogels ook gevangen als lokaas voor andere doeleinden, zoals het stropen van vossen. Enkele personen gaven ook aan met gebrek aan voorzorg te hebben gehandeld. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van vossenklemmen waarin ook vogels kunnen terechtkomen.

2.3. Link met andere criminele activiteiten

De zopas besproken categorieën van motieven zullen in deze paragraaf verder worden opgesplitst en meer in detail worden besproken. Niet uitsluitend de vangst van vogels is illegaal. Door de manier waarop de vogelvangst plaatsvindt kunnen er verscheidene andere wetsartikels worden geschonden. Zo kan men bij de vangst vaak gebruik maken van verboden vangmethoden. Daarnaast kan vogelvangst aan tal van andere, minder voor de hand liggende, criminele activiteiten worden gelinkt door de sfeer van illegaliteit die waarin de feiten plaatsvinden. Fraude met kweekringen en vogeldiefstal zijn hier voorbeelden van.

Enerzijds zal bij de opsomming van criminele activiteiten die regelmatig met vogelvangst samengaan beroep worden gedaan op de indeling die afdeling 2 van hoofdstuk 3 – zijnde verbodsbepalingen – van het Soortenbesluit maakt . Anderzijds zullen de categorieën verder worden aangevuld door criminele activiteiten die in andere wetgeving en literatuur beschreven staan.

Bij de in het Soortenbesluit opgenomen verbodsbepalingen is de term ‘opzettelijk’ soms een vereiste om van een strafbare handeling te kunnen spreken. Volgens het Soortenbesluit wordt een handeling geacht opzettelijk te zijn wanneer die persoon niet wist en niet redelijkerwijze hoorde te weten dat de door hem gestelde gedraging nefaste gevolgen voor de beschermde vogelsoorten kon hebben (Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer van 15 mei 2009, B.S., 13 augustus 2009).

2.3.1. Illegaal bezit

Het vangen van vogels heeft logischerwijze tot gevolg dat – behalve wanneer de vogels dood worden achtergelaten – men in het bezit is van illegaal gevangen vogels. Beide zaken worden echter apart door de wetgever gekwalificeerd, vandaar dat dit twee verschillende misdrijven zijn.

In 2002 werd in de Nederlandse Antillen een amnestie programma aangeboden die aan eigenaars van illegale papegaaien, vermeld in de CITES-I lijst, de mogelijkheid bood om deze te gaan registreren. Deze actie heeft kennelijk een duidelijk positief effect gehad op de illegale handel in dergelijke huisdieren. Er was een daling merkbaar in het aantal illegaal gesmokkelde papegaaien. Bovendien bieden dergelijke acties de mogelijkheid om een duidelijk zicht om zaken en greep te krijgen op de problematiek (Doest, 2007).

2.3.2. Vervalsing van pootringen

Een alomtegenwoordig fenomeen is het frauduleus ringen van illegaal gevangen vogels. Zo trachten vogelkwekers hun kweekringen op een illegale wijze aan te brengen bij gevangen vogels. Ook de illegale handel in kweekringen is momenteel een zeer populaire aangelegenheid. Aangezien kweekringen er niet op voorzien zijn om aan de poot van een volwassen vogel aan te brengen is dit niet eenvoudig, bovendien kunnen vogels hierbij verwondingen oplopen. Ze doen dit op allerhande inventieve wijzen, zo kan een ring bijeen illegaal gevangen volwassen vogel worden aangebracht door middel van een vijl. Wanneer deze gefraudeerde ringen door professionals worden aangebracht kan dit vaak niet met het blote oog worden waargenomen, dit kan door middel van DNA-profilering eenvoudig worden aangetoond. Het kan ook bewezen worden door het uitvoeren van huiszoekingen bij de zoektocht naar materiaal die bij deze frauduleuze praktijken wordt gebruikt. Tegenwoordig worden in andere landen ook microchips gebruikt om aan deze problemen tegemoet te komen (Taylor, 1998).

2.3.3. Illegale handel en de rol van criminele organisaties

"Ik denk dat vogelvangst en verkoop in de walen zeker nog meer bestaat, want daar zitten nog meer appelvinken en goudvinken dan in Vlaanderen. Twee soorten die zeer geliefd zijn bij vogel"liefhebbers". Dat brengt veel geld op, het gaat toch snel over 100 euro per vogel voor die grotere vinkensoorten..." (Van Ginderdeuren, 28 november 2013)

Een vaak voorkomend misdrijf dat gepaard gaat met de vangst van vogels is de handel ervan. Vogels worden maar al te vaak gevangen teneinde ze te verhandelen in het illegale circuit. De illegale handel in bedreigde vogelsoorten is om verschillende redenen ook zeer aantrekkelijk voor georganiseerde criminele bendes (Zimmerman, 2003; Vranckx, 10/05/2014).

Eerst en vooral is, door het economisch spel van vraag en aanbod, de illegale handel in vogels is een bijzonder winstgevende aangelegenheid. Zo kan de vraag naar bepaalde inheemse vogelsoorten extreem hoog zijn. Ook de vraag naar exotische vogelsoorten kan bijzonder groot zijn. Zo zijn er gevallen gekend waarbij Franse, Duitse en Belgische vogelverzamelaars tot 65.000 EUR betaalden voor zeldzame papegaaien, die in Latijns-Amerika aan een straatwaarde van 30 EUR verkocht worden. In sommige landen wordt een statussymbool aan bepaalde vogelsoorten toegekend, hetgeen een aanzienlijk effect op de prijs heeft. Zo beschikken veel Colombiaanse drugsbaronnen over een dierentuin met bedreigde diersoorten, waaronder tal van exotische vogelsoorten (Zimmerman, 2003).

Daarnaast zijn politie en justitie zich onvoldoende bewust van de rol van georganiseerde criminele groepen in de illegale handel en smokkel van beschermde vogelsoorten. Handelaars in illegaal gevangen vogels worden nog vaak gezien als kleine criminelen eerder dan als leden van georganiseerde bendes. Wat aanzienlijk heeft bijgedragen tot de aantrekkelijkheid van de handel in illegaal gevangen vogels (Zimmerman, 2003).

Illegale handel is tot slot zeer aantrekkelijk voor georganiseerde bendes als gevolg van de mogelijkheid om de handel in wilde dieren te combineren met de handel in andere smokkelwaar. Ze proberen op deze manier hun aanbod te diversifiëren. Meestal is de illegale handel in vogelsoorten verbonden met drughandel. Georganiseerde criminelen die zich bezighouden met de handel in vogelsoorten maken hierbij vaak gebruik van bestaande drugsmokkelroutes. De handel in vogels verloopt daarbij via dezelfde distributienetwerken (Zimmerman, 2003; Vranckx, 10/05/2014).

Gekende officiële cijfers van de illegale export in vogelsoorten weerspiegelen, omwille van de gigantische *dark number*, slechts het topje van de ijsberg. Studies besluiten dat de regulering van de handel in wilde dieren ontoereikend is (Lee et al., 2005).

2.3.4. Smokkel van beschermde vogels en fraude in CITES-documenten

Naast de eerder besproken duidelijk winstgevende motieven worden criminele groepen ook aangetrokken tot de illegale handel in zeldzame vogelsoorten omwille van het gemak en de lage risico’s die met de vangst en het smokkelen van de soorten gepaard gaan. Beschermde vogels worden, door criminele groepen, aan de hand van diverse methoden en met een oneindig grote inventiviteit en expertise over de landsgrenzen heen gesmokkeld (Zimmerman, 2003).

De meest voorkomende manier om illegaal gevangen vogelsoorten onopgemerkt over de grens te smokkelen is door middel van het frauderen met CITES-documenten. Het frauderen met de vergunningen gebeurt aan de hand van het vermelden van andere hoeveelheden, een foutieve herkomst en een ander type soort. Op die manier creëren ze een soort schijn van naleving van de CITES-voorwaarden. Aangezien milieuhandhaving in veel landen zeer schaars of soms zelfs onbestaand is, is dit een weinig risicovolle onderneming in vergelijking met de smokkel in verdovende middelen. Maar zelfs in landen met een goed uitgebouwde milieuwetgeving laten de controles te wensen over. In de Verenigde Staten, een land met een van de meest uitgebreide milieuhandhavingssystemen over de wereld, zijn er slechts 90

inspecteurs bevoegd voor de controle, van zowel import als export van wilde dieren, van maar liefst 40 toegangspunten. Dit heeft als gevolg dat slechts een fractie van illegaal gesmokkelde dieren ontdekt wordt (Zimmerman, 2003). Er zijn ook bepaalde gebieden die bekend staan omwille van het hebben van doorlaatbare grenzen. Voorbeelden van dergelijke grenzen zijn de grens Verenigde Staten-Mexico en de U.K..

De lage pakkans, gekoppeld met de hoge winstmarges, resulteert logischerwijze in een toename van het aantal criminele organisaties die bij de handel in dieren betrokken zijn. De criminele organisaties worden gekenmerkt door hun uiterst hoge expertisegraad en zijn bovendien heel gevaarlijk (Zimmerman, 2003).

2.3.5. Witwasserij en ruilhandel

"Gelet op het feit dat Edy B. – ondanks de vele veroordelingen en de inbeslagname van minstens drie auto's – toch steeds beschermde vogels blijft vangen, wil zeggen dat hij er veel geld mee verdient. Dit is puur witwasserij." (Vogelbescherming Vlaanderen VZW, 22/08/2012)

Sommige vogelvangers trachten de herkomst van de illegaal verkregen geldsommen, door de verkoop van zeldzame vogelsoorten, wit te wassen. Het doel hiervan is om de crimineel verkregen vermogensvoordelen te gaan investeren zodat de illegaliteit ervan niet meer door politie, justitie en de belastingsinspectie kan worden bewezen en inbeslaggenomen. Soms worden ook bepaalde zeer prijzige vogelsoorten via witwaspraktijken, bijvoorbeeld door fraude in ringen en documenten, op de legale markt gebracht ten einde ze te verkopen. Daarnaast worden vogels, zowel goedkope als dure soorten, geregeld als betaalmiddel gebruikt. Zo worden exotische vogelsoorten, in Latijns-Amerika, vaak geruild met verdovende middelen en om op deze manier drugsgeld wit te wassen (Zimmerman, 2003).

2.3.6. Omkoping

"Toen wij veel vogels ringden, werden we soms gecontacteerd door vogelvangers om de vogels die wij met vergunning vingen (en terug loslieten) te mogen overkopen." (Van Ginderdeuren, 28 november 2013)

Wanneer wordt gesmokkeld en er illegale handel wordt gedreven in zeer dure vogelsoorten is het denkbaar dat ook omkoping en corruptie een bestaande realiteit zijn in deze problematiek, daar getuigt ook voorgaand citaat van.

2.3.7. Jachtmisdrijven

"Houtsnippen zijn onvoorwaardelijk beschermd in Vlaanderen maar worden nog heel vaak geschoten door jagers die de soort zien als een competitie-element binnen het jachtgebeuren." (Vogelbescherming Vlaanderen VZW, 02/12/2013)

In sommige landen bestaat er de populaire traditie van *canned hunting*. Hierbij betalen jagers enorme sommen geld om de kans te krijgen op een bepaalde exotische en bedreigde soort te jagen. De gedode dieren worden daarna gewoonlijk opgezet om als trofee te bewaren (Zimmerman, 2003). De problematiek met illegale taxidermie is zeer nauw verweven met de jacht op bedreigde soorten.

In de natuur worden vaak op legale wijze kooien uitgezet door jachtopzieners. Enerzijds wordt dit gedaan om de gevangen vogels voor onderzoeksdoeleinden te gaan ringen. Anderzijds wordt dit ook gedaan om kraai- en eksterpopulaties onder controle te houden en te liquideren. Bij een verantwoord gebruik van kooien is het gebruikelijke dat ze frequent door een jachtopziener worden gecontroleerd. In de praktijk nemen de verantwoordelijken het echter niet zo nauw met de voorschriften. Vogels en andere dieren die onbedoeld in de kooien terechtkomen sterven er geregeld door hongersdood omdat de kooien onvoldoende worden gecontroleerd (Sainsbury, Bennett, & Kirkwood, 1995). Andere ongewenste vogelsoorten die ze in de kooien aantreffen worden er soms meteen afgemaakt, dit getuigt ook het volgend citaat:

"Ik ben nog uilen gaan ringen die in de kraai- en eksterkooien van jagers zaten. Volgens andere jagers vingen ze nooit roofvogels en moest ik dus ook niet langskomen. Dat zegt genoeg zeker? Al die buizerds en sperwers werden daar gewoon de nek om gedraaid." (Van Ginderdeuren, 28 november 2013)

Roofvogels worden door jagers beschouwd als een bedreiging voor het jachtwild. In navolging van de literatuur en bovenstaand citaat bestaat er voldoende evidentie om aan te nemen dat roofvogels ondanks hun beschermd statuut nog steeds worden gedood, onder andere door vergiftiging. Daarenboven zijn roofvogels extra kwetsbaar voor illegale taxidermie en de illegale handel bestemd voor de valkerij (Nurse, 2011).

2.3.8. Vergiftiging

De directe illegale vergiftiging en de indirecte vergiftiging door pesticiden worden als belangrijkste oorzaken van achteruitgang van de roofvogels beschouwd. Door hun

foerageergedrag zijn roofvogels zeer kwetsbaar voor het gebruik van vergif. Directe illegale vergiftiging gebeurt aan de hand van aas dat met gif wordt vermengd. Een deel van het vergiftigd aas wordt echter niet verspreid met het oogmerk roofvogels te doden. Het willekeurig karakter van vergiftigd aas zorgt ervoor dat ook andere diersoorten hier slachtoffer van worden (Smart et al., 2010). In Europa werd de laatste decennia het gebruik van gifstoffen reeds zwaar beperkt tot het gebruik van pesticiden voor de landbouw. Ondanks het toenemend bewustzijn van de dodelijke effecten van het gebruik van gifstoffen en de verscheidene wetswijzigingen, worden nog jaarlijks zeer veel roofvogels en andere dieren, al dan niet gewild, vergiftigd (Mateo-Tomas, Olea, Sanchez-Barbudo, & Mateo, 2012).

Onderzoek naar de doodsoorzaken van roofvogels onderschat sterk het aandeel roofvogels dat door toedoen van de mens is gestorven. Dit komt doordat slechts een klein percentage van de totaal vergiftigde roofvogels wordt gedetecteerd. De werkelijke omvang van deze bedreiging zal naar verwachting veel groter zijn dan deze die door cijfergegevens wordt voorgesteld (Mateo-Tomas et al., 2012). De schaarse en onvolledige gegevens vormen een uitdaging om deze illegale activiteit nauwkeurig te begrijpen. Daarom is het belangrijk om onderzoek te voeren naar de identificatie van de hoofdoorzaken en alle factoren die verband houden met illegale vergiftiging. Hierbij is ook *risk mapping* een waardevolle tool bij de visualisering van de problematiek (Mateo-Tomas et al., 2012). Enkele succesvolle strategieën om illegale vergiftiging tegen te gaan zijn het instellen van juridische vervolgingen en de organisatie van educatieve sensibiliserende activiteiten omtrent het gebruik van gifstoffen, gericht naar zowel het grote publiek als naar de twee grootste risicogroepen voor het gebruik van gifstoffen, zijnde jagers en boeren (Mateo-Tomas et al., 2012).

2.3.9. Gebruik verboden methoden bij vogelvangst

"Vogelbescherming Vlaanderen is niet te spreken over de vele excessen die zich tegenwoordig in veld en bos met jagers voordoen. Worden er geen beschermde soorten geschoten, dan wordt toch wel vaak gebruik gemaakt van verboden jachtmiddelen als kunstlicht, loodhagel, geluiddempers, stroppen, vangkooien, gif en klemmen of worden wandelaars of bewoners geïntimideerd." (Vogelbescherming Vlaanderen VZW, 02/12/2013)

Hoewel er allerhande wetgeving bestaat die het gebruik van jacht- en vangtechnieken regelt, gebeurt het vangen van vogels frequent met illegale methoden. Het grootste probleem bij een groot deel van deze methoden is dat ze – bij incorrect gebruik – aselectief zijn. Andere dieren

en zelfs mensen kunnen er onmoedwillig slachtoffer van worden. Bij bepaalde methoden is zelfs het bezit ervan streng verboden (Sigler, 1995).

In artikel 16 §1 van het Soortenbesluit van 2009 wordt verwezen naar haar bijlage 2A, waarin een overzicht wordt gegeven van alle middelen, installaties en methoden waarvan het gebruik verboden is voor het doden of vangen van wilde vogels:

"*1° strikken en stroppen;*
2° lijm;
3° haken;
4° blindgemaakte of verminkte levende dieren die als lokdieren worden gebruikt;
5° alle akoestische hulpmiddelen;
6° elektrische en elektronische apparaten waarmee dieren kunnen worden gedood of bewusteloos kunnen worden gemaakt;
7° kunstmatige lichtbronnen;
8° spiegels en andere verblindende voorwerpen;
9° apparaten om vangstplaatsen te verlichten;
10° zoekers met elektronische beeldversterker en beeldomkeerder om te schieten in donker;
11° explosieven;
12° netten die qua werking of gebruik niet voldoende selectief zijn;
13° vallen die qua werking of gebruik niet voldoende selectief zijn;
14° kruisbogen en katapulten;
15° vergif en giftig of verdovend lokaas;
16° uitgassen, uitroken of onder water zetten;
17° vuurwapens en munitie die niet vallen onder artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Executieve van 28 oktober 1987 betreffende het gebruik van vuurwapens en munitie bij de jacht in het Vlaamse Gewest." (Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer van 15 mei 2009, B.S., 13 augustus 2009)

Daarnaast bepaalt artikel 16 §1 van het Soortenbesluit dat het gebruik van andere dan in bijlage 2A opgesomde methoden, installaties en middelen die erop gericht zijn vogels op een massale en niet-selectieve wijze te doden of vangen of die hierbij onnodig leed veroorzaken eveneens verboden is. Artikel 16 §3 van het Soortenbesluit van 2009 verwijst naar haar bijlage 2C, die alle verboden vangmethoden en middelen opsomt waarvan het louter bezit alleen al te allen tijde streng verboden is:

"1° vogelvangstnetten: netten die opgespannen een oppervlakte hebben vanaf 1 m², […];
2° mistnetten : netten in banen, aan het stuk of in bepaalde vorm vervaardigd, van garens in synthetische of van kunstmatige vezels […];
3° vogelvangkooien en -klemmen : allerlei types van kooien, klemmen en vallen, van welk formaat ook, die geschikt zijn voor de vangst van vogels, met uitzondering van de vallen die worden toegelaten conform bijlage 3 van
het besluit." (Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer van 15 mei 2009, B.S., 13 augustus 2009)

Aanvullend stelt artikel 19 van het Jachtdecreet van 24 juli 1991 het volgende: "*Het is te allen tijde verboden gebruik te maken van netten, strikken, stroppen, lokaas, giftige stoffen en van enig ander tuig geschikt om jaagbaar wild te vangen, te doden of om het vangen of doden van dat wild te vergemakkelijken."* (Jachtdecreet van 24 juli 1991, B.S. 07 september 1991).

Tijdens de dossierstudie werd eveneens nagegaan welke de gehanteerde methoden waren. Dit correspondeerde logischerwijze met de drijfveren achter de vogelvangstmisdrijven. Een vogel die bestemd is voor vogelliefhebbers dient uiteraard levend en wel te worden gevangen. Bij vogels die tijdens de jacht worden gevangen of die voor consumptie zijn bestemd ligt dit natuurlijk anders. Om de vogelvangst effectief te gaan bestrijden is het van belang om een zicht te krijgen op hun voornaamste werkwijzen. Een overzicht van de in de dossiers gebruikte methoden werd in bijlage 5 opgenomen. De methoden, zoals die in de dossierstudie naar voor kwamen, stemden in grote mate overeen met de in de literatuur en wetgeving opgesomde methoden. Uit de dossierstudie bleek duidelijk dat de methoden waarvan het louter onder zich hebben verboden is, nog steeds zeer populaire middelen onder vogelvangers zijn. De top vijf van de meest voorkomende methoden zijn het gebruik van vogelvangstnetten, lokvogels, inloopkooien, veerklemmen en mistnetten. Wanneer lokvogels gebruikt werden om het misdrijf te plegen, is het logisch dat deze niet konden worden geconfisqueerd. Daarom werden deze vogels, indien in gezonde toestand aangetroffen, meteen in de natuur vrijgelaten.

2.3.10. Beschermde vogels op menukaart in restaurants

Uit de dossierstudie kwam reeds naar voor dat er nog steeds bepaalde restaurants zijn die beschermde vogels serveren. Zo is er in de Telefacts-reportage van 21 mei 2008 duidelijk te zien hoe de uitbater, van een – inmiddels voormalig – sterrenrestaurant uit Zeebrugge, enkele beschermde houtsnippen uit een kartonnen doos haalt waarna hij deze bereidt. De eigenaar van het restaurant bleek wel degelijk op de hoogte te zijn van het beschermd statuut van de

houtsnip toen hij zei: "*Dit mag niet verkocht worden in Vlaanderen, maar als dat hier aan de voordeur ligt dan kan je dat natuurlijk niet in de vuilbak gooien. Dus we gaan er vanavond een paar mensen extra tevreden mee maken.*" (Vogelbescherming VZW, 22/05/2008). De houtsnip beschikt reeds sinds 1991 over een beschermd stattuut en mag bijgevolg onder geen enkele voorwaarde worden bejaagd, gedood, gevangen of verhandeld. Bovendien moet het wild dat voor consumptie bestemd is, op voorhand aan een veterinaire keuring worden onderworpen, hetgeen hier geenszins het geval bleek te zijn. Vogelbescherming Vlaanderen lichtte het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen hierover meteen in en diende daarnaast klacht in (Vogelbescherming Vlaanderen VZW, 22/05/2008).

2.3.11. Vogel- en nestdiefstal

"Kerkuilwerkgroep: Zij zien vaak hoe nestkasten met uilen (ook met torenvalken) geroofd worden, vervolgens krijgen de donsjongen een gesloten ring om (zoals verplicht wanneer je een kweker bent), om dan opgebracht te worden in gevangenschap. Resultaat: een volwassen roofvogel met een kweekring. Zo worden veel illegaal gevangen vogels plotsklaps legaal. En daar draait veel geld rond." (Van Ginderdeuren, 28 november 2013)

Twee eenvoudige manieren om volledig kosteloos en zonder al te veel gevaar over dure beschermde vogels te kunnen beschikken is, naast de illegale vogelvangst, door middel van vogel- en nestdiefstal. In voorgaand citaat wordt de problematiek van nestdiefstal door een expert besproken. Bij nestdiefstal worden ofwel de eieren uit de nesten gestolen om vervolgens uit te broeden, ofwel worden de jongen alvorens deze kunnen uitvliegen meegenomen door de dieven. Nestdiefstal biedt voor de dieven het aanlokkelijk pluspunt dat een kweekring geschikt is voor het aanbrengen aan de pootjes van jonge vogels.

Een almaar meer voorkomend probleem is vogeldiefstal bij vogelliefhebbers. Het stelen van vogels die in gevangenschap leven is zeer gemakkelijk daar kooien vaak weinig beveiligd en afgelegen gesitueerd zijn (Taylor, 1998). De diefstal van andermans vogels heeft bovendien bijkomend voordeel dat deze vogels reeds geringd zijn.

2.3.12. Het verzamelen van eieren

Een ander misdrijf die een bedreiging voor de vogelpopulatie vormt is de diefstal van eieren door eierverzamelaars, hetgeen aan de hiervoor besproken nestdiefstal gelinkt kan worden gelinkt (Taylor, 1998). Artikel 10 §1 3^{e} lid van het Soortenbesluit van 2009 bepaalt dat het verboden is de eieren van beschermde soorten te verzamelen. Ook het onder zich hebben,

vervoeren, verkopen en ruilen van eieren van beschermde soorten is strafbaar conform Artikel 12 van het Soortenbesluit. Door deze wettelijke bepalingen is de aanleg van een eierverzameling voor hobbydoeleinden volstrekt illegaal. Vandaag de dag zijn er nog steeds verzamelaars die illegale eiercollecties blijven aanleggen. Eierverzamelaars investeren vaak duizenden euro's in het uitoefenen van hun hobby. De kans bestaat er dus in dat dit type daders niet zullen worden afgeschrikt door een sanctie of een verhoging van de sancties, aangezien zij dit eerder als een verhoogde kost van de uitoefening van hun activiteiten zien. Het verzamelen van eieren kan als een vorm van obsessieve-compulsieve stoornis worden beschouwd (Nurse, 2013).

Hoewel eierverzamelaars er niet voor bekend staan hun collecties te verkopen om winst te maken, zijn er gevallen bekend van malafide eierstropers die op zoek gaan naar zeldzame eieren voor commerciële doeleinden (Nurse, 2011). Opmerkelijk is dat veel jachtopzieners in het bezit zijn van illegale eiercollecties, deze zijn ontstaan uit de inbeslagnames van andere eierstropers en uit eigen zoektochten. Wanneer dergelijke eiercollecties door de politie worden ontdekt en inbeslaggenomen dan kunnen ze, wanneer uitstekend gedocumenteerd, van grote wetenschappelijke waarde zijn (Vlek & Ehrenburg, 2008).

2.3.13. Inbreuk afvalwetgeving

Een aantal vogelsoorten zoals kraaien, kauwen en eksters worden niet gevangen in het kader van de vogelliefhebberij, noch zijn ze voor de consumptie bestemd. Vanuit ethisch maatschappelijke overweging en in functie van de volksgezondheid moeten daarom de kadavers van deze vogels op een daarvoor geschikte wijze onschadelijk worden gemaakt en vervolgens vernietigd. Herhaaldelijk worden kadavers van vogels illegaal gedumpt, hetgeen strijdig is met de afvalwetgeving. Kraaien en gelijkaardige vogelsoorten lopen het meeste kans om slachtoffer te worden van jacht- en bestrijdingsactiviteiten van respectievelijk jagers en landbouwers (Vogelbescherming Vlaanderen VZW, 01/02/2012).

2.3.14. Dossieranalyse (vanaf 2005 tot 2012)

Hiervoor werd reeds een hele resem criminele activiteiten aangegeven die in verband konden worden gebracht met de illegale vogelvangst. Het is duidelijk dat de illegaliteit van het fenomeen veel meer omvat dan de illegale vangst *an sich*. Hiermee wordt de ernst van het fenomeen nogmaals bevestigd. Bij de bestrijding van de vogelvangst is het van cruciaal belang een zicht te hebben op het gehele plaatje. Belangrijk was dus om in de dossiers ook te gaan kijken naar eventuele linken met andere criminele activiteiten (figuur 3).

2.3.14.1. Resultaten

Figuur 3: Analyseschema link met andere criminele activiteiten in het kader van de dossierstudie

Link met andere criminele activiteiten	**Ongeringd**	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸	**45**
	Gefraudeerde ringen	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸	**45**
	Vervalsing documenten	||||	**4**
	Jachtmisdrijf	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸	**20**
	Witwassen		**0**
	Vogeldiefstal		**0**
	Illegale handel	𝍸 𝍸 |||	**13**
	Verboden methoden	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 ||	**52**
	Egg collecting		**0**
	Illegale taxidermie		**0**

Logischerwijze ging de illegale vogelvangst bijna steeds gepaard met het bezit en gebruik van verboden methoden. Frappant waren de talloze frauduleuze praktijken om illegaal gevangen vogels te trachten ‘legaliseren’ door middel van het manipuleren van pootringen. Soms werden deze ringen met weinig professionalisme aangebracht en liepen de vogels hierbij verwondingen op. Maar vaak waren de gefraudeerde ringen het werk van professionals en kan dit niet door leken worden waargenomen. In dergelijke zaken is er nood aan welopgeleide experts om de inbreuken vast te stellen. In evenveel gevallen werden er vogels aangetroffen die niet van een pootring voorzien waren, wat verboden is. Vaak werden de vogels gedood in het kader van jachtmisdrijven. Er dient actie te worden ondernomen specifiek naar jagers toe. Controles dienen te worden opgedreven en examens dienen strenger te worden. Daarnaast zijn ook sensibiliseringscampagnes van belang. In enkele dossiers was er ook sprake van vervalsing met betrekking tot de verificatiedocumenten van de vogels.

Verwacht werd dat het aantal dossiers waarin effectief sprake was van illegale handel nog groter zou zijn. Dit is wellicht te wijten aan het feit dat het nodige bewijsmateriaal niet steeds voor handen is. Er werden geen gevallen van vogeldiefstal of echte witwaspraktijken teruggevonden. Dit komt misschien doordat dit veel grootschaligere feiten en dus ook meer verdoken activiteiten betreft.

2.4. Conclusie

Besloten kan worden dat er een verscheidenheid is aan verschillende soorten misdrijven die nauw verweven zijn met de vogelvangst. Lang niet alle daders worden gemotiveerd door geld of door de winsten afkomstig van criminele activiteiten. De variëteit in de aan de vogelvangst gerelateerde criminaliteit enerzijds en de motieven en drijfveren naar vogelvangst anderzijds komt duidelijk uit de dossierstudie naar voor. De meer extreme cases waarbij criminele netwerken achter het fenomeen schuilgaan kwamen in de dossierstudie niet zo uitgesproken naar voor. In de inleiding werd reeds opgemerkt dat er aanwijzingen zijn om te geloven dat de georganiseerde misdaad zijn weg naar de vangst en handel van wilde dieren, en dus ook vogels, heeft gevonden. Een tekortkoming is echter dat deze perverse trend in de dossierstudie niet echt naar voor komt. Het is mogelijk dat deze trend te recent is om al onderwerp uit te maken van de sinds 2005 opgemaakte dossiers. Wanneer men de motivatie voor het plegen van vogelvangstfeiten in combinatie met de expertise van daders afkomstig uit de georganiseerde misdaad vergelijkt met het gebrek aan *know how*, expertise en interesse van de politie en andere handhavers zal de opheldering van dergelijke zwaarwichtige cases wellicht nog even uitblijven. Daarnaast werd nog maar weinig onderzoek verricht naar het gedrag, de drijfveren en attitudes van overtreders. Normaliter wordt er slechts actie ondernomen wanneer inbreuken op de vogelvangst – meestal zelfs opgemerkt door vrijwilligers en inspanningen van vzw's – ontdekt worden. Van goed uitgewerkte preventieve maatregelen is helaas geen sprake. Ook de evaluatie van verschillende onontbeerlijke beleidsmaatregelen blijft achterwege (Nurse, 2013).

Mijn stelling is dat daders dan wel deel uitmaken van een apart type van dadergroep, toch zijn ze onderling zeer verschillend en kunnen ze ook, onder elkaar, verder worden ingedeeld op basis van hun specifiek gedrag en het type van de inbreuk. Niet alleen rechtshandhavingsinstanties, maar ook activisten, negeren vaak deze realiteit en behandelen deze overtreders maar al te vaak alsof ze gelijk waren.

HOOFDSTUK 3: WETGEVEND KADER

3.1. Inleiding

Wetgeving over wilde dieren en vogelvangst is een groeiend en almaar meer uitgebreid rechtsgebied met links naar zowel strafrechtelijk als internationaal recht. Aangezien het wetgevend kader sturend is voor het beleid is het niet onbelangrijk om hier even bij stil te staan. Wat hierna volgt is een schets van de, voor de masterproef, voornaamste wet- en regelgeving betreffende de illegale vogelvangst. Aandacht zal hierbij hoofdzakelijk uitgaan naar de problematische aspecten ervan.

3.2. CITES

Eén van de eerste en oudste internationale juridische overeenkomsten op milieugebied is the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora van 1973, beter bekend onder de afkorting CITES. Om kort de filosofie van CITES te schetsen volgt hier de aanhef van de wettekst:

"*The Contracting States,*
Recognizing that wild fauna and flora in their many beautiful and varied forms are an irreplaceable part of the natural systems of the earth which must be protected for this and the generations to come;
Conscious of the ever-growing value of wild fauna and flora from aesthetic, scientific, cultural, recreational and economic points of view; Recognizing that peoples and States are and should be the best protectors of their own wild fauna and flora;
Recognizing, in addition, that international co-operation is essential for the protection of certain species of wild fauna and flora against over-exploitation through international trade;
Convinced of the urgency of taking appropriate measures to this end;
*Ha*ve *agreed as follows:*" (CITES, 1973-2013)

Deze bindende overeenkomst, inmiddels door 180 landen ondertekend, biedt een kader voor toekomstige natuur- en dierenbeschermingsmaatregelen en heeft als doelstelling ervoor te zorgen dat de internationale handel in wilde dier- en plantensoorten de overlevingskansen ervan niet in het gedrang brengt. Internationale samenwerking is onontbeerlijk in de strijd tegen overexploitatie van bepaalde soorten (CITES, 1973-2013).

CITES reguleert de handel in dier- en plantensoorten door het creëren van verschillende beschermingsniveaus, dit in het voordeel van de meest kwetsbare soorten. De soorten waarop CITES betrekking heeft worden onderverdeeld in drie appendices, in overeenstemming met hun beschermingsniveau.

Appendix I biedt een overzicht van de meest bedreigde soorten. Handel in deze met uitsterven bedreigde soorten is slechts in zeer uitzonderlijke situaties toegestaan. Uitsluitend handel voor niet-commerciële doeleinden, voornamelijk voor wetenschappelijke doeleinden, wordt getolereerd. Handel kan slechts plaatsvinden door een machtiging in de vorm van een invoer- of uitvoervergunning. De soorten vermeld in appendix I kunnen enkel door *the Conference of the Parties* worden toegevoegd of geschrapt (CITES, 1973-2013).

Appendix II geeft een opsomming van soorten die tot op heden nog niet met uitsterven zijn bedreigd, maar waarbij de handel strikt gecontroleerd moet verlopen om hun overlevingskansen niet in gevaar te brengen. Handel kan enkel op vertoon van een uitvoervergunning, een invoervergunning is bij deze categorie niet noodzakelijk. Soorten die in appendix II worden vermeld kunnen enkel door *the Conference of the Parties* worden aangepast (CITES, 1973-2013).

Appendix III biedt een overzicht van de soorten die op verzoek van een deelnemend land worden toegevoegd. Het betreft soorten waarvan het land zelf reeds de handel ervan reguleert en die hierbij de coöperatie van de andere landen nodig heeft om niet-duurzame en illegale exploitatie van deze soorten te voorkomen. CITES-leden kunnen steeds op unilaterale wijze soorten toevoegen of terug schrappen van de lijst (CITES, 1973-2013).

Uit onderzoek, gevoerd van 1998 tot 2007, op data omtrent internationale handel in CITES-soorten blijkt dat Europa, met maar liefst 63%, veruit de grootste importeur van de in het wild gevangen vogelsoorten uit Zuidoost-Azië is (Nijman, 2010). Grotendeels als reactie op de uitbraak van aviaire influenza, in de volksmond gekend als vogelgriep, legde de Europese Commissie in april 2005 strenge beperkingen op de invoer van vogels uit derde landen op. Als gevolg van de strenge beperkingen is de export van vogelsoorten afkomstig uit derde landen bijna tot stilstand gekomen. Een pervers effect van deze restrictieve maatregelen is dat aan de export van exotische vogelsoorten naar Europese landen gigantisch veel geld te verdienen is (Nijman, 2010).

3.2.1. Kritiek

Hoewel vandaag reeds vast staat dat de CITES-overeenkomst een van de meest succesvolle internationale milieuverdragen is, wordt haar effectiviteit door sommige auteurs afgezwakt. CITES faciliteert het gebruik van soorten door voorwaarden te koppelen aan de handel ervan door middel van een vergunningsstelsel (Nurse, 2013). Het pervers effect hiervan is dat door het creëren van een wettelijk kader voor handel in wilde dieren, ze hiermee ook de illegale handel vergemakkelijkt (Lowther, Cook, & Roberts, 2002). Door de illegale handel in soorten wordt de effectiviteit van CITES sterk ondermijnd, hetgeen op haar beurt snel de aandacht van grote georganiseerde criminele groepen trok (Zimmerman, 2003). Doordat CITES slechts de internationale handel in bepaalde soorten reguleert kan ze de illegale handel in soorten binnenin een land niet strafbaar stellen. Dit heeft als pervers effect dat beschermde dieren in bepaalde landen vaak openlijk op straat te koop worden aangeboden. Hierdoor worden onwetende toeristen vaak tot de aankoop ervan verleid, waarna ze aan de grens worden tegengehouden omwille van illegale import (Zimmerman, 2003). Hoewel lidstaten technisch gebonden zijn aan de CITES-voorwaarden voorziet het verdrag zelf echter geen strafrechtelijke sancties tegenover landen die illegale handel oogluikend toestaan. CITES kan daarentegen wel beperkte maatregelen opleggen tegen landen die herhaaldelijk de CITES-voorwaarden overtreden. Deze maatregelen betreffen voornamelijk handelssancties, dat houdt in dat CITES de andere lidstaten oplegt om tijdelijk de handel in soorten met het desbetreffende land te staken (Zimmerman, 2003). Een andere, meer fundamentele, kritiek is dat volgens NURSE (2013) de handel in wilde soorten die op een duurzame wijze verloopt onbestaand is. Daarbij benadrukt hij dat dierenleed een intrinsieke is van de handel in wilde diersoorten. Verder vindt hij het betreurenswaardig dat de overeenkomst enkel bescherming biedt voor de meest kwetsbare diersoorten, uitsluitend in het kader van het handelsverkeer erin. Hoewel CITES de enige conventie is waarvan de titel de term ‘bedreigd’ bevat, wordt dit begrip echter niet nader gespecifieerd (Van Heijnsbergen, 1997). Het zwakste punt van de CITES-wetgeving – en alle andere wetgeving inzake soortenbescherming – is de handhaving ervan (Reeve, 2002). Vandaag is het verstrekken van strengere handhavingmechanismen voor CITES en voor de preventie van georganiseerde criminele activiteiten de primaire focus van het CITES-Secretariaat. Om deze doelen te bereiken zijn volgens ZIMMERMAN (2003) – die CITES als succesvol omschrijft – internationale mechanismen nodig met inbegrip van de implementatie van wetgeving, specifiek gericht op *wilflife crime*, met duidelijkere definities en die bovendien strenge sancties en uitleveringsovereenkomsten tussen landen voorziet.

3.3. De Vogelrichtlijn

Deze Europese richtlijn bevat verplichtingen inzake soorten- en gebiedsbescherming. Ze beoogt een duurzame instandhouding van het vogelbestand (Capelle, 2004). Dit wordt gerealiseerd door de staten de verplichting op te leggen maatregelen te nemen om de vogels de nodige bescherming te bieden. In art.4 lid 1 van de richtlijn staat echter niet omschreven welke maatregelen de lidstaten moeten nemen. In de richtlijn wordt slechts het beoogde resultaat aangegeven, i.e. "*[…] opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten*" (Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, 1979). De concrete wijze waarop de lidstaten deze bescherming garanderen staat derhalve vrij (Van Hoorick, 2003). Bij wijze van voorbeeld kan het instellen van speciale beschermingszones bijdragen tot de bescherming en het behoud van vogelsoorten (Colpaert, Schoukens, & Wauters, 2007). Het aanwijzen van speciale beschermingszones *an sich* is echter onvoldoende. Hierin schuilt het probleem van de richtlijn, namelijk dat de door de lidstaten genomen beschermingsmaatregelen vaak ontoereikend zijn (Van Hoorick, 2003).

De Vogelrichtlijn verplicht de staten tot de ontwikkeling van een gebiedsgericht beleid enerzijds en tot een soortgericht beleid anderzijds. Vooral op het vlak van het soortenbeleid kent Vlaanderen weinig betekenisvolle evoluties (Crevits, 2009). De richtlijn speelt nochtans een belangrijke rol op het vlak van natuurbescherming. De geringe prioriteitsbepaling van het soortenbeleid is betreurenswaardig.

Zoals reeds eerder werd vermeld, creëert de Vogelrichtlijn de mogelijkheid voor individuele lidstaten om tot een afwijkingsbesluit te komen. Dit afwijkingsbesluit kan onder bepaalde voorwaarden worden verkregen en het staat toe dat beperkte aantallen van beschermde soorten worden geschoten op voorwaarde dat daar gegronde redenen voor bestaan:
"*De Lid-Staten mogen, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, om onderstaande redenen afwijken van de artikelen 5 , 6 , 7 en 8:*
a) - in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid,
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer,
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren,
- ter bescherming van flora en fauna;
b) voor doeleinden in verband met onderzoek en onderwijs, het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doeleinden samenhangende teelt;

c) ten einde het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan." (Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, 1979).

3.4. Het Soortenbesluit

Het Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer van 15 mei 2009 (Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer van 15 mei 2009, B.S., 13 augustus 2009), beter gekend onder de naam 'Soortenbesluit', vervangt het Koninklijk Besluit van 1981 (Koninklijk Besluit betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest van 9 september 1981, B.S., 31 oktober 1981). Behoudens enkele uitzonderingen, biedt het Soortenbesluit bescherming voor alle in het wild levende vogelsoorten behorende tot het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Gemeenschappen. Het Soortenbesluit staat daarnaast ook in voor de bescherming van zoogdieren, reptielen, amfibieën, vissen, ongewervelden, planten, korstmossen en zwammen. Zoals reeds eerder aan bod kwam in deze masterproef, ontsnappen een aantal vogelsoorten aan de bepalingen van het Soortenbesluit. De eerste groep waarop de bepalingen van het Soortenbesluit – behoudens enkele uitzonderingen bijvoorbeeld in het kader van de vogelliefhebberij – niet van toepassing zijn, zijn de vogelsoorten vernoemd in artikel 3 van het Jachtdecreet van 1991 (Jachtdecreet van 24 juli 1991, B.S. 07 september 1991). Deze soorten – in het jargon beter gekend als 'jachtwild' – mogen slechts tijdens bepaalde perioden en onder bepaalde voorwaarden bejaagd of bestreden worden. Een tweede groep waarop het Soortenbesluit geen werking heeft zijn de gedomesticeerde vogelsoorten. Deze soorten zijn het resultaat van menselijke domesticatieprocessen. Als laatste ontsnapt ook de in-, uit- en doorvoer van uitheemse soorten aan de toepassing van het Soortenbesluit, hiervoor wordt verwezen naar de hiervoor besproken CITES-reglementering.

Om misverstanden te vermijden en om op een eenvoudige wijze wegwijs te raken in de verschillende soorten wetgeving die de Europese vogelsoorten beschermen kun je op de website van de Vogelbescherming de 'Soortenlijst' raadplegen. Deze praktische lijst biedt een alfabetisch en up-to-date overzicht van alle in het wild levende vogelsoorten die op het Europees grondgebied voorkomen. Bij elke individuele vogel kun je haar wettelijk statuut in Vlaanderen raadplegen. Ze geeft tevens een inhoudelijk overzicht van de CITES-plichtige soorten (Vogelbescherming Vlaanderen VZW, 2013).

3.4.1. Kritiek

Een aantal jaar geleden was er, naar aanleiding van een klacht van een burger, een zaak van de Europese Commissie tegen België omtrent het houden en verhandelen van in gevangenschap geboren vogels (Niet-nakoming – Artikelen 28 EG en 30 EG – Bescherming van in wild levende dier- en plantensoorten – Regeling inzake houden en verhandeling van in gevangenschap geboren en gekweekte vogels die in andere lidstaten rechtmatig in handel zijn gebracht, 10 september 2009). De Europese Commissie stelde België in kennis dat er in de regelgeving van het Koninklijk Besluit van 1981 drie betwiste bepalingen vervat zaten die strijdig waren met het vrij verkeer van goederen. Zoals reeds eerder aan bod kwam is het houden van beschermde vogels in gevangenschap slechts toegelaten wanneer deze van een gesloten pootring voorzien zijn. In andere lidstaten zijn naast het systeem van de gesloten pootringen echter ook andere merkingsmethoden, i.e. microchips, toegelaten. Op deze manier vormt dit een obstakel voor de vrijhandel.

Daarnaast zijn er nog bijkomende strijdigheden in de Belgische wet te vinden. Zo mogen volgens de wet gesloten pootringen enkel door Vlaamse vogelhoudersverenigingen worden toegekend. Vogelhandelaars worden bovendien de mogelijkheid ontnomen in het bezit te zijn van een reeks vogelsoorten (Crevits, 2009).

3.5. Discussie

Aangezien er in het kader van de vogelbescherming zoveel wet- en regelgeving voorzien is, is de complexiteit ervan bijzonder groot. De regelgeving is zeer verspreid, onoverzichtelijk en daardoor ook uitermate problematisch op het vlak van handhaving. Hoewel reeds meermaals pogingen werden ondernomen blijft het grootste probleem de gebrekkige eenheid en afstemming van wetgeving, zowel tussen als binnenin de landen. Uit de praktijk is reeds gebleken dat er nood is aan meer duidelijkheid en ondubbelzinnigheid inzake de consequenties die de Europese richtlijnen en andere wetgevingen hebben (Colpaert, Schoukens, & Wauters, 2007). Een groot deel van de Belgische wetgeving strookt ze niet met de Europese bepalingen en bevat inconsistenties, ook de gehanteerd terminologie bevat tal van onduidelijkheden (Crevits, 2009). Deze inconsistenties bepalen mede het beschermingsniveau dat vogels krijgen tegenover menselijke handelingen, waardoor wetten die worden geacht de belangen van dieren te beschermen vaak falen in deze doelstelling (Schaffner, 2011). De hedendaagse situatie in Vlaanderen is van dien aard dat het

implementatiegeschillen met de Europese Commissie riskeert indien er niet dringend wordt ingegrepen (Crevits, 2009).

Typerend op internationaal vlak is de zeer gebrekkige samenwerking tussen landen. De illegale handel in beschermde vogelsoorten wordt gekenmerkt door een zwakke handhaving in vergelijking met andere vormen van grensoverschrijdende criminaliteit., criminele netwerken blinken daarentegen uit in samenwerking en zijn bijzonder goed georganiseerd. Dit maakt de handel in illegaal gevangen vogels tot activiteit bij uitstek voor criminele organisaties, die steeds op zoek gaan manieren om hun bestaande smokkelroutes maximaal te benutten (Nurse, 2013).

Door het ontbreken van een coherente afdwingbare internationale bescherming voor vogels, blijft deze bescherming voornamelijk steken onder de bevoegdheid van de nationale wetgevers. Hoewel een meerderheid van de staten beschikt over een degelijke dierenbeschermingsregelgeving blijft rechtshandhaving het eeuwige probleem door van het gebrek aan financiële middelen en de goodwill van politici. Een problematische rechtshandhaving marginaliseert hierdoor zelfs die wetten dewelke op papier het meest effectief lijken (Nurse, 2013).

Volgens sommige auteurs zijn deze moeilijkheden te wijten aan de decennialange rechtspolitieke verwaarlozing van de reglementering inzake het soortenbeleid. CREVITS (2009) schrijft deze stiefmoederlijke behandeling toe aan een samenloop van volgende oorzaken en omstandigheden:

1) Reglementering op het vlak van soorten heeft geen betrekking op de menselijke gezondheid of kapitaalgoederen. Waardoor dergelijke materie onterecht als ondergeschikt wordt beschouwd.
2) De internationale en Europese verplichtingen inzake soortenbeleid zijn dermate complex dat het soortenrecht een ontmoedigende rechtstak is geworden. Er is nood aan politieke wil en inspanning.
3) Het soortenbeleid heeft een sterk emotionele en symbolische lading. Betrokkenen hebben elk hun eigen standpunten in deze materie. Als gevolg hiervan dienden er constant compromissen te worden gemaakt en werd er slechts *ad hoc* ingegrepen.

Een andere verklaring komt uit de hoek van het sociaal constructivisme. QUINNEY (1970) ziet criminaliteit als een sociale constructie. In lijn met deze theorie is geweld tegenover dieren eveneens sociaal en politiek geconstrueerd. De wijze waarop dierenbescherming in

wetgeving wordt omgezet wordt bepaald door een reeks van strategische, politieke, culturele, sociale en zelfs industriële belangen. Westerse opvattingen omtrent geweld tegen dieren worden echter niet universeel gedeeld, hetgeen de omzetting van westerse denkbeelden en opvattingen in wetteksten bemoeilijkt. De vogelvangst is jarenlang – en tot op de dag vandaag – het onderwerp van een sterk gepolariseerd debat tussen liefhebbers en tegenstanders geweest. Ofschoon een gedraging als afwijkend wordt beschouwd hangt bovendien niet alleen af van de wettelijke toestand, maar ook de culturele omstandigheden zijn sterk bepalend (Nurse, 2013).

Ook de '*derogation procedures*' van de Europese Unie bemoeilijkt de afstemming van wetteksten tussen haar lidstaten. Het stelt staten in de mogelijkheid om af te wijken van de verplichting om bepaalde juridische maatregelen toe te passen, zogenaamde '*opt-outs'*, indien het voor een land omwille van bepaalde omstandigheden (Nurse, 2013).

Volgens REEVE (2002) zijn volgende elementen en randvoorwaarden essentieel zijn om een effectieve implementatie van internationale en Europese verdragen te vrijwaren:

1) een adequate nationale wetgeving;
2) voorzien van economische stimulansen om naleving te garanderen;
3) voldoende voorzieningen en opleidingen van administratief personeel en handhavers;
4) voorzien in effectief wetenschappelijk advies en *follow-up* onderzoek;
5) organisatie van campagnes ter stimulans van het maatschappelijk bewustzijn naar de bevolking en degenen die de inbreuken begaan;
6) het bieden van juridische steun om tot een adequate reactie ten aanzien van de verschillende types van overtreders te komen;
7) coöperatie en informatie-uitwisseling op regionaal, nationaal en internationaal vlak.

DEEL II: EMPIRISCH LUIK

HOOFDSTUK 4: METHODOLOGIE

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal de gebruikte methodologie uit het empirisch luik uitvoerig worden beschreven en verantwoord. Er zal worden stilgestaan bij alle methodologische keuzes die werden gemaakt in het kader van de gehanteerde onderzoeksstrategie, het onderzoeksinstrument, de respondentenverzameling, de interviewsetting en de data-analyse. Deze thema's, die tevens achtereenvolgens aan bod zullen komen, zullen finaal leiden tot het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Daarnaast zal bij de bespreking van de onderzoeksstrategie ook aandacht uitgaan naar de specifieke methode van het belevingsonderzoek en naar alle mogelijke methodologische beperkingen – alsook de wijze waarop hieraan werd tegemoet gekomen – die het kwalitatief onderzoek met zich mee kan brengen.

Hoewel er verderop in dit hoofdstuk een paragraaf is voorzien die zich specifiek toespitst op de analyse van gegevens, start het proces van ideeënvorming reeds bij de aanvang van het onderzoek en eindigt pas bij het neerschrijven van de resultaten. Dit cyclisch iteratief proces is een inherent onderdeel van de kwalitatieve onderzoeksvoering (Ritchie, Spencer & O'Connor, 2003).

4.2. Onderzoeksstrategie: een kwalitatieve benadering

Aangezien er reeds tal van kwantitatieve gegevens over vogelvangstmisdrijven te vinden zijn, werd in het empirisch luik van de masterproef geopteerd voor het voeren van een kwalitatief onderzoek. Doordat bij kwalitatief onderzoek moeilijk bereikbare groepen kunnen worden benaderd, wordt het mogelijk om verborgen activiteiten zichtbaar te maken. Kwalitatieve gegevens bieden daarnaast ook de meerwaarde dat ze aandacht hebben voor hetgeen bij de gegevensreductie bij kwantitatief onderzoek verloren gaat (Decorte & Zaitch, 2010). Alleen al het feit dat dit empirisch luik van de masterproef voor een stuk verder bouwt op een eerder uitgevoerde dossierstudie is hier het ideale voorbeeld van. Dit kwalitatief onderzoek kan op haar beurt nieuwe vragen oproepen en de ruimte voor verder debat mogelijk maken. Het doel is om, vanuit het daderperspectief, een grondig inzicht te krijgen in bepaalde aspecten van het fenomeen van de illegale vogelvangst. Daders zijn bevoorrechte getuigen, ze bezitten zeer specifieke informatie over het fenomeen. Hun opinies, gedragingen, gedachten, attitudes en

gevoelens staan hier dan ook centraal. Door middel van een belevingsonderzoek bij daders zal enerzijds worden getracht om een degelijk begrip te krijgen van de motieven en drijfveren die schuilgaan achter de vogelvangst. Anderzijds zal hierbij ook gepeild worden naar de attitudes, meningen en kennis van daders omtrent het fenomeen op zich en omtrent de strafbaarstelling ervan. De uitvoering van een belevingsonderzoek, waarbij aan de hand van diepte-interviews gezocht wordt naar clusters van houdingen en meningen, leunt het dichtste aan bij de eigenheid van het onderzoeksprobleem en is dan ook de meest uitgelezen methode **(**Decorte & Zaitch, 2010).

Aangezien de aanname van een constructivistische houding het uitgangspunt van deze masterproef is, is de kwalitatieve methode de methode bij uitstek voor het achterhalen van betekenisgevingen, houdingen, gevoelens en de sociale processen die schuilgaan achter gedragingen. Bij onderzoek naar belevingen wordt gekeken naar de wijze waarop bepaalde actoren betekenis geven aan hun handelingen en gedragingen. Alle aandacht gaat hierbij naar de context waarin de handelingen zich afspelen en reductie van het menselijke handelen is hierbij ten strengste verboden (Decorte & Zaitch, 2010). Het belevingsonderzoek leent zich uitstekend voor het bestuderen, begrijpen en interpreteren van de ervaringswereld van daders van vogelvangst en de constructie van deze sociale werkelijkheid. Er zal worden getracht om tot een rijke en diepgaande beschrijving van het fenomeen van de vogelvangst te komen.

De kwalitatieve methode kenmerkt zich door de wijze van dataverzameling en haar cyclisch-iteratief karakter, waardoor de fasen van dataverzameling en -analyse elkaar voortdurend afwisselen, dit heeft als voordeel dat terugkoppeling en bijsturen mogelijk wordt gemaakt (Maso & Smaling, 2004). Net omwille van dit cyclisch-iteratief proces werden eerst en vooral de kleinste cases geselecteerd bij de start van de uitvoering van het belevingsonderzoek. Na afloop van de eerste diepte-interviews, waarvan deze minder gecompliceerde cases onderwerp uitmaakten, kon vervolgens worden besloten of dat eventuele bijsturing noodzakelijk was. Dit bood tevens het bijkomend voordeel dat de onderzoeker op deze wijze de nodige tijd kreeg om te wennen aan het afnemen van open interviews. Hoewel het gebruik van diepte-interviews, door haar ongestructureerd karakter, niet altijd even makkelijk verloopt, leent ze zich uitstekend om flexibel en gemakkelijk in te spelen op onvoorziene gebeurtenissen die zich tijdens de open interviews kunnen voordoen. Daarnaast biedt deze flexibiliteit ook de mogelijkheid om dieper in te gaan op bepaalde details en thema’s die door de respondenten worden aangehaald.

4.2.1. Belevingsonderzoek

Om het fenomeen van de illegale vogelvangst zoveel mogelijk in de diepte te kunnen bestuderen zal het belevingsonderzoek worden uitgevoerd op micro niveau. Het belevingsonderzoek richt zicht op de verschillende zingevingsprocessen en strekt zich er toe te peilen naar hoe individuele personen de onderzochte situatie ervaren en beleven (Eggermont, 1999). In dit onderzoek staat het daderperspectief centraal, er zal aldus gezocht worden naar hoe daders inzake vogelvangst dit fenomeen en de strafbaarstelling ervan ervaren en beschrijven. Tot op heden werd nog geen onderzoek uitgevoerd naar de belevingsaspecten van daders omtrent de vogelvangst.

Eerst en vooral zal gepeild worden naar wat de vogelvangers precies motiveert – of weerhoudt – om tot illegale vogelvangst en de daarmee nauwverwante criminele activiteiten over te gaan. Om de drijfveren van daders zo nauwkeurig mogelijk in kaart te kunnen brengen zal ook gepeild worden naar de houding en attitudes die vogelvangers hebben ten aanzien van het fenomeen om zo de drijfveren nauwkeurig in kaart te kunnen brengen. Vervolgens zal er gepeild worden naar de attitudes van de daders betreffende de strafbaarstelling ervan.

Aangezien in dit onderzoek de attitudes centraal staan, dient dit concept verder te worden toegelicht. Volgens THURSTONE (1970) betreft het een containerbegrip en hij beschrijft attitudes als volgt: *"het geheel van neigingen, gevoelens, vooroordelen, vooropgezette noties, ideeën, bezorgdheden, bedreigingen en overtuigingen aangaande een specifieke topic. Het gaat m.a.w. over alles wat iemand denkt (cognitief) en voelt (affectief) over een onderwerp. Dit is een subjectieve en persoonlijke aangelegenheid."*

Houdingen kunnen in drie componenten worden opgesplitst (Billiet, Loosveldt & Waterplas, 1984). De cognitieve component betreft alle overtuigingen en waarderingen omtrent een bepaald thema, *in casu* de illegale vogelvangst. Overtuigingen over goed en kwaad zijn deels gekleurd door de context en de maatschappelijke structuren. Dit benadrukt op zijn beurt het belang van op een constructivistische wijze het onderwerp te benaderen. Het voordeel dat het diepte-interview hierbij biedt is dat, doordat er met open vragen en antwoorden wordt gewerkt, het snel duidelijk wordt welk belang respondenten aan bepaalde thema's hechten. De emotionele component verwijst naar gevoelens en sensaties met betrekking tot een object. In dit onderzoek zullen we peilen naar de gevoelens die vogelvangst bij daders oproept en de gevolgen die dit met zich meebrengt. Bepaalde aspecten van emoties zijn echter moeilijk in woorden te omschrijven. Door middel van vragen te stellen achterhaalt men slechts, op

indirecte wijze, die emoties waarvan de persoon in kwestie op de hoogte is en die hij bovendien ook in woorden weet om te zetten. Het werken met diepte-interviews heeft als voordeel dat emoties tot uiting kunnen komen door spontane reacties, gedragingen en door een welbepaald woordgebruik. Tot slot gaat de gedragscomponent over de bereidheid om verbaal gedrag te stellen. Problematisch hierbij is dat er reeds tal van aanwijzingen gevonden werden om aan te nemen dat overtuigingen en emoties slechte voorspellers van feitelijke gedragingen zijn. De vaststelling omtrent de complexe relatie tussen attitudes en gedragingen is van groot belang in dit onderzoek. Er dient bij het analyseren van bepaalde overtuigingen van daders over vogelvangst steeds in het achterhoofd te worden gehouden dat dergelijke overtuigingen niet noodzakelijkerwijze dienen te leiden tot vogelvangstinbreuken. Het trekken van causale relaties dient aldus steeds met de nodige terughoudendheid en voorzichtigheid te gebeuren. In dit onderzoek is het belangrijk om overtuigingen, attitudes en emoties eerder te zien als *a predisposition to respond*, dit houdt in dat we attitudes slechts moeten beschouwen als de neiging of bereidheid die personen hebben om op een bepaalde manier te reageren op een bepaald fenomeen. Bepaalde overtuigingen moeten dus eerder als push-factoren aanzien worden. Kortom, met de kennis over een opinie is men niet gewapend om gevolgtrekkingen over gedragingen te maken, maar vastgestelde gedragingen daarentegen, leren ons zeer veel over de sterktes van houdingen en opinies (Billiet et al., 1984).

Doorheen de bespreking van de resultaten zullen betekenisvolle citaten uit de diepte-interviews met de respondenten worden gebruikt om enerzijds de context en de onderzoeksvragen beter te schetsen en anderzijds om zo tot een exactere omschrijving van complexe gevoelens en emoties te komen.

4.2.2. Methodologische beperkingen

De onderzoeksobjecten uit het empirisch luik van dit onderzoek zijn daders van vogelvangst. Het nemen van personen als onderzoeksobjecten heeft als voordeel dat er op een snelle en stuurbare manier een verscheidenheid aan informatie kan worden ingewonnen in functie van de beantwoording van de onderzoeksvragen. Het nadeel hiervan, echter, is dat respondenten soms geneigd kunnen zijn tot het geven van sociaal wenselijke antwoorden. Het interviewen van personen wordt bovendien soms gekenmerkt door subjectiviteit en terughoudendheid, zeker wanneer het bedreigende thema's betreft. Om die reden werden de meest gevoelige vragen, i.e. vragen die peilen naar het strafbaar karakter van de vogelvangst, tot het laatst gespaard (Saunders et al., 2008).

Het feit dat door het interviewen van daders van vogelvangst slechts een eenzijdige kijk op het fenomeen wordt geworpen doet hier geen afbreuk aan de meerwaarde van dit uniek onderzoek. Hoewel daders een zeer moeilijk te bereiken groep zijn, wordt door middel van het voeren van diepte-interviews toch getracht om aan deze beperking tegemoet te komen. Onderzoek wees reeds uit dat respondenten meer vertrouwen hebben in *face-to-face interviews*, waardoor de bereidheid tot medewerking hoger ligt. Op deze manier wordt getracht de responsgraad zo hoog mogelijk te houden.

Een vaak voorkomende kritiek op het werken met kwalitatieve diepte-interviews gaat over het gebrek aan validiteit en betrouwbaarheid (Billiet & Waege, 2010). Typerend voor kwalitatief door haar gebrek aan standaardisatie, met daarnaast nog eens het beperkt tijdskader voor het uitvoeren van de masterproef, is dat door het klein aantal respondenten de veralgemening van de resultaten naar de volledige populatie vogelvangers problematisch is. Aangezien het hier slechts een exploratief onderzoek betreft is generalisatie niet de doelstelling. Desalniettemin zal de externe validiteit worden bevorderd door de vergelijking van de resultaten van het belevingsonderzoek met de uit het literatuuronderzoek en de dossierstudie verkregen resultaten. Door middel van triangulatie wordt een ruimere toepasbaarheid van de verkregen gegevens beoogd, wat teven de interne validiteit ten goede komt (Decorte & Zaitch, 2010). Daarnaast zal bij de zoektocht naar respondenten getracht worden om te komen tot een zo optimaal mogelijke representatie van verschillende persoonlijkheidskenmerken door het zoeken naar personen uit verschillende groepen waaronder mogelijkerwijze vogelvangst kan voorkomen.

Bij de bespreking van het belevingsonderzoek werd reeds uitgebreid ingegaan op de complexe relatie tussen attitudes en feitelijke gedragingen. Besloten kan worden dat een grondige kennis van attitudes en houdingen van daders ons niet in staat stelt causale voorspellingen te maken. Natuurlijk is er verband tussen attitudes en gedragingen, maar dit verband is zeker niet rechtlijnig (Billiet et al., 1984). Daarnaast dient ook opgemerkt te worden dat attitudes vaak moeilijk te vatten zijn in woorden. Dit kan enigszins gerelativeerd worden. Vogelvangst is een thema waarmee de daders ervan, meestal althans, erg vertrouwd zijn. Doordat ze zelf vaak intensief bezig zijn met de vogelvangst, is het denkbaar dat ze er een zeer uitgesproken mening op nahouden en hierdoor mogelijks minder moeite zullen hebben met het onder woorden brengen van hun houding en gevoelens over het thema. Door hun vaak uitgesproken mening over het onderwerp zullen ze misschien ook minder geneigd zijn tot het verzwijgen van belangrijke informatie of het geven van sociaal wenselijke

antwoorden. Hoewel een onderzoeker daarvoor steeds op zijn hoede dient te zijn (Billiet & Waege, 2010). Het benadrukken van de anonimiteit en vertrouwelijkheid van het onderzoek en het opbouwen van een goede vertrouwensrelatie is hierbij cruciaal. Om de interne betrouwbaarheid van het onderzoek na te streven worden alle genomen keuzes steeds verantwoord en wordt op een zo transparant mogelijk wijze gerapporteerd (Decorte & Zaitch, 2010).

Problematisch bij de zoektocht naar mogelijke respondenten is echter dat er geen kant en klare lijsten van vogelvangers te vinden zijn. Er werd reeds besproken dat er voldoende aanwijzingen zijn om te stellen dat er een enorme *dark number* heerst onder vogelvangstmisdrijven. Daders van vogelvangst hebben er alle belang bij om ongekend te blijven. Ook het fenomeen van de vogelvangst is een weinig onderzocht thema, de bereidheid van daders om het fenomeen in kaart te brengen kan hierdoor mogelijkerwijze laag zijn. Niettegenstaande al deze moeilijkheden wijzen COPES EN HOCHSTETLER (2006) op de talrijke beweegredenen van daders om mee te werken aan kwalitatief onderzoek. Wat ook de motieven tot medewerking mogen zijn, er moet steeds opgelet worden voor *impression management.* Om de responsgraad zo hoog mogelijk te houden werden respondenten op een minder bedreigende wijze via tussenpersonen benaderd. Hierbij werd ook het belang van hun mening en de mogelijkheid om dingen aan te klagen benadrukt. Er dient ook nog te worden opgemerkt dat zelfselectie, bij de verzameling van respondenten, een rol speelt. Hierdoor kan een bepaald publiek, die bepaalde eigenschappen bezitten, meer bereid zijn om mee te werken waardoor een *volunteer bias* kan ontstaan (Decorte & Zaitch, 2010).

Verder moet ook nog worden opgemerkt dat er tevens over de veiligheid van de onderzoeker dient te worden gewaakt. Hoewel een groot deel van de daders, inzake vogelvangst, verder navolgenswaardige burgers blijken te zijn, kunnen er evenwel echte criminelen bij betrokken zijn. Zo kwam in deze masterproef reeds meermaals aan bod dat ook de georganiseerde criminaliteit de weg naar de vogelvangst en -handel gevonden heeft. Hoewel de kans echter klein is dat hier met dergelijke groepen in contact zal worden gekomen, blijft het een thema die zeer gevoelig kan liggen bij bepaalde daders. Daarom is het belangrijk voor de interviewer om, in dergelijke scenario's, zijn of haar neutraliteit te benadrukken. Daarnaast dient ook, naar alle respondenten, een weldoordachte openingsbrief te worden gestuurd waarin wordt benadrukt dat het interview een gelegenheid biedt om de dader een stem te geven. Het werken met daders vereist aldus de nodige voorzichtigheid (Noaks & Wincup, 2004).

Typerend voor diepte-interviews is dat er zonder vooraf bepaald vast schema wordt gewerkt, waardoor bepaalde thema's over het hoofd kunnen gezien worden en aldus niet aan bod zullen komen. Om dit probleem te vermijden werd vooraf een checklist opgesteld. De checklist kon verschillen naargelang het type dader (bijlage 6). Op die manier werden bepaalde vragen weggelaten uit de topiclist.

Doordat het belevingsonderzoek bij daders van vogelvangst wordt uitgevoerd treedt het gevaar voor rolverwarring op. Het is denkbaar dat wanneer er tijdens het interview zal worden gepeild naar houdingen en overtuigingen dat de normen en waarden van de geïnterviewde sterk zullen verschillen met die van de interviewer. In het belang van het onderzoek is het daarom uitermate belangrijk om niet in te gaan op mogelijks conflicterende uitlatingen van respondenten (Eggermont, 1999). Vanuit het oogpunt van het constructivisme is een onderzoeker nooit waardevrij. De sociale werkelijkheid wordt in zekere mate gekleurd door de interactie tussen de onderzoeker en het onderzoeksobject. Een onderzoeker heeft de taak om deze vorm van subjectiviteit op een beredeneerde, intelligente en positieve manier aan te wenden (Maso & Smaling, 2004). Daarnaast wordt er aan de respondenten ook de nodige ruimte gegeven om openlijk over het onderwerp te praten en hen op deze manier zo weinig mogelijk te beïnvloeden. Ook na afloop van de diepte-interviews moet men als onderzoeker op zijn hoede zijn voor mogelijke vertekeningen die alsnog kunnen optreden. Zo kan tijdens de analysefase het gevaar ontstaan dat de antwoorden van de respondenten foutief worden geïnterpreteerd of op een subjectieve wijze worden verwerkt.

Als laatste kan nog worden opgemerkt dat twee van de geïnterviewde respondenten afkomstig zijn uit de kennissenkring van de onderzoeker. Hierdoor kunnen de onderzoeksresultaten mogelijk beïnvloed zijn. Desalniettemin kan dit echter gerelativeerd worden aangezien de ene respondent reeds een andere weg is ingeslagen, en dus slechts enkel meer actief is in het legale circuit, en bij de andere respondent betrof het slechts eerder kleine inbreuken.

4.3. Onderzoeksinstrument: open interview

Daar deze masterproef specifiek handelt over de vogelvangst is gelijkaardig onderzoek, zeker van uit het daderperspectief, onbestaande en kon de onderzoeksmethode, -techniek en -instrument niet op bestaand onderzoek worden gebaseerd. Daar vogelvangst, vooral vanuit belevingsoogpunt van daders, een weinig tot niet onderzocht gebied betreft werd besloten om open interviews met topiclist af te nemen (bijlage 6). Aangezien er wordt getracht om informatie omtrent misdrijven te verzamelen is een goede vertrouwensband cruciaal. Evenwel

dient de onderzoeker hierbij steeds waakzaam te zijn dat de objectiviteit van de onderzoeker hierdoor niet in het gedrang komt (Maso & Smaling, 2004).

De diepte-interviews werden ingeleid aan de hand van vragen die peilen naar hun achtergrondkenmerken. Op deze manier kregen de respondenten de kans om te wennen aan de situatie en daarnaast kunnen de antwoorden op deze vragen relevante informatie verschaffen in het voordeel van de interpretatie van de resultaten (Decorte & Zaitch, 2010). De echte aanzet voor het interview werd gegeven door middel van een inleidingsvraag. Deze inleidingsvraag haakt in op wat reeds over de respondent geweten is. Vervolgens werd, door middel van de techniek van doorvragen, getracht om de gewenste informatie te verkrijgen (Billiet & Waege, 2010). Open interviews lenen zich uitstekend voor het achterhalen van ervaringen en opinies. Aangezien daders fungeren als *knowledgeable agents*, kunnen zij de onderzoeker in staat stellen om rijke informatie te verzamelen (Decorte & Zaitch, 2010). Door middel van het stellen van *follow-up questions* en een vooraf opgestelde *topiclist* kon een dieper en meer volledig begrip van de belevingen van de daders worden verkregen (Legard, Keegan & Ward, 2003). Het werken met een *topiclist* biedt een zekere houvast voor de onderzoeker, bovendien zorgt ze ervoor dat alle relevante zaken met enige systematiek en uniformiteit aan bod komen (Arthur & Nazroo, 2003). Een geschikte *topiclist* dient echter aan enkele voorwaarden te voldoen. Zo mag een goede *topiclist* geen suggestieve of verborgen vragen bevatten. Daarnaast mogen de topics ook geen tegenstrijdigheden inhouden en moeten ze de onderzoeker perfect in staat stellen om op onvoorziene antwoorden van de respondenten in te spelen en het interview op een zo neutraal mogelijke wijze verder te zetten (Harinck, 2006). De gehanteerde topics zijn gebaseerd op de onderzoeksvragen uit deze masterproef. Ze werden verder onderbouwd door hetgeen reeds in de literatuur werd geschreven en door resultaten afkomstig uit de dossierstudie. Bepaalde categorieën afkomstig uit de literatuur en dossierstudie fungeren dan ook als *sensitizing concepts.* Zo deelt BRUCE JOHNSON motieven bij *wildlife crime* in vijf grote categorieën in (Singer, 1995). Deze indeling zal tijdens en na het diepte-interview gebruikt worden als leidraad bij de zoektocht naar de onderzoeksvraag die peilt naar redenen waarom mensen tot vogelvangst overgaan. De bedoeling hiervan is dat ze de onderzoeker gevoelig maken voor bepaalde concepten en categorieën teneinde de motieven uit het belevingsonderzoek te filteren (Decorte & Zaitch, 2010). Andere vragen zijn er op gericht om meer over de houding en attitudes van de vogelvangers te weten te komen.

In de loop van het interview zullen aan de respondenten enkele hypothetische vragen of *vignettes* worden gesteld ter inleiding van bepaalde thema's. Het gebruik van *vignettes* is niet alleen een handig middel om een blijk van interesse in hun deskundigheid te uiten maar ook voor het stimuleren van interactie, discussie en het uitdrukken van hun opvattingen. Bovendien introduceren ze een bepaalde vorm van consistentie waardoor vergelijking tussen reacties en opvattingen onder de verscheidene respondenten, op hetzelfde hypothetisch voorbeeld, mogelijk wordt (Arthur & Nazroo, 2003).

Gedurende het diepte-interview zullen de respondenten aan de hand van de interviewstijl van *active and methodological listening* worden aangemoedigd om vrijuit over het onderwerp te praten (Bourdieu & Accardo, 1999). Het gesprek of de respondent zal slechts worden onderbroken of bijgestuurd wanneer dit in het belang van het onderzoek noodzakelijk is. Ter afsluiting van het interview zal aan de respondenten ook nog een kort krantenartikel worden voorgelegd waarover dan hun mening zal worden gevraagd (bijlage 6). Deze dient nogmaals te peilen naar attitudes van de respondenten. Dit krantenartikel wordt slechts op het eind van het interview voorgelegd aan de respondenten om hen op deze manier niet te beïnvloeden bij het verder verloop van het interview en zo de objectiviteit van de onderzoeker niet in het gedrang te brengen (Arthur & Nazroo, 2003). Om het interview volledig af te sluiten zal hen nog gevraagd worden of ze verder nog iets willen toevoegen aan het interview.

4.4. Respondentenverzameling

Vermits daders van vogelvangst als bevoorrechte getuigen, zeer specifieke en unieke informatie over het fenomeen bezitten werden zij als onderzoeksobjecten in dit onderzoek gekozen **(**Decorte & Zaitch, 2010). De opinies, gedragingen, gedachten, attitudes en gevoelens van deze *knowledgeable agents* staan hier dan ook centraal.

Een eerste vraag die de zoektocht naar respondenten oproept heeft te maken met het aantal nodige respondenten. Typisch bij kwalitatief onderzoek is dat dit aantal niet op voorhand kan worden vastgelegd, maar dat het wordt bepaald door het saturatiepunt. Dit is het moment waarop men ondervindt dat er geen nieuwe informatie meer kan worden verzameld en gegevensverzameling kan worden beëindigd (Decorte & Zaitch, 2010). In tegenstelling tot bij kwantitatief onderzoek zal men hier geen toepassing maken van een *at random* steekproeftrekking, maar is het aangewezen om gebruik te maken van een *purposive sample*. Gebruikmakend van deze doelgerichte steekproeftrekking zullen respondenten worden gekozen aan de hand van bepaalde eigenschappen die zij bezitten dewelke waardevol zijn

opdat de nodige variatie onder de respondenten gerealiseerd zou worden. Deze variatie onder respondenten is essentieel om een zo volledig mogelijk beeld van het fenomeen weer te geven en uiteindelijk tot het punt van gegevensverzadiging te komen (Decorte & Zaitch, 2010). Daarom werden de respondenten onder de verschillende dadertypes, zoals die uit de eerder uitgevoerde dossierstudie naar voor kwamen, gerekruteerd.

Bij de bespreking van de methodologische beperkingen werd reeds gewezen op de moeilijkheiden die kunnen optreden bij het vinden van respondenten om over illegale activiteiten te praten. COPES EN HOCHSTETLER (2006) wijzen er echter op dat daders vaak erg open zijn in het omschrijven van hun criminele acitiviteten. Hoewel ze er vaak belang bij hebben om geen medewerking te verlenen kunnen ze ook tal van beweeggronden hebben om wel mee te werken aan wetenschappelijk onderzoek. Ze kunnen dit bijvoorbeeld doen vanuit altruïstische beweegredenen, uit nieuwsgierigheid of omdat dit hun eigenwaarde streelt. Daarnaast biedt dit hen ook de mogelijkheid om bepaalde situaties aan te klagen om mogelijkerwijze hun situatie te verbeteren. Ze kunnen dit ook doen om hun verhaal op een anonieme wijze naar buiten te brengen. Niettemin weigerde één van de personen die ik heb gecontacteerd uitdrukkelijk alle medewerking aan een universitair onderzoek. De reden die hij hiervoor aangaf was dat hij op zeer actieve wijze met illegale vogelvangst en stroperij bezig is waardoor het allerminst verstandig zou zijn van hem om mee te werken aan het in kaart brengen van deze problematiek.

De rekrutering van respondenten die voldoen aan de in dit onderzoek gehanteerde stipulatieve definitie, meerderjarige personen die sinds 2003 op Vlaams grondgebied vogels op een illegale wijze hebben gevangen of gedood verliep op twee wijzen. Enerzijds werden personen uit mijn sociale omgeving aangesproken betreffende mijn onderzoek. Ook mijn broer informeerde bij kennissen en bevriende jagers om op die manier, via-via, bij de juiste personen terecht te kunnen komen. Al gauw bleek dit veruit de meest doeltreffende strategie te zijn. Anderzijds werd een respondentenverzamelingsbrief via internetfora en Facebook verspreid (bijlage 7). Een kennis hing een informatiebrief over mijn masterproef uit in zijn vogelspeciaalzaak. Deze brief voor respondentenverzameling kwam aan de hand van de *trial and error* techniek tot stand. Bij de verwoording van de eerste versie van deze brief werd vooral aandacht besteed aan haar niet-bedreigend karakter. Zo werden de woorden ‘strafbaar’ en ‘verboden’ expliciet niet gebruikt om op die manier geen mogelijke respondenten af te schrikken. De consequentie hiervan was dat ik, via Facebook en andere fora, zeer veel respons kreeg van personen die werkzaam waren binnen de legitieme zijde van het fenomeen en van

activisten. Hoewel via deze wijze geen respondenten verzameld werden konden een aantal onder hen nuttige informatie over het fenomeen verschaffen. Hun expertise en anekdotes verschaften mij een grondiger inzicht in het fenomeen. Hierna werd deze respondentenverzamelingsbrief verder bijgestuurd. Er werd gepoogd om, via deze brief, op een subtiele wijze duidelijk te maken dat hier respondenten gezocht werden die binnen de *dark side* werkzaam waren.

Zoals daarnet reeds werd aangehaald, bleek de zoektocht naar respondenten binnen de sociale kringen van de onderzoeker de meest doeltreffende methode te zijn. Ook mijn broer hielp me in de zoektocht naar respondenten. Een groot deel van onze kennissenkring werd hierover aangesproken. Aan hen werd gevraagd of ze vogelliefhebbers of jagers kenden die dergelijke inbreuken plegen of gepleegd hebben. Bij een positief antwoord werden deze personen op hun beurt gecontacteerd, het zij door deze kennissen of door de onderzoeker zelf. Het feit dat deze personen hierover veelal door hun vrienden werden aangesproken had een positief effect op de bereidheid tot medewerking. Wanneer deze personen door de onderzoeker zelf werden gecontacteerd werd uitdrukkelijk vermeld hoe we bij deze persoon terecht waren gekomen. Op deze wijze werden zeven respondenten gevonden die bereid waren om aan dit onderzoek mee te werken. Verder was er nog één persoon uit mijn kenniskring waarvan ik reeds op de hoogte was dat hij sinds 2003, op actieve wijze, vogels had gevangen – maar hier reeds van afgestapt was – en mij graag verder wou helpen met het onderzoek. Deze respondent bracht me op zijn beurt in contact met twee andere vogelvangers.

In totaal werden er tien respondenten gevonden die bereid waren om hun medewerking aan dit onderzoek te verlenen. De twee eerst geïnterviewde respondenten betroffen eerder eenvoudige cases. Dit bood als voordeel voor de onderzoeker om op een eerder eenvoudige wijze aan de manier van interviewen gewoon te raken. Bijkomend voordeel hiervan is dat het werken met de *topiclist* kon worden uitgetest en, indien nodig, bijgesteld.

Door het interviewen van een beperkt aantal respondenten maakt dit de nodige diepgang, die vereist is voor het uitvoeren van een belevingsonderzoek, mogelijk. Een nadeel hiervan, zoals bij de bespreking van de methodologische problemen reeds aangehaald werd, is echter dat dit de veralgemening en vergelijking van de resultaten bemoeilijkt (Decorte & Zaitch, 2010).

4.5. Interviewsetting

Aangezien de locatie van het interview een invloed kan uitoefenen op de verzamelde gegevens is het belangrijk om hier even bij stil te staan. Opdat respondenten zich veilig zouden voelen werd de keuze van de plaats en het tijdstip van het interview aan de respondenten zelf overgelaten. Belangrijk was dat het interview plaatsvond in een rustige omgeving zodat het interview niet kon worden verstoord (Saunders, Lewis, Thornhill & Verckens, 2008). Aangezien een publieke plaats geen geschikte locatie is om te praten over illegale feiten werd voorgesteld om het interview te laten doorgaan ofwel bij de onderzoeker thuis ofwel bij de respondent thuis. Alle respondenten genoten de voorkeur om het interview bij hen thuis te laten doorgaan.

Voorafgaand aan het eigenlijke interview werd nogmaals een korte uitleg over het opzet en de doelstelling van het onderzoek gegeven. Hierbij werd een informatiebrief aan de respondent meegegeven waarin een introductie van het onderzoek alsook de contactgegevens van de interviewer stonden vermeld (bijlage 8). Vermits dit onderzoek louter betrekking heeft op personen die reeds de volwassen leeftijd bereikt hebben volstond hun individuele toestemming tot medewerking (Decorte, 2012). Om die reden werd ook een *informed consent*, door de geïnterviewde, ondertekend (bijlage 9). In deze schriftelijke overeenkomst verklaart de respondent op een geïnformeerde wijze zijn toestemming tot medewerking te verlenen. Om een vlotte medewerking te vrijwaren werd hierbij wederom de garantie op anonimiteit en vertrouwelijkheid benadrukt. Uit de praktijk kan men besluiten dat het gebruik van een informatieblad en een toestemmingsformulier zeer bruikbaar zijn om meer helderheid over het interview te verschaffen en eventuele bezorgheden bij respondenten weg te nemen (Saunders et al., 2008).

Bij de start van ieder interview werd aan de respondenten toestemming gevraagd in verband met het gebruik van opnameapparatuur in functie van de analysefase. Geen enkele respondent had hier problemen mee. De aanwending van opnameapparatuur zorgt ervoor dat de onderzoeker zich geheel kan concentreren op het verloop van het interview in functie van de onderzoeksvragen. Daarnaast kan de onderzoeker ook de nodige aantekeningen maken.

4.6. Data-analyse

Het gebruik van opnameapparatuur heeft als voordeel dat, na afloop van het interview, de mondeling opgenomen gesprekken integraal kunnen worden uitgetypt. Het transcriberen van gesprekken stelt de onderzoeker in staat om vertrouwd te raken met de data.

Deze transcripten worden vervolgens afzonderlijk gecodeerd aan de hand van initiële hoofd- en subcodes. De bedoeling hiervan is om bepaalde patronen zichtbaar te maken. Op deze manier kon na verloop van tijden een codeboom worden opgesteld (bijlage 10). Tijdens het coderen van de eerste twee interviews kwamen reeds bepaalde patronen aan de oppervlakte. Om een zo goed mogelijk inzicht in de data te verkrijgen zullen de analyses en bevindingen aan enkele theorieën worden teruggekoppeld. Door middel van deze terugkoppeling aan de theorie wordt het eveneens mogelijk om overeenkomsten en nieuwe inzichten in de problematiek van de vogelvangst in kaart te brengen.

4.7. Conclusie

In dit methodologisch hoofdstuk werd beschreven hoe het empirisch luik werd uitgevoerd in functie van de beantwoording van de onderzoeksvragen. In het licht van de voor- en nadelen van de verschillende onderzoeksmethoden werd de werkwijze en de hierbij gemaakte keuzes uitvoerig gemotiveerd en besproken. In het volgende hoofdstuk zullen de onderzoekresultaten aan de theorie worden teruggekoppeld en zullen de belangrijkste bevindingen en resultaten worden besproken.

HOOFDSTUK 5: ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de belangrijkste bevindingen afkomstig uit het belevingsonderzoek bij daders van vogelvangst uitgebreid worden besproken. De codeboom die door de onderzoeker bij de analyse van de onderzoeksresultaten werd opgesteld, fungeert als basis voor de structurering van dit hoofdstuk.

De eerste paragraaf tracht een overzicht te bieden van de verscheidenheid aan motieven die respondenten tijdens het interview aankaartten.

In de tweede paragraaf zal een overzicht gegeven worden van de door de respondenten aangehaalde andere criminele activiteiten die vaak nauw verwant of inherent aan de vogelvangst zijn.

Daar de onderzoeksresultaten en bevindingen deels beïnvloed zijn door persoonlijke interpretatie en selectie, is het uitvoeren van een zuiver beschrijvend en a-theoretisch onderzoek is niet wenselijk (Ritchie et al., 2003). Om een sceptische houding ten aanzien van de data aan te kunnen nemen zal, in de derde en vierde paragraaf, de rol van enkele criminologische theorieën centraal staan (Decorte, 2003).

In de derde paragraaf wordt de neutralisatietheorie toegepast op de verkregen data. Deels door het lezen van de literatuur, maar voornamelijk door het interviewen van daders van vogelvangst bleek dat alle geïnterviewde vogelvangers tal van rationalisaties hanteerden om tot een verantwoording van hun gedragingen te komen. Hierdoor wordt het zinvol geacht de neutralisatietheorie – naar het voorbeeld van ELIASON (2003), die de neutralisatietheorie reeds toepaste op stroperij – specifiek te gaan toepassen op de verzamelde data.

Gezien de complexiteit en verwevenheid van de vogelvangst met andere criminele activiteiten spreekt het voor zich dat ook andere theorieën geschikt zijn voor de bestudering van de vogelvangst. Een kort overzicht van enkele mogelijk bruikbare theorieën, toegepast op de data, zal in de vierde paragraaf worden gegeven.

De attitudes en de kennis van vogelvangers omtrent de strafbaarstelling van de vogelvangst, zullen in de loop van dit hoofdstuk duidelijk naar voor komen. Het doel van dit resultatenhoofdstuk is niet om tot een generalisering van de resultaten te komen, maar echter wel om de belevingen en de gedachtewereld van de tien geïnterviewde Vlaamse vogelvangers

zo nauwkeurig mogelijk in beeld te brengen. Doorheen dit hoofdstuk zal veelvuldig gebruik worden gemaakt van citaten, afkomstig uit de interviews, ter illustratie van de onderzoeksresultaten. Het gebruik van citaten vormt hier een meerwaarde aangezien deze het mogelijk maken om de lezen dicht mogelijk bij de belevingswereld van de respondenten te brengen.

5.2. Motieven achter vogelvangst

In de volgende paragrafen volgt een schets van de verscheidene motieven die schuilgaan achter de vogelvangst. In functie van de overzichtelijkheid zullen de motieven worden ingedeeld volgens de reeds in hoofdstuk 2 besproken categorieën afkomstig uit de literatuur (Sigler, 1995). Deze motieven zullen verder in het resultatenhoofdstuk meer gedetailleerd worden besproken. Sommige respondenten verklaarden verschillende vogelsoorten te vangen voor verscheidene doeleinden.

5.2.1. Thrill killers

Volgens vijf van de respondenten maakte de vogelvangst deel uit van hun hobby. Het vangen *an sich* bezorgde hen naar eigen zeggen een kick.

"*Ik vond da wel altijd leuk en spannend. Je zit daar dan zo te wachten, dat is dan met een klapnet dat ge opzet met een vogeltje in het midden voor te roepen en dan zie je plots vogeltjes landen om te eten en dan kijk je en denk je 'zitten ze er onder??' En dan trekken en rap lopen! Dat is gelijk vissen dan waarschijnlijk ook, waarom vist een persoon, niet altijd voor op te eten ook, voor het vangen soms alleen.*"

5.2.2. Illegal trophy hunters

Bij vier van de respondenten werd de beperkte bevoorrading van vinken als voornaamste drijfveer vermeld. De zoektocht naar een specifieke soort staat hierbij centraal. De toevallige vangst van andere vinkensoorten zijn voor hen van ondergeschikt belang en worden meestal meteen terug vrijgelaten.

"*we herkennen de verschillende vinken aan hun manier van vliegen en fluiten. Sommige vinken zijn ontzettend moeilijk om te vangen. Dat geeft echt een kick als je die dan kan vangen, doe ons dat maar eens na!*"

5.2.3. Commercial hunters

Afgezien van de ruilhandel die door enkele respondenten werd besproken, verklaarde slechts één respondent, vanuit winstoogmerk, spreeuwen te hebben gevangen en verhandeld.

"*Ik heb jarenlang spreeuwen verkocht in mijn restaurant [X]. In Vlaanderen is daar een verbod op, maar ik verkocht die spreeuwen als delicatesse.*"

Desalniettemin beschreef de meerderheid van de respondenten de hedendaagse problematiek van de commerciële handel in illegaal gevangen vogels. De illegale handel wordt gevoed door de hoge vraag naar vogelsoorten. Zolang men niet investeert in methoden om de vraagzijde te drukken, blijft het dweilen met de kraan open.

5.2.4. Opportunists

Onder de categorie van de opportunistische drijfveren kunnen drie respondenten worden gerekend die handelden vanuit wraakgevoelens.

Onder hen beschouwde één van de respondenten zijn activiteiten als een heldendaad. Alle kraaiachtigen die in zijn vizier kwamen werden meteen afgemaakt in functie van de bescherming van de kleinere vogelsoorten.

"*Mijn opa en ik hebben een hekel aan kraaien en kauwen en eksters, waarom, omdat door de mens zijn eigenlijk de grote roofdieren verdwenen waardoor dat zij geen natuurlijke vijanden meer hebben. Waardoor dat zij gaan overheersen en alles kapotmaken.*"

De andere twee respondenten handelden puur uit eigenbelang, respectievelijk ter bescherming van zijn vissen en ter bescherming van zijn voeders. Daarnaast beschreef deze laatste respondent een vorm van win-winsituatie waarbij hij op regelmatige wijze spreeuwenvangers op zijn erf toelaat. Voor boeren is het zinvol om, vanuit economisch oogpunt, te investeren in de kwaliteit van hun voeders en concurrentiële dieren zoals spreeuwen op een zo eenvoudig mogelijke wijze uit te schakelen (Sainsbury, Bennett, & Kirkwood, 1995).

"*Ik heb wel eens een reiger geschoten, omdat ze aan mijn vissen zaten.*"

"Ik ben eigenlijk wel een natuur- en dierenliefhebber, maar soms is het echt een plaag die spreeuwen. Ik haal dan mijn geweer of laat mensen op mijn erf spreeuwen vangen. Zij amuseren zich en ik ben terwijl van mijn spreeuwen af."

5.2.5. Subsistence hunters or anglers

Onder de respondenten verklaarden vijf respondenten vogels te hebben gevangen met als doel deze op te eten, hoofdzakelijk spreeuwen. Het betroffen grote hoeveelheden spreeuwen die, ofwel door de respondenten zelf werden opgegeten, ofwel onder vrienden en familie werden uitgewisseld. Daarnaast werden ook een aantal duiven en twee fazanten gevangen.

"*Als ik één dag ga vangen, dat verschilt keer bij keer, er zijn dagen bij van maar 70 à 80 en er zijn dagen bij van rond de 120 spreeuwen. Die eten we zelf op hé, en een beetje doorgeven aan de kinderen en vrienden.*"

5.3. Link met andere criminaliteit

In deze paragraaf volgt een overzicht van alle nauw met de vogelvangst verwante criminele activiteiten zoals die uit het belevingsonderzoek naar voor kwamen. Hierbij worden niet alleen de criminele gedragingen van de respondenten zelf, maar ook de door de respondenten aangehaalde criminaliteit van kennissen waarvan zij op de hoogte waren. In functie van de overzichtelijkheid en duidelijkheid, werd geopteerd om een gelijkaardige indeling te gebruiken als bij de bespreking van de link met andere criminaliteit in hoofdstuk 2.

5.3.1. Illegaal bezit

Het illegaal bezit van beschermde vogels is het logisch gevolg van illegale vogelvangst. Vier van de respondenten waren vogelliefhebbers en waren gedurende lange periodes in het bezit van illegaal gevangen zangvogels. Vijf respondenten waren meermaals in het bezit geweest van gevangen spreeuwen en respondenten, met het oog op consumptie. En een laatste respondent was meermaals in het bezit geweest van doodgeschoten reigers. Hierna volgt een anekdote ter inleiding van volgende paragrafen.

"*Ik ken een kerel en alleman kent hem van zijn mussen en die staat op allerlei shows met zijn mussen. En op een dag kwamen ze mij van de televisie vragen of ik geen mussenkweker kende en of ze daar mochten filmen. En ik ben dan naar zijn huis geweest om dat te vragen. 'k Zeg tegen hem 'waar zitten jouw kweekvogels hier ergens?'. En hij wees naar een porseleinen beeldje van twee mussen op zijn schouw en hij zei 'dat daar, dat zijn mijn beste kweekmussen' en hij lachte. En ik wist direct hoe laat dat was hé. Die kerel, bekend van al zijn mussen, dien kweekte helemaal geen mussen. Ik zat met een ongelooflijk probleem hé dan (lacht) wij moesten daar zo rap mogelijk aan mussen geraken hé! Zijn hof hing vol me nestkastjes waar er elk jaar mussen in kwamen broeden. En toen die jongen gingen uitvliegen dan hing hij een*

netje voor hun kotje. En die ouders kwamen die beestjes nog altijd eten geven door die netten hé. En zo had meneer elk jaar meer dan tien nestjes mussen. En die verkocht hij dan allemaal."

5.3.2. Vervalsing pootringen

Alle vier de geïnterviewde vogelliefhebbers besproken herhaaldelijk de problematiek van de fraude in pootringen. Al snel werd duidelijk hoe frequent de vervalsing van pootringen in het milieu van de vogelliefhebbers voorkomt. De inventiviteit die hierbij aan de dag komt is groot. Door het legaliseren van illegaal gevangen vogels door middel van het frauduleus aanbrengen van een kweekring kunnen enorme winsten worden gemaakt, tot grote frustratie van sommige respondenten.

"*Dat systeem van die ringen zit echt niet goed in elkaar. Toen die ringen nog maar één dag bestonden wisten wij al hoe we die moesten frauderen. We staken die dan enkele seconden in het frietvet en we konden die zonder beschadigen een beetje gaan uittrekken.*"

De doodsteek van het systeem van het verplicht ringen van kweekvogels is, volgens de vier geïnterviewde vogelliefhebbers, ontegensprekelijk het oncontroleerbaar karakter ervan. Het enige waar, volgens deze respondenten, controle naar wordt gevoerd is de al dan niet aanwezigheid van een kweekring. Een mogelijke reden hiervoor is dat een frauduleus aangebrachte ring vaak nauwelijks van een legale ring te onderscheiden is.

"*Ik ben geweest naar een de [X] show, en er is daar een verkoopsklasse met allemaal zeldzame vogels, allemaal geringd. En die beesten dat zit daar allemaal te fladderen gelijk zot van de zenuwen. Een vogel die gekweekt is zit daar gewoon stilletjes te kijken wat doe jij hier. Maar al die zenuwachtige, dat zijn allemaal uit het wild gepakte vogels. Ze mogen nog een maand bij je zitten, die beesten zijn geen zaal en geen mensen gewend. Dat zijn ringen die ze erop steken en ze zetten daar iets op. Maar hij is wel geringd hé. Maar wie controleert dat dat ze illegaal geringd zijn? Als ze controleren zeggen ze gewoon ahja, inderdaad, ze zijn geringd. En daar stopt het. 60 à 70 procent van alle dure vogels die ze verkopen dat zijn geen eigen kweek, dat zijn illegaal geringde vogels. Ze hebben iets ingevoerd dat ze geringd moeten zijn maar ze kunnen het niet bewijzen en ze kunnen het niet volgen. Het is oncontroleerbaar!*"

Verder verwezen twee respondenten naar eenzelfde fabriek, waar ringen worden geproduceerd, die ervoor gekend staat te frauderen met kweekringen. Overeenkomstig deze

respondenten worden – unieke – legaal geproduceerde pootringen veelvuldig illegaal gekopieerd.

"*Ik weet waar je illegale ringen kan bestellen, in [X] bij [X]. Als die 200 ringen maakt dan gaan er daar 50 zijn met eenzelfde nummer. Hij maakt vandaag die ringen en morgen en overmorgen zijn dat weer dezelfde ringen. Die machine loopt van 1 tot 100 en ze zeggen we gaan dat nog een keer doen, en nog een keer. […] Ze hebben een wet gesteld dat ze moeten geringd zijn, ewel ze zijn geringd, dus er is geen probleem. Maar ze zijn illegaal geringd!*"

Een mogelijke oplossing die één van de respondenten aanbracht was dat de productie van kweekringen in handen van de overheid zou moeten liggen. Bovendien zou de mogelijkheid van het maken van duplicaten uitgesloten moeten zijn.

"*Allez ze kun wel geld maken? Dat ze zeggen kijk als we komen moet er een legale ring opstaan en toont die ring met het juiste nummer van je stad en al. Vanuit de overheid zou dat moeten komen.*"

5.3.3. Illegale handel en de rol van criminele organisaties

Een grote bron van frustratie bij de vier geïnterviewde vogelliefhebbers was de illegale handel in beschermde vogels. Typisch is dat ze, anders dan bij zichzelf, de personen die illegale handel drijven in vogels als echte criminelen beschouwen. Uit de interviews kwam ook duidelijk naar voor dat de hoeveelheid illegaal verhandelde vogels enorme proporties kunnen aannemen. Een steeds in de interviews wederkerend element, wanneer wordt gesproken over grootschalige illegale handel in vogels, is de moeilijkheid die wordt ondervonden om de kopstukken op te rollen. Een aantal redenen die hiervoor door de respondenten werden aangegeven zijn het gebruik van tussenpersonen, huiszoekingen die niets opleveren en de onmogelijkheid tot infiltratie in het milieu.

"*Ze moeten niet naar de liefhebber gaan, ze moeten gaan waar ze zitten. Dat zijn deze die ze illegaal vangen en ringen en verkopen. Die grote handel in vogels dat is allemaal via tussenpersonen. Als je zegt ik heb een vogel gepakt maar ik mag dat hier eigenlijk niet hebben, kun je daar weg mee? Kun je dat laten ringen? Dan gaat dat via een tussenpersoon en een beetje later heb je je vogel geringd terug. De politie heeft hem gevolgd en undercover geweest en huiszoekingen gedaan maar hem niet kunnen pakken.. Die criminelen zijn ook niet dom hé, die doen dat niet voor iedereen hé. Je moet echt in het milieu zitten daarvoor.*"

"Toen de politie naar aanleiding van een klacht een inval heeft gedaan is het gerechtelijk apparaat aan het rollen gegaan. Maar ik heb nooit willen zeggen van waar ik de spreeuwen die ik verkocht in mijn restaurant haalde. De onderzoeksrechter was werkelijk in alle staten!! Als ik 2000 spreeuwen nodig had dan kon hij die meteen leveren. Het gerecht wilde die grote vangers pakken hé! Ik was slechts bijzaak voor hen.

5.3.4. Smokkel van beschermde vogels en fraude in CITES-documenten

De smokkel in beschermde vogels werd door twee respondenten besproken. Ze benadrukten hierbij het georganiseerd en grootschalig karakter van de problematiek. Deze georganiseerde criminelen zijn gedreven door de enorme winstmarges en de lage pakkans die aan de illegale smokkel en handel in bedreigde vogelsoorten verbonden zijn.

"*Ik ken een voormalig dokter met exotische vogels, illegaal gevangen allemaal. Want die vogels mogen hier zelfs niet binnen! Hoe kan dat?! De grenzen zijn gesloten! Die dokter gaat in al die vreemde landen naar vogelvangers en die geeft hen dan 50 EUR en die gaan dan een ganse dag gaan vangen. En hier verkoopt hij ze met 1000'en euro's winst! Maar je kunt gij daar niet zomaar mee op de vlieger hé. Maar zijn vrouw is stewardess! En die worden niet gecontroleerd hé! Die vent is rijk daardoor, het is een echte beroepscrimineel. En hij huurt hier van alles en gaat van hier naar daar om geen sporen achter te laten. En die wordt niet gepakt, kun je dat geloven? Je moet ervoor in het criminele milieu zitten om dat te kunnen.*"

Opvallend was dat, wanneer de CITES-reglementering ter sprake kwam, twee respondenten naar eenzelfde veearts verwezen. De twee respondenten beschreven hoe ze reeds persoonlijk ondervonden dat deze – door de overheid aangestelde – veearts fraudeerde met CITES-attesten, dit door het uitschrijven van attesten zonder de vogels daadwerkelijk te hebben gecontroleerd.

"*Ik heb nog zeldzame vogels verkocht aan Russen. Maar ze kunnen zij daar onmogelijk mee op de vlieger geraken? Die vogels moeten een attest hebben dat ze gecontroleerd zijn. Dat gaat dan naar een veearts. Ik kom daar toe en hij zegt 'niet langs hier komen, ga langs vanachter met je kooi want m'n brieven zijn al gestempeld'. Versta je het goed?? Die veerarts zit daar gewoon kaffie te drinken en die papieren zijn al ingevuld nog voor dat hij die vogels heeft gezien? Dat is toch niet meer normaal? Die mens is wel aangesteld van het gerecht hé zeg?*"

5.3.5. Ruilhandel

Het merendeel van de respondenten gaf aan bij gelegenheid ruilhandel in illegaal gevangen vogels te voeren. Zo worden illegaal gevangen zangvogels onder liefhebbers uitgewisseld en worden spreeuwen vaak geruild tegen andere voedingsproducten.

"*Wij eten dan thuis spreeuwen. Euhm, dat wordt eigenlijk niet verkocht maar dat wordt wel zo wat onderhandeld met andere woorden. Bijvoorbeeld, hij gaat dan met een emmer vol spreeuwen naar één van de buurmannen omdat hij dan melk kreeg van daar. Dat is zo allemaal wat ruilhandel en zo.*"

5.3.6. Corruptie en omkoping

De link tussen illegale vogelvangst en corruptie en omkoping kwam ontzettend uitgesproken in de interviews naar voor, meer dan aanvankelijk werd verwacht. Opvallend was hoe twee respondenten de betrokkenheid van overheidsambtenaren bij de illegale spreeuwenvangst benadrukten.

Beide respondenten bespraken hoe de spreeuwen die voorwerp uitmaakten van legale bestrijdingsactiviteiten van overheidswege, door de betrokken personen op illegale wijze werden doorverkocht aan particulieren. Vogels waarop de bestrijding toepassing vindt dienen, ofwel dadelijk te worden verdelgd, ofwel naar epidemiologische onderzoekscentra worden overgebracht. Daarenboven beschreef één van deze respondenten hoe een rechtszaak, naar aanleiding van het uitlekken van de betrokkenheid van enkele overheidsambtenaren, onontvankelijk werd verklaard. Hierbij dient nogmaals te worden benadrukt dat deze beschrijving van de feiten slechts berust op de perceptie en interpretatie van de individuele respondent.

"*Een misnoegde klant diende op een dag een klacht in. En heel de zaak kwam voor de rechtbank. Maar de bezorgers van de spreeuwen waren eigenlijk de rattenvangers van het ministerie zelf! Indien ze de rechtszaak gingen verder zetten dan gingen er 18 grote koppen rollen, als je begrijpt wat ik bedoel. De zaak werd onontvankelijk verklaard en daarmee staken ze de zaak wijselijk de doofpot in.*"

"*De eerste ladingen spreeuwen die ik verkocht in mijn restaurant waren afkomstig van een verdelgingsactie van het ministerie van landbouw van [X]. Het was een bevriend burgerlijk ingenieur bij het ministerie van landbouw van [X] die gespecialiseerd was in vangst en vogelvangstnetten. Met die netten konden tot 50.000 spreeuwen worden gevangen. Hij was*

een goede vriend en zo kwam hij in het systeem. Van 1.000 spreeuwen kwamen er 2.000 en van 2.000 3.000 en zo ging dat maar verder…"

Daarnaast beschreven twee respondenten de corrupte rol die de opsporingsinstanties bij de illegale vogelvangst en -handel kunnen spelen. Met de nodige voorzichtigheid kunnen we stellen dat er redenen zijn om aan te nemen dat corruptie en omkoping van politie-, justitie- en overheidsambtenaren een bestaand euvel is.

"*Als ze daar een inval zouden doen… ma jongens toch! Maar ze zeggen kijk hier 'k ga je 50.000 fr geven en ga naar buiten hé. Ze doen veel geld onder tafel hé, ah ja, waarom zouden al die grote dan niet tegen de lamp lopen? Het gerecht is slim genoeg om te weten waar dat ze moeten zijn wi!!*"

"*Een paar jaar geleden gingen we nog naar de Ardennen en dan vroeg je aan een bepaalde flik mag ik daar vogels gaan pakken, want in de Ardennen is er wreed veel controle hé. En die zei dan ja ja, je moet niet bang zijn, das 't mijne 'k ga zorgen dat daar niemand ga komen.*"

5.3.7. Gebruik of bezit verboden methoden bij vogelvangst

Tijdens de interviews werd niet specifiek gepeild naar vangmethoden en -technieken aangezien dit eerder een geringe meerwaarde voor deze masterproef zou opleveren. Eén respondent sprak over het bestaan van mistnetten. Zoals reeds eerder in deze masterproef werd besproken is het louter bezit van mistnetten strafbaar. Toen de echtgenote van de respondent een stukje van het gesprek opving riep ze vanuit de living:

"*Je hebt er nog liggen toch? Vanachter? Toont die een keer aan dat meisje*"

Waarop de respondent kort antwoordde:

"*Neen, neen… das dat niet (lacht en knipoogt)*"

Hieruit kon ik duidelijk opmaken dat hij in het bezit van mistnetten was. Aan deze en gelijkaardige opmerkingen, gedurende een aantal interviews, kon ik afleiden dat er bij sommige respondenten een zekere mate van terughoudendheid te bespeuren was om te spreken over de illegale activiteiten.

5.3.8. Beschermde vogels op menukaart in restaurants

Eén van de geïnterviewde respondenten verkocht jarenlang grote hoeveelheden spreeuwen in zijn restaurant. Naar aanleiding van een rechtszaak een aantal jaar geleden is deze respondent hiermee noodgedwongen moeten stoppen.

"*Ik heb een tiental jaar spreeuwen verkocht in mijn restaurant. De mensen kwamen van overal om dat te eten. Ik heb zelf ook vaak gevangen maar heb in totaal een tiental grote leveranciers gehad. De echte vogelvangers stonden echt te springen om te mogen leveren.*"

Een andere respondent bekritiseerde hoe eenvoudig je in Nederland illegaal gevangen spreeuwen kan aankopen in de winkel.
"*Als je naar Holland gaat ligt dat gewoon bloot in de toonbank in de winter. […]. Ze zeggen eigen kweek, maar ik zeg één ding, spreeuwen kun je niet kweken, ze gaan misschien wel overleven maar gaan nooit eieren leggen*"

5.3.9. Vogeldiefstal

Slechts één van de geïnterviewde vogelliefhebbers was vertrouwd met de opkomende problematiek van de vogeldiefstal. Ook hij was recent in contact gekomen met deze kwestie. Hij vertelde hoe hij op zeer goedkope wijze tientallen zangvogels kon aankopen aan een man aan zijn deur. Kort nadat hij dit aanbod had afgewezen kreeg hij telefoon van een vriend wiens vogels – dezelfde vogels – die nacht gestolen waren. Het grootste probleem volgens hem is dat de volières van vogelliefhebbers zelden zijn beveiligd.

"*Vogeldiefstal, nu is dat zeker 't slechtste dat je kan hebben. 'k Heb hier boekjes liggen en alle week staat er daar wel één in. 't Zijn natuurlijk allemaal dure vogels hé dat ze pakken. En ten tweede die zijn over 't algemeen geringd, die vogels worden dan verhandeld hé, ze kunnen daar weg mee.*

5.4. Neutralisatietheorie toegepast op vogelvangst

SUTHERLAND (1947) liet bij de bespreking van zijn differentiële associatietheorie in het midden wat de inhoud van de term rationalisaties precies was. Als antwoord op die vaagheid ontstond de neutralisatietechniekentheorie van SYKES en MATZA (1957). Door de gedetailleerde bespreking van het concept rationalisaties vormen ze als het ware een uitbreiding op dit aspect van de differentiële associatietheorie.

In navolging van de neutralisatietechniekentheorie stellen we dat er geen sterke scheiding tussen delinquente en niet-delinquente waarden bij vogelvangst bestaat. Hoe komt het dan dat vogelvangers, die aan gelijkaardig waarden- en normenpatroon als die van wetgetrouwe burgers gebonden zijn, toch inbreuken plegen? De neutralisatietechniekentheorie stelt dat normen slechts richtlijnen zijn en dus zelden zeer concreet zijn. Daarnaast verschilt de toepassing van normen naargelang tijd, persoon en de omstandigheden. Meer concreet betekent dit dat vogelvangers wel een band hebben met de norm maar dat ze die band op het ogenblik van de feiten gaan neutraliseren. Ze doen dit met behulp van rationalisaties en technieken, die SUTHERLAND kort vermeldde in zijn proces van differentiële associatie. Volgens SYKES en MATZA zijn neutralisatietechnieken niet-erkende uitbreidingen, gebruikt ter verdediging voor criminele gedragingen, die dan wel als geldig worden aanvaard door de dader zelf, maar door de samenleving echter worden verworpen.

In de literatuur is er sprake van heel wat neutralisatietechnieken (Eliason, 2003; Lanier & Henry, 2004). SYKES en MATZA (1957) introduceerden aanvankelijk vijf neutralisatietechnieken:

1. *Ontkennen van verantwoordelijkheid*. Bij deze techniek ziet de delinquent zichzelf in een situatie geplaatst van waaruit hij noodgedwongen op die manier moest handelen. Deze ongewilde omstandigheden hebben geleid tot het plegen van de inbreuken.
2. *Ontkennen van schade of nadeel*. Hierbij roept de delinquent op dat hij met zijn handelingen niemand benadeeld heeft.
3. *Ontkennen van slachtoffer*. Een dader hanteert deze techniek wanneer hij zichzelf als slachtoffer beschouwd en het slachtoffer ziet als eigenlijke dader. Dit proces wordt vergemakkelijkt wanneer het slachtoffer afwezig of onbekend is.
4. *Veroordeling van veroordeelaars.* Hierbij trekt de dader de aandacht van zijn eigen gedrag weg door de aandacht te vestigen op het hypocriet gedrag van de opsporingsdiensten, het openbaar ministerie, rechters en anderen. Op die manier plaatst hij zichzelf in een beter daglicht.
5. *Beroepen op hogere morele loyaliteit.* Men offert hierbij de eisen van de samenleving op om aan de eisen van een beperkte groep tegemoet te komen. Vriendschap is hier een voorbeeld van.

Hierna voegde KLOCKARS (1974) volgende neutralisatietechniek toe:

6. *Ledger metafoor*. Wanneer men deze techniek hanteert maakt men een balans van zijn leven op waarbij men erop wijst dat men meer goede dan slechte daden heeft verricht. De gepleegde inbreuken van een persoon wegen niet op tegen al zijn goede kwaliteiten.

Een andere techniek werd door MINOR (1981) toegevoegd:

7. *Opwerpen van noodzakelijkheid*. Hierbij prevaleert de noodzakelijkheid van de inbreuk, ook al is ze moreel onaanvaardbaar.

Ook PFUHL en HENRY (1993) introduceerden een techniek:

8. *Opwerpen van de relatieve aanvaardbaarheid*. Door zich te beroepen op de relatieve aanvaardbaarheid van zijn of haar gedrag plaatst men het onaanvaardbaar gedrag in de context van andermans deviant gedrag dat veel ernstiger is. Door te wijzen op zwaardere feiten trek men de aandacht van de eigen gedragingen weg en maak je ze op deze manier relatief aanvaardbaar.

De drie laatste technieken werden door COLEMAN (1994) geïdentificeerd:

9. *Opwerpen dat iedereen het doet*. Overtreders neutraliseren soms de band met de opgelegde regelgeving door te wijzen op de normaliteit van hun gedragingen.
10. *Ontkennen noodzakelijkheid van de wetgeving*. Daders die zich hierop beroepen percipiëren de wetgeving als zijnde oneerlijk of onrechtvaardig
11. *Beweren dat ze er recht op hebben*. Sommige daders menen dat ze het verdienen om wet te overtreden.

ELIASON (2003) heeft de neutralisatietheorie specifiek toegepast op *wildlife crime* en kwam tot het besluit dat overtreders van *wildlife law* volledig beantwoorden aan het model van MATZA EN SYKES (1957). In navolging van ELIASON zullen de zopas besproken neutralisatietechnieken op de onderzoeksresultaten worden toegepast. Sommige van de neutralisatietechnieken kunnen een welbepaalde overlap vertonen.

5.4.1. Ontkennen van verantwoordelijkheid

Hoewel niet de meest gehanteerde neutralisatietechniek, zijn er toch enkele respondenten die zichzelf geen enkele vorm van verantwoordelijkheid toeschreven. Dit kon uiteenlopende vormen aannemen. Een respondent beschouwde zijn grootvader als verantwoordelijk voor de handeling aangezien hij degene was die na afloop van de vangst de vogels doodde.

"*de kop werd omgedraaid, maar dat was mijn opa die dat deed, ik deed die spreeuwen niet dood hé.*"

Eén van de respondenten gaf zelfs aan niet op de hoogte te zijn van het strafbaar karakter van zijn daden. Verder gaf een respondent aan dat hij zich noodgedwongen moet richten tot criminele bendes die handel drijven in illegaal gevangen vogelsoorten.

"*Als gewone mens kan je dat niet. De gewone vogelliefhebber moeten dan naar die criminelen gaan om aan bepaalde vogels te geraken. En dan is het altijd de gewone mens die gepakt wordt.*"

5.4.2. Ontkennen van schade

Een neutralisatietechniek die uitermate populair bleek te zijn onder de geïnterviewde vogelvangers was het ontkennen van de nadelige gevolgen die de vogelvangst heeft. Geen enkele vogelvanger schreef de afname van de vogelpopulatie toe aan de vogelvangstactiviteiten.

"*Maar de vogelvangst is gedaan en je zie plots geen vogels meer die overkomen. Hoe verklaar je dat? Vroeger, in oktober kon je buiten allemaal vinken zien vliegen. Nu, je ziet geen vogels meer. Dus dat is niet door de vogelvangers hé.*"

De meeste respondenten gaven ook aan dat het vangen van een aantal vogels geen echt langdurig effect kan hebben op de totale omvang van de populatie.

"*tot over een aantal jaar zag je echt spreeuwenwolken, da zijn echt effectief wolken die komen, als je er dan 10 vangt, da maakt niet uit voor die populatie die verder gaat. Er zijn meer dan spreeuwen genoeg toch?*"

"*De fazanten gingen anders toch door jagers gevangen of opgegeten worden..*"

Een andere manier waarop de schade van de vogelvangst, door een aantal respondenten, werd ontkend was door te stellen dat de gevangen vogels een veel langer en gelukkiger leven leiden in vergelijking met het leven in de vrije natuur. Aangezien de daders hierbij de gevangen vogels geenszins als slachtoffers aanschouwen, vertoont deze techniek een overlap met de neutralisatietechniek van het ontkennen van een slachtoffer. Deze citaten zouden aldus ook voor een stuk onder de volgende paragraaf kunnen worden ondergebracht. Maar vermits de respondenten de vogels hierbij niet als schuldigen aanzien, werd geopteerd om deze argumenten en citaten onder huidige neutralisatietechniek te categoriseren.

"*Als we vangen dan is dat met e kooitje met vliegendraad op, omdat ze hun daar niet aan zouden kunnen schenden. We zorgen er zodanig goed voor omdat er niets mee zou gebeuren, je weet dan toch zeker dat die vogeltjes nog 10 à 12 jaar kunnen leven hé bij jou*"

"*Alles hangt ook gewoon af van hoe goed zorgen ze voor die vogels. Allez je hebt vogelvangers die echt, zoals wij da deden, goed voor die vogels zorgen, eigenlijk beter dan..allez beter dan in de natuur, ze hebben altijd eten, ze gaan niet dood aan ziektes.. snapte? Eigenlijk doen wij die fysiek geen pijn en wij doen dat ook uit liefde voor.. allez het is raar om te zeggen… Maar ik denk dat de vogels die in onze volière zaten een veel gelukkiger en langer leven hebben. Mensen weten volgens mij ook te weinig erover.*"

5.4.3. Ontkennen van slachtoffer

Een aantal respondenten, met name de spreeuwenvangers, beschouwde zichzelf als benadeelde partij. Volgens deze respondenten was de vangst en het doden van de spreeuwen niet meer dan een logische reactie op de door hen geleden schade, die dermate groot was om dergelijke daden goed te spreken.

"*Het vangen van spreeuwen zou moeten toegelaten worden want ze doen kweetnihoeveel schade. Die mensen in de Limburg zijn er ook neig kwaad op hé op die vogels. Maar de kleine vogels niet hé, die moeten ze met rust laten. Enkel de vogels die slecht doen.*"

5.4.4. Veroordelen van veroordeelaars

Zoals reeds duidelijk naar voor kwam, liet de overgrote meerderheid van de respondenten duidelijk zijn frustraties ten aanzien van de politiële en gerechtelijk autoriteiten blijken. Ze verwezen meermaals naar de hypocriete en clandestiene gedragingen uit de hoek van politie, justitie en andere ambtenaren. Respondenten ervoeren hierbij verregaande gevoelens van straffeloosheid en ongelijke behandeling tegenover welbepaalde groepen. Voor een completer overzicht verwijzen we hierbij graag naar de hiervoor besproken link van de vogelvangst met andere vormen van criminaliteit.

"*Die veerarts zit daar gewoon kaffie te drinken en die papieren zijn al ingevuld nog voor dat c8hij die vogels heeft gezien? Dat is toch niet meer normaal? Die mens is wel aangesteld van het gerecht hé zeg? En waarom?*"

"*Maar als spreeuwen in de stad zitten dan is het plots een groot probleem! Dan worden ze plots verjaagd. Bij de boer doen ze zogezegd geen schade, maar in de stad moeten ze weg. Ik vind dat allemaal niet normaal hoor.*"

5.4.5. Beroepen op hogere loyaliteit

Twee spreeuwenvangers beweerden dat ze enkel spreeuwen vingen om hun familieleden er een plezier mee te doen. Daarnaast verklaarden een aantal respondenten enkel vogels te vangen om te ruilen als vriendendienstje. Sommige respondenten beschouwen de vinkenvangst als een vorm van cultureel erfgoed die in stand dient te worden gehouden.

"*Het is een vorm van Belgische cultuur die niet mag verdwijnen.*"

5.4.6. Ledger metafoor

Een groot deel van de respondenten beschouwt zichzelf als fanatieke vogelliefhebber. Ze benadrukken hierbij wat ze allemaal reeds voor de vogels gedaan hebben in hun leven. Zo hangt hun tuin vol nestkastjes en wijzen ze op alle goede zorgen die ze aan hun vogels besteden. Ze erkennen enerzijds wel een foutieve handeling te hebben gesteld maar minimaliseren deze door te stellen dat dit foutief gedrag niet opweegt tegen al hun goede daden en kwaliteiten.

"*De vangers zijn de eerste mensen die de vogels gaan voederen in de winter ook hé, zodanig dat het bestand zou kunnen blijven bestaan.. Da zijn allemaal natuur –en dierenliefhebbers.*"

5.4.7. Opwerpen van noodzakelijkheid inbreuk

De neutralisatietechniek waarbij daders de band met de norm gaan neutraliseren door het noodzakelijk karakter van de door hen gestelde strafbare handelingen kwam in bijna elk interview terug en nam verschillende vormen aan. Sommige respondenten zagen zichzelf hierbij als een soort Robin Hood, ze offerden hierbij zichzelf op ten dienste van de maatschappij.

"*Bijvoorbeeld de Vlaamse gaai, die heeft geen natuurlijke vijand, die rooft elke dag 25 à 30 nesten van kleine vogeltjes voor zijn jongen te voeden…snapte? Als dat blijft duren dan hebben we gewoon geen kleine vogeltjes meer.*"

Eén respondent beschreef hoe hij in zijn zoektocht naar sensatie zichzelf genoodzaakt achtte op illegale wijze vogels te gaan vangen. In zijn beschrijving kunnen we de *subterranean*

values van MATZA en SYKES herkennen. Het betreffen ondergrondse waarden en tradities, zoals de zoektocht naar avontuur en sensatie, die niet openlijk kunnen worden beleden maar waarvoor de samenleving geïnstitutionaliseerde periodes en mogelijkheden voorziet waarbij deze waarden openlijk kunnen worden uitgeoefend. Door het beleven van deze *subterranean values* op andere dan de daarvoor voorziene manieren en ogenblikken overtreedt deze respondent de wet.

"*Tegenwoordig, als je wil gaan jagen, je moet al over een redelijk budget beschikken voor dat te kunnen financieren. Maar er zijn veel mensen die dat financieel gewoonweg niet kunnen en die daar zelfs de vergunning niet voor krijgen, we gaan daar eerlijk in zijn. Wat doe je dan? Vogels gaan vangen hé…*"

Andere respondenten zagen zichzelf echter genoodzaakt om bepaalde vogelsoorten te vangen voor persoonlijke doeleinden. Zo wordt er klaarblijkelijk veel belang gehecht aan de superieure kwaliteit die aan wilde zangvogels wordt toegeschreven. De enige manier om te kunnen beschikken over kwaliteitsvolle vogels is –volgens drie respondenten – door deze uit het wild te gaan verzamelen.

"*Als je gij al je vinken uit eigen kweek zou moeten nemen, maar als er daar dan tussen zitten die van die wilde hebben.. je kunt gij daar anders nooit tegen op. Uit eigen kweek zingen zieder nooit zo goed of de wilde..*"

Ook de spreeuwenvangers wijzen op het noodzakelijk karakter van de vangst. Ze vangen en doden de spreeuwen om zo hun akkers en voeders te beschermen. Slecht deze noodtoestand brengt hen zo ver om de wet te overtreden.

"*Maar soms is dat eigenlijk echt gevaarlijk die spreeuwen. Er komen schimmels in mijn dieren hun eten en de zuurtegraad is echt hoog door hun uitwerpselen. Ze doen echt schade bij de boer.*"

5.4.8. Opwerpen relatieve aanvaardbaarheid

Bij een aantal interviews werd duidelijk dat de respondenten aanvankelijk met enige terughoudendheid over hun activiteiten spraken. Het meest typerende aan de meerderheid van de interviews, echter, was dat de respondenten vlotter bereid zijn over andermans gedragingen te praten dan over die van zichzelf. Maar al te vaak werd er tijdens de bespreking van hun eigen activiteiten verwezen naar andere, veel ergere gedragingen. Allen lieten ze hun ongenoegen over deze meer ernstige praktijken duidelijk blijken. Door hun inbreuken in het

licht van meer serieuze inbreuken te plaatsen zorgen ze er voor dat hun eigen gedragingen als relatief aanvaardbaar naar voor komen. Geen enkele van de geïnterviewde vogelvangers beschouwde zichzelf als een dader, maar allen wezen ze andere vormen van vogelvangst met de vinger.

"*Je hebt er die spreeuwen vangen voor de massa en voor het geld. Ik weet er die vangen gemiddeld per week 800 à 900 spreeuwen. Maar da is nu ook niet nodig hé, da vind ik niet kunnen. Als je dan gestraft wordt en zwaar gestraft wordt, akkoord. Maar als ik da doe dan is da gewoon voor eigen gebruik en voor in de familie of zo. Ze zien dat toch ook dat da kleinschalig is hé.*"

"*Het is niet de oude man die eens een vinkje vangt in zijn tuin om eens naar de vinkenzetting te kunnen gaan dat ze moeten pakken en bestraffen hé. Het zijn de daadwerkelijke stropers, zij die werkelijk nergens rekening mee houden, dit zijn de criminelen. Die zijn allemaal gedreven door geld en verkoop. Het zijn deze die ernstig moeten gestraft worden.*"

5.4.9. Wijzen op normaliteit van inbreuk

Frappant was dat, op één respondent na, alle geïnterviewde vogelvangers tientallen andere illegale vogelvangers kenden. Een aantal respondenten onder hen zouden een boek kunnen schrijven gevuld met allerlei vogelvangstverhalen. Uit de interviews werd aldus duidelijk dat vogelvangst veel frequenter voorkomt dan algemeen wordt vermoed. Doordat de vogelvangst een alomtegenwoordig fenomeen is onder bepaalde kringen, creëert dit de subjectieve indruk dat de vangst van vogels eerder een normale dan deviante aangelegenheid is. Door te stellen dat iedereen het doet, ook belangrijke mensen, wordt de band met de norm eenvoudig geneutraliseerd.

"*60 à 70 procent van alle dure vogels die ze verkopen dat zijn geen eigen kweek, dat zijn illegaal geringde vogels. Ik zeg geen 100 procent want er zitten ook goeie bij hé"*

"*Ik ken persoonlijk mensen van uit de vogelbond, ik spreek dan over voorzitters en ondervoorzitters en zo van overal. En 'k zag op een zondagvoormiddag die enen staan langs de kant van de weg zelf vogels te vangen. Die andere is ook al gepakt geweest. Al die hoge pieten zijn ook niet heilig hoor, het is niet omdat je in een bond zit dat er niet gefoefeld wordt hoor.*"

5.4.10. Ontkennen noodzakelijkheid van wetgeving

Hoewel de meesten onder de respondenten beseften dat er noodzakelijkerwijze enige vorm van beperking en controle dient te zijn verboden aan de vogelvangst, ging geen enkele respondent akkoord met het strikte verbod op de vogelvangst, zoals die nu bestaat. Een aantal respondenten wezen op het feit dat de wetgeving vandaag ontoereikend is en ze haar slagkracht mist.

"*Ik ben ervan overtuigd dat met het verbod op de vogelvangst het aantal vogels zeker niet gestegen is.*"

"Maar zeg eerlijk, je moet een ring aanhebben, je moet een vergunning hebben, een blaadje alhier en een blaadje aldaar, je moet ingevuld zijn in een boek, … Wien heeft er dat ooit al eens gecontroleerd? Dat is allemaal praat van op televisie"

Sommige respondenten gingen hierin echter nog verder en stelden dat de strafbaarstelling van de vogelvangst perverse effecten met zich meebracht. Deze respondenten zijn voorstanders van de legalisering van de vogelvangst, zij het beperkt.
"*Stel dat de vangst legaal zou zijn dan zou iedereen die e vogeltje wilt e vogeltje hebben en dan zouden de vogels geen geld meer gaan en heel het illegale circuit zou vanzelf stilvallen."*

Volgens andere respondenten is de wetgeving selectief en onrechtvaardig. Al snel werd duidelijk dat het aankaarten van dit thema veel frustraties opwekt bij de respondenten.

"*De jagers mogen fazanten kweken en alles kweken en ze laten die dan uit en ze schieten die kapot. Maar een echte liefhebber, dat is een vogeltje pakken en niet om commerce te doen.*"

"*Ze verdelgen ze nu in Sint-Truiden en Oostende (spreeuwen), ze doen dynamiet om die beesten dood te doen. Zouden ze dat niet beter anders doen? Ze pakken ze nu toch, waarom moet da dan eigenlijk verboden worden? Ze verdelgen ze wel, ze maken ze kapot, is da nu de natuur?*"

"Ze straffen je meer om vogels te vangen dan om een mens dood te doen"

5.4.11. Beweren dat ze er recht op hebben

Sommige vogelvangers beschouwen zichzelf voldoende bekwaam en zien het als hun voorrecht om vogels te mogen vangen. Dit getuigen ook volgende antwoorden van twee respondenten op de vraag indien de vogelvangst volgens hen opnieuw zou moeten worden toegelaten:

"*Ikke, jaak, jaak. Maar beperkt hé! Je zou bijvoorbeeld moeten 40 jaar oud zijn om te mogen vogels pakken dat je een beetje meer verstand hebt. Jonge mensen pakken alles en hebben dat verstand niet. Dus ze zouden moeten zeggen kun je dat bewijzen dat je vogelliefhebber bent of zit je al meer dan 10 jaar in de vogelbond. Je moet aantonen dat je bekwaam bent om vogels te vangen en te houden. Maar ze hebben ze allemaal op dezelfde hoop gesmeten, met de spreeuwenvangers.*"

"*Ze mogen daar van mij controle opzetten zoveel of da ze willen, ik heb daar zeker geen problemen mee. Maar ze mogen het niet volledig afpakken van de mensen.*"

5.5. Andere theorieën

5.5.1. Differentiële associatietheorie

Uit de interviews met de vogelvangers bleek dat, naast de neutralisatietechniekentheorie, ook de differentiële associatietheorie een zeer bruikbare invalshoek kan zijn om het fenomeen van de illegale vogelvangst verder te gaan bestuderen. Daar dit belevingsonderzoek zich onvoldoende focuste op het vroeger gedrag van de respondenten kan de differentiële associatietheorie slechts minimaal worden getoetst aan de data.

De differentiële associatietheorie van SUTHERLAND (1947) beschrijft alle omstandigheden die men telkens bij de totstandkoming van om het even welk misdrijf aantreft. De term 'differential association' vindt zijn oorsprong in zijn boek 'the professional thief'. Het betreft een kwalitatief onderzoek waarin het levensverhaal van een crimineel wordt beschreven. De hiervoor besproken neutralisatietheorie, wordt door haar aanhangers vaak als een eigenlijk onderdeel van SUTHERLAND zijn '*definitions favorable to the law violation*' beschouwd.

Het proces van differentiële associatie gaat als volgt:

1. Crimineel gedrag wordt aangeleerd.
2. Crimineel gedrag wordt, via verbale en nog verbale communicatie, in relaties met andere personen aangeleerd.
3. Deze interacties vinden voornamelijk plaats in kleine en persoonlijke groepen. Hiermee benadrukt hij dat de rol van de media, die persoonlijke interactie mist, als relatief onbelangrijk beschouwt.
4. Via interacties worden motieven, houdingen, drijfveren en technieken aangeleerd.

5. Volgens deze theorie is de maatschappij samengesteld uit verschillende groepen die over verschillende waarden en normen beschikken. Die groepen hebben eveneens verschillende houdingen ten aanzien van het strafrecht. Individuen komen doorheen hun leven in contact met verschillende groepen en dus ook zowel positieve als negatieve visies ten aanzien van het strafrecht of een bepaalde materie van het strafrecht.
6. Deze fase van de uiteenzetting bevat het wezenlijke antwoord op de kernvraag 'wanneer gaat een individu over tot het plegen van crimineel gedrag?'. Een persoon gaat over tot crimineel gedrag als de contacten met groepen met negatieve attitudes doorwegen op de positieve attitudes ten aanzien van het strafrecht.
7. De mate waarin de contacten doorwegen wordt bepaald door de frequentie, duur, voorrang en intensiteit ervan. Hoe vroeger de contacten in iemand zijn leven en hoe meer deze persoon naar de ander opkijkt, hoe meer deze doorwegen bij het al dan niet stellen van crimineel gedragingen.
8. Die leerprocessen liggen aan de basis van crimineel gedrag.
9. Criminaliteit is het gevolg van het nastreven van algemeen voorkomende behoeftes. Het zijn dezelfde behoeftes als die van wetsgetrouwe burgers.

Vijf van de geïnterviewde vogelvangers beschreven hoe ze thuis, in hun kinderjaren, werden aangeleerd hoe ze vogels moesten vangen. Bij hen was het een hobby die werd doorgegeven van vader op zoon of van grootvader op kleinzoon. Het familiale aspect speelt duidelijk een sleutelrol in het aanleren van vogels vangen. Niet alleen worden in deze persoonlijke groepen vangtechnieken aangeleerd, maar ook worden bepaalde motieven, attitudes en het gebruik van neutralisatietechnieken aangeleerd en doorgegeven.

Belangrijk om op te merken is dat de differentiële associatietheorie beschrijft hoe crimineel gedrag wordt aangeleerd. Het verschil van de vogelvangst met veel andere criminele gedragingen is dat vogelvangst pas sinds 2004 integraal verboden werd. De respondenten werden ingeleid tot de vogelvangst in een periode waarin de vogelvangst een non-issue was en bovendien een normaal en frequent voorkomend fenomeen was. Dit maakt de differentiële associatietheorie tot een extra boeiende en unieke invalshoek om het vogelvangstfenomeen te gaan bestuderen.

5.5.2. De labelingtheorie

De essentie van de labelingtheorie van HOWARD BECKER (1963) kan door middel van volgend citaat, afkomstig uit zijn boek, worden samengevat:

"I mean, rather, that social groups create deviance by making the rules whose infraction constitutes deviance, and by applying those rules to particular people and labeling them as outsiders. From this point of view, deviance is not a quality of the act the person commits, but rather a consequence of the application by others of rules and sanctions to an "offender". The deviant is one to whom that label has successfully been applied; deviant behavior is behavior that people so label." (Becker, 1963: p. 9)

Theoretisch gezien heeft dit als logisch gevolg dat vooraleer een misdrijf kan bestaan er niet alleen sprake moet zijn van deviant gedrag maar dat er ook een sociale reactie aan dient te worden gekoppeld. Een aantal respondenten beschreven hoe gering de pakkans bij sommige activiteiten kan zijn. Bij een aantal van de feiten is de kans uitermate klein dat ze bij wijze van heterdaad of naar aanleiding van een klacht worden ontdekt. Dit heeft als gevolg dat aan gelijkaardige feiten zelden een gevolg of sanctie zal worden gekoppeld. Het essentieel element, om sprake te kunnen zijn van criminaliteit, 'sociale reactie' is hier afwezig. Daders van gelijkaardige feiten zullen aldus geen label krijgen en bijgevolg geen *criminal self image* ontwikkelen. Dit blijkt ook uit het feit dat alle respondenten zichzelf zien als *law abiding citizens*. De maatschappij faalt aldus in zijn signaalfunctie ten aanzien van daders van kleinere inbreuken waardoor ze zichzelf en hun feiten niet als strafbaar en problematisch percipiëren.

5.5.3. De rationele keuzetheorie en de rol van afschrikking

De criminologische rationele keuzetheorie beschrijft het economisch principe waarbij potentiële daders voorafgaand aan hun handelingen een kosten-baten analyse uitvoeren. Dit perspectief is echter ontoereikend om vogelvangst en gerelateerde misdrijven te verklaren. In deze masterproef kwam reeds eerder aan bod dat lang niet alle daders dergelijke afweging maken. In de literatuur is er sprake van de aanwezigheid van een obsessieve-compulsieve stoornis bij sommige daders. Zo zijn eierverzamelaars wellicht niet afgeschrikt door strengere sancties maar beschouwen zij dit eerder als een verhoogde investeringskost (Nurse, 2013). In totaal verklaarden drie respondenten gestopt te zijn met hun vogelvangstactiviteiten. Eén onder hen was gestopt omdat hij de vangst van vogels niet langer verantwoord achtte. De twee andere respondenten waren gestopt naar aanleiding van een rechtszaak.

"*We zijn e keer gepakt geweest over een paar jaar voor e paar vinken en tien spreeuwen en 'k heb gezegd no way, vergeet da maar. […] je mag het gerust weten, ik heb daarvoor een boete gehad van 12.000 EUR… Das 't wel niet waard hé.*"

Hoewel nog twee andere respondenten verklaarden meermaals met de politie-instanties in aanvaring te zijn gekomen, hebben deze contacten geen aanleiding gegeven tot het beëindigen van hun activiteiten.

"*De kans is altijd groot dat ge gepakt wordt hé. Ze kunnen u altijd verklikken, da weete nooit hé. Ze hebben ons eens gepakt aan de kanten van Oostende, da was ook ene van de groene mannen. Dat zijn wel grote boetes hoor. Maar als ge bang zijt dan moete da niet doen hé madammeke.*"

Een andere respondent verklaarde wel degelijk schrik te ervaren bij het vangen van reigers door de mogelijke aanwezigheid van zendapparatuur bij reigers. Desalniettemin weerhoudt deze angst hem er niet van om te volharden in zijn activiteiten. Hieruit blijkt dat daders van vogelvangst niet steeds eenvoudig af te schrikken zijn.

"*Ik heb wel eens een reiger geschoten, omdat ze aan mijn vissen zaten. Maar ik heb dan eens horen vertellen dat er reigers zijn die zender hebben! Dus ik ga die dan zo rap mogelijk in de vaart dumpen!*"

Beleidsmakers, politie en justitie negeren deze realiteit maar al te vaak en behandelen vogelvangers als zijnde rationele personen, primair gedreven door winstbejag. Vetrekkend vanuit een onvolledige en foutieve beeldvorming faalt de aanpak van vogelvangst gedeeltelijk. Ook milieu- en dierenrechtenactivisten houden er een foutief perspectief op na. Zo staren activisten zich doorgaans blind op 'de kick om controle uit te oefenen over dieren' als hoofdoorzaak van inbreuken tegen dieren. Uit dit belevingsonderzoek en de wetenschappelijke literatuur blijkt duidelijk dat de oorzaken van vogelvangst complex en gevarieerd zijn (Nurse, 2013).

5.5.4. De basisassumpties van de routine-activiteitentheorie en preventie

COHEN en FELSON (1979) hun routine-activiteitenbenadering bouwt verder op de principes van de rationele keuzebenadering. De drie basisassumpties van de routine-activiteitentheorie, die in onderstaande figuur mooi worden samengevat, zijn voor deze masterproef van belang.

Figuur 5: De routine-activiteitentheorie

Deze theorie stelt dat vooraleer er sprake kan zijn van een delict, er aan volgende drie voorwaarden dient voldaan te zijn: de aanwezigheid van een gemotiveerde dader, een aantrekkelijk doelwit en de afwezigheid van enige vorm van toezicht. In het geval van de vogelvangst komen deze drie randvoorwaarden duidelijk samen. Het nut van de routine-activiteitentheorie voor deze masterproef is dat op basis haar assumpties preventie kan worden ingezet als nuttige tool in de strijd tegen illegale vogelvangst. Opnieuw geldt hier dat de slagkracht van de preventieve maatregelen afhankelijk zal zijn van de mate van hun afstemming op de verscheidene dadertypes.

Aan de hand van primaire preventie, gericht naar de gemeenschap of specifiek naar risicogroepen, kan men het bewustzijn voor de problematiek trachten te verhogen. Zo kan educatie omtrent de impact van de vogelvangst, gericht naar risicogroepen, bijdragen tot de nodige mentaliteitswijziging. Door middel van secundaire preventie kan men voorkomen dat een problematiek verergert of voortduurt. Het benutten van de in de samenleving aanwezige informele controlemechanismen kan bijdragen tot de preventie en detectie van problematische situaties. Het interventiemodel van WINKEL biedt een opsomming van de vier noodzakelijke voorwaarden om interventie te laten voordoen (Goethals, 2012):

1. *Waarneming van het incident.* Mensen moeten gevoelig worden gemaakt voor het bestaan van de problematiek alvorens er een reactie kan aan worden gekoppeld.
2. *Criminele definiëring*. De waargenomen illegale gedragingen en activiteiten moeten ook als dusdanig worden geïnterpreteerd door omstanders.

3. *Betrokkenheid bij het verloop*. Van de omstanders wordt ook een minimale vorm van betrokkenheid vereist. De reeds in gang gezette mentaliteitswijziging dient hiervoor verder te worden gezet.
4. *Interventiekeuze*. Mensen moeten op de hoogte worden gebracht over de mogelijkheden tot interventie. Zo kan men via de Vogelbescherming op anonieme wijze misbruik tegen vogels melden.

Als laatste kan tertiaire preventie zorgen voor de reductie van de herhaling van gekende probleemsituaties. Het geven van werk- en leerstraffen als een vorm van educatie over de impact van hun gedragingen kan de kans op recidive verlagen (Nurse, 2013).

5.6. Conclusie

Aan de hand van de afname van tien open interviews met vogelvangers werden de achterliggende motivaties van de vogelvangst onderzocht. Er werd een verscheidenheid aan motieven gevonden.

Ook de link van de vogelvangst met andere criminaliteitsvormen kwam in, op één na, alle interviews uitgesproken naar voor. Met uitzondering van één respondent, beschikten alle respondenten over een uiterst goede kennis over de strafbaarstelling en hielden ze er een zeer uitgesproken mening op na.

In de loop van mijn empirisch onderzoek stootte ik op de vaststelling dat het gebruik van neutralisatietechnieken door vogelvangers zeer frequent voorkwam. De toepassing van de neutralisatietechniekentheorie op de onderzoeksresultaten wierp een interessant licht op het fenomeen van de vogelvangst en kan aldus als een meerwaarde voor deze masterproef worden beschouwd.

Ook de differentiële associatietheorie en de labelingtheorie die kort werden besproken kunnen een interessante uitvalshoek voor verder onderzoek zijn. Daarnaast werden ook nog de beperkingen van de rationele keuzetheorie en de rol die afschrikking hierbij kan spelen, besproken. Als laatste kan worden gesteld dat de basisassumpties van de routine-activiteitentheorie een interessant vertrekpunt voor preventie zijn.

Voor een meer gedetailleerde samenvatting van de onderzoeksresultaten wordt verwezen naar het algemeen besluit.

ALGEMEEN BESLUIT

Criminaliteit tegenover dieren vertelt ons veel over de houding van individuen en groepen ten opzichte van dieren. Daarenboven onthult het ook veel omtrent de wijze waarop wetgevers, politie en justitie hiermee omgaan. De vraag of inbreuken tegen dieren kunnen worden opgelost door middel van extra juridische bescherming is hier van ondergeschikt belang. De vraag die in deze masterproef centraal staat is waarom vogelvangst, sinds haar definitieve strafbaarstelling in 2003, blijft voortbestaan.

De illegale aviaire vangst en handel vormt een direct bedreiging voor het voortbestaan van talrijke in het wild voorkomende vogelsoorten. Uit de literatuur is gebleken dat vogelvangstmisdrijven, en misdrijven tegen dieren in het algemeen, nog steeds niet worden gezien als *mainstream* misdrijven. Maar al te vaak zijn politie en justitie zich onvoldoende bewust van het bestaan van georganiseerde criminele groepen die smokkelen en handel drijven in beschermde vogelsoorten. Ze worden nog vaak gezien als kleine criminelen eerder dan als leden van criminele organisaties. Dit heeft aanzienlijk bijgedragen tot de aantrekkelijkheid ervan (Zimmerman, 2003). Acties tegen vogelvangst zijn maar al te vaak gericht op het geven van boetes en bestuurlijke sancties. Preventieve en rehabilatieve maatregelen daarentegen, zijn niet aan de orde bij de aanpak van vogelvangst. Deze manier van afhandelen faalt in het aanpakken van de oorzaken van vogelvangst (Nurse, 2013). Bij de beteugeling van de vogelvangstproblematiek is het uitermate belangrijk om vanuit een correcte en duidelijke beeldvorming te vertrekken. De in het kader van de bachelorproef gevoerde dossierstudie en de literatuur slagen er vaak niet in om de oorzaken waarom mensen inbreuken tegenover dieren plegen te onderzoeken. Om bij te dragen aan de ontwikkeling van een accurate beeldvorming is er nood aan het in beschouwing nemen van de precieze omstandigheden en motieven bij vogelvangst. Hiervoor leunt het belevingsonderzoek, aan de hand van open interviews, zich uitstekend. Volgende onderzoeks- en deelvragen, die achtereenvolgens zullen worden besproken, stonden hierbij centraal:

1. Wat zijn de motieven achter illegale vogelvangst?
    a. Wat zijn de voornaamste drijfveren om al dan niet vogels te vangen?
    b. Aan welke andere criminele activiteiten kan het fenomeen worden gelinkt?
2. Aan welke theorieën kunnen de onderzoeksresultaten worden gelinkt?

De zoektocht naar respondenten verliep vlotter dan aanvankelijk werd verwacht. Bij een aantal interviews werd duidelijk dat de respondenten aanvankelijk met enige terughoudendheid over hun activiteiten spraken. Deze terughoudendheid verdween echter, bij alle respondenten, snel.

Wat zijn de voornaamste drijfveren om al dan niet vogels te vangen?

In het belevingsonderzoek werd, bij de zoektocht naar de motieven achter vogelvangst, belang gehecht aan de identificatie van bepaalde dadertypes. Overeenkomstig de literatuur en het belevingsonderzoek werd evidentie gevonden voor het bestaan van een vijftal types van daders van vogelvangst.

Opvallend veel van de vogelvangers verklaarden gehandeld te hebben uit liefde voor de dieren. Het antwoord van rechter Jan Van den Berghe – op de themazitting rond vogelvangstmisdrijven van 26 maart 2013 in de Gentse rechtbank – op dergelijke argumenten was duidelijk: "*We zullen u eens in een kooitje steken…*" (Staes, 27/03/2013).

In totaal verklaarden drie van de geïnterviewde respondenten gestopt te zijn omwille van de gevaren die ermee verbonden zijn. Hun grootste vrees zijn echter niet de controles, maar wel de angst voor een klacht afkomstig vanuit de omgeving. Zo worden de controles op illegaal geringde vogels door de respondenten als onprofessioneel omschreven.

Aan welke andere criminele activiteiten kan het fenomeen worden gelinkt?

Deze onderzoeksvraag werd gesteld vanuit de vaststelling dat de link tussen vogelvangst en andere vormen van criminaliteit onvoldoende onderzocht is. Op één interview na kwam de link van de vogelvangst met andere vormen van criminaliteit in alle interviews zeer uitgesproken naar voor, meer dan aanvankelijk werd verwacht. Opvallend was dat de gerelateerde criminaliteit het meest duidelijk naar voor kwam binnen het milieu van de vogelliefhebberij. De meest problematische aspecten die meermaals in de interviews naar voor kwamen waren de fraude in kweekringen, de illegale handel en de omkoping en corruptie vanuit de hoek van politie en justitie. Het meest problematische aspect van de vogelvangst is volgens de meerderheid van de respondenten de strafbaarstelling en de gebrekkige handhaving, waardoor het georganiseerde criminelen aantrekt.

Er kan worden besloten dat tal van criminele activiteiten inherent zijn aan de vogelvangst en dat hierbij winst kan worden gemaakt ten koste van dier en natuur.

Aan welke theorieën kunnen de onderzoeksresultaten worden gelinkt.

In de loop van mijn empirisch onderzoek stootte ik op de vaststelling dat het gebruik van neutralisatietechnieken door vogelvangers zeer frequent voorkwam. De toepassing van de neutralisatietechniekentheorie op de onderzoeksresultaten wierp een interessant licht op de bestudering van het fenomeen van de vogelvangst en kan aldus als een meerwaarde voor deze masterproef worden beschouwd.

Opvallend bij de meerderheid van de interviews was dat de respondenten sneller bereid zijn te praten over andermans gedragingen dan over hun eigen gedragingen. Maar al te vaak werd er tijdens de bespreking van hun eigen activiteiten verwezen naar andere, veel ergere gedragingen. Deze neutralisatietechniek staat beter bekend als 'de techniek van het opwerpen van de relatieve aanvaardbaarheid'. Allen lieten ze hun ongenoegen over ernstigere praktijken duidelijk blijken. Door hun inbreuken in het licht van meer serieuze inbreuken te plaatsen zorgden ze er voor dat hun eigen gedragingen als relatief aanvaardbaar naar voor werden geschoven. Geen enkele van de geïnterviewde vogelvangers beschouwde zichzelf als een dader, maar allen wezen ze andere vormen van vogelvangst met de vinger aan.

Hetgeen alle respondenten, op één na, met elkaar gemeen hadden is dat ze beter dan wie dan ook op de hoogte zijn van de strafbaarstelling van hun gedragingen. Niettegenstaande de meerderheid van de respondenten de noodzakelijkheid van de strafbaarstelling in ernstig twijfel trekken, erkennen ze allen de noodzaak aan enige lichte vorm van beperking. De respondenten schoven de gebrekkige handhaving van de vogelvangst als problematisch naar voor. Een aantal respondenten beschrijft de oncontroleerbaarheid van hun ingevoerd systeem van de verplichte kweekringen als voedingsbodem voor de illegale vogelvangst en -handel.

Een grote bron van frustratie is volgens de meerderheid van de respondenten de door hun ervaren selectiviteit van de strafbaarstelling. Ze beschrijven de unfaire behandeling en ervaren een vorm van straffeloosheid, uitsluitend in het voordeel van de georganiseerde criminaliteit met daartegenover, naar hun mening, een buitensporige repressie gericht naar de liefhebberij en de spreeuwenvangst.

Daarnaast vormt ook de door de respondenten beschreven corruptie en omkoping, vanuit de hoek van politie en justitie, een voedingsbodem om aan de hand van de justificatie 'veroordelen van de veroordeelaars' de band met de wet te gaan neutraliseren.

Opvallend was ook de drang, en de hiermee gepaard gaande inventiviteit, van de respondenten om hun vogelvangstactiviteiten verder te kunnen praktiseren. De differentiële associatietheorie kan een verklaring bieden voor de moeilijkheid om tot een attitudewijzing bij vogelvangers te komen. Op die manier kan men tot een mogelijke verklaring komen voor het door de respondenten aangehaalde hoog recidivecijfer bij vogelvangst. Besloten kan worden dat de differentiële associatietheorie zich uitstekend leent als vertrekpunt voor verder onderzoek, die zich meer focust op het vroeger gesteld gedrag en het aanleren ervan, inzake illegale vogelvangst.

Aangezien de neutralisatietechniekentheorie als een uitbreiding op de differentiële associatietheorie kan worden gezien en beide theorieën elkaar in zekere zin aanvullen, is het denkbaar dat beide theorieën samen een interessant licht kunnen werpen op de illegale vogelvangst.

Bij een groot aantal respondenten ontbreekt het essentieel element ‘sociale reactie’ om sprake te kunnen zijn van criminaliteit. In navolging van de labelingtheorie kan dit een mogelijke verklaring bieden voor de vaststelling dat de geïnterviewde vogelvangers geen *criminal self image* ontwikkelden.

Verder kan worden gesteld dat de basisassumpties van de routine-activiteitentheorie kunnen fungeren als vertrekpunt voor het nemen van zowel primaire, secundaire als tertiaire preventiemaatregelen.

Besloten kan worden dat slechts een fractie van de vogelvangst, en de daaraan gerelateerde criminaliteit, aan de hand van de rationele keuzetheorie kan worden verklaard. Uit de literatuur en het belevingsonderzoek is gebleken dat niet alle vogelvangers door sancties kunnen worden afgeschrikt. Deze realiteit en het bestaan van een variëteit aan motieven bij vogelvangst wordt door beleidsmakers, politie en justitie maar al te vaak genegeerd. Zij behandelen vogelvangers nog steeds als rationele personen die primair door winstbejag gedreven zijn. Vertrekkend vanuit een foutieve beeldvorming faalt de aanpak van de vogelvangst gedeeltelijk doordat ze voorbij gaat aan de complexe realiteit van het verschijnsel.

Kritische reflectie en aanbevelingen

Het uitgangspunt van deze masterproef over de dadergroep kan worden bevestigd: daders van vogelvangst zijn een apart type van criminelen maar ze kunnen geenszins als homogene groep worden beschouwd. De identificatie van verschillende dadertypes, met elk hun eigen unieke motieven, biedt het voordeel dat de uitbouw van zowel het repressief als preventief luik hierop kan worden afgestemd. Zo zullen sommige dadertypes eenmaal weinig worden afgeschrikt door de verhoging van geldboetes en andere types niet door gevangenisstraffen (Nurse, 2013). Beleidsmakers, politie, justitie en zelfs activisten negeren nog steeds deze realiteit.

Studies hebben besloten dat de regulering van de handel in wilde dieren ontoereikend is (Lee et al., 2005). Internationale, Europese en nationale wetgeving op vlak van soortenbescherming is uitermate complex, verspreid, onoverzichtelijk, weinig concreet, gebrekkig op elkaar afgestemd, bevat tal van onduidelijkheden en kent een lage prioriteitsstelling. Dit heeft ertoe geleid dat handhaving een bijna onmogelijke zaak is geworden. Er kan aldus geconcludeerd worden dat er nood is aan initiatieven om de regulerende mechanismen effectiever te maken. Bovendien is er ook nood aan de ontwikkeling van een betere en correctere vergunnings- en registratieplicht. De internationale financiering van initiatieven kan eenvoudig worden verkregen door het opleggen van kleine heffingen op de uitvoer van CITES-plichtige vogelsoorten. Aanvullend op deze aanbevelingen kunnen ook inspectieprogramma's en bijkomende inspectieprogramma's worden ingevoerd (Nijman, 2010). Het nemen van behoudsinitiatieven met behulp van satellietzenders, aangebracht bij bepaalde vogelsoorten, zou kunnen fungeren als onderzoeksmiddel bij uitstek en is bovendien mogelijk een afschrikmiddel naar daders toe (Smart et al., 2010). Hoewel dit niet geleid heeft tot de stopzetting van zijn activiteiten, werd het afschrikkend effect van zenders bij reigers toch door één van de respondenten beschreven.

Belangrijk om op te merken is dat de strafbaarstelling van de vogelvangst de vraagzijde onbewogen laat. De illegale handel wordt gevoed door de hoge vraag naar vogelsoorten. Zolang men niet investeert in methoden om de vraagzijde te drukken, blijft het dweilen met de kraan open. Ook *harm reduction* is een onmisbare tool bij de bestrijding van vogelvangst. Door het creëren van bewustzijn voor de problematiek ontstaat een vorm van sociale druk naar vogelvangers toe. RICHARD RYDER (2000) onderzocht op welke manier cultuur vorm geeft aan de huidige opvattingen die leven in de maatschappij met de intentie deze te gaan veranderen. Hij ziet activisme als middel bij uitstek om verandering teweeg te brengen.

Daarnaast kan het maatschappelijk bewustzijn ook groeien door middel van sensibiliseringscampagnes, petities met de vraag naar een betere handhaving van vogelbeschermingwetten, het plaatsen van online tellers om het aantal illegaal gedode vogels weer te geven naar voorbeeld van Birdlife Cyprus, digitale meldpunten, … Het nadeel van sociale verandering is dat het erg lang duurt vooraleer de effecten merkbaar zijn (Cousijn, 2013).

Daarnaast is er nood aan de ontwikkeling van doeltreffende preventiemaatregelen.Aan de hand van primaire preventie, gericht naar de gemeenschap of specifiek naar risicogroepen, kan men het bewustzijn voor de problematiek trachten te verhogen. Zo kan educatie omtrent de impact van de vogelvangst, gericht naar risicogroepen, bijdragen tot de nodige mentaliteitswijziging. Door middel van secundaire preventie kan men voorkomen dat een problematiek verergert of voortduurt. Het benutten van de in de samenleving aanwezige informele controlemechanismen kan bijdragen tot de preventie en detectie van problematische situaties. Het interventiemodel van WINKEL biedt een opsomming van de vier noodzakelijke voorwaarden om interventie te laten voordoen (Goethals, 2012):

1. *Waarneming van het incident.* Mensen moeten gevoelig worden gemaakt voor het bestaan van de problematiek alvorens er een reactie kan aan worden gekoppeld.
2. *Criminele definiëring*. De waargenomen illegale gedragingen en activiteiten moeten ook als dusdanig worden geïnterpreteerd door omstanders.
3. *Betrokkenheid bij het verloop.* Van de omstanders wordt ook een minimale vorm van betrokkenheid vereist. De reeds in gang gezette mentaliteitswijziging dient hiervoor verder te worden gezet.
4. *Interventiekeuze*. Mensen moeten op de hoogte worden gebracht over de mogelijkheden tot interventie. Zo kan men via de Vogelbescherming op anonieme wijze misbruik tegen vogels melden.

Als laatste kan tertiaire preventie zorgen voor de reductie van de herhaling van gekende probleemsituaties. Het geven van werk- en leerstraffen als een vorm van educatie over de impact van hun gedragingen kan de kans op recidive verlagen (Nurse, 2013).

Voor de adequate uitvoering van acties tegen illegale activiteiten zijn middelen vaak beperkt (Keane, Jones, Edwards-Jones & Milner Gulland, 2008). Bijgevolg is er een dringende behoefte aan een effectieve toewijzing van deze schaarse middelen om de efficiëntie van de acties te maximaliseren. Het in kaart brengen van risicogebieden en de identificatie van de belangrijkste oorzaken van de vogelvangst zou dit proces vergemakkelijken. Het gebruik van

ruimtelijke risicospreidingkaarten is erkend als fundamenteel instrument tegen de bestrijding van inbreuken tegen wilde diersoorten (Mateo-Tomas et al., 2012). Aansluitend hierbij is er nood aan de invoering van meer doeltreffende detectie- en opsporingsstrategieën en aan een strengere rechtshandhaving, gericht op deze probleemgebieden. De vaak schaarse en onvolledige gegevens omtrent de illegale vogelvangst vormen een extra uitdaging bij de ontwikkeling van instrumenten om de problematiek grondig te kunnen begrijpen en vervolgens te gaan voorkomen (Mateo-Tomas et al., 2012).

Het staat vast dat inspanning dient te komen vanuit politieke hoek. Helaas heerst er vandaag de dag nog steeds een politieke desinteresse omtrent dergelijke controversiële thema's. Politici schuwen dergelijke thema's uit vrees zich daarmee weinig populair te maken. Het probleem met vogels, en met dieren in het algemeen, is dat ze geen electorale stem hebben. Het is een groep die er als het ware kan worden afgereden. Voor politici zijn kiezers belangrijk. De enige manier waarop de vogels dus wel een 'stem' kunnen krijgen is via de bevolking. MICHAEL MANN (1984) schreef over hoe de infrastructurele macht kan overvloeien naar de burgerlijke samenleving om zo de autonomie van de staat te limiteren. Volgens hem dient er aan drie voorwaarden te worden voldaan teneinde gewicht te kunnen leggen in de democratie. Eerst en vooral moeten dergelijke topics voldoende stemmen opleven, belangrijk hiervoor is dat de bevolking weet heeft van de vele misdrijven. Het maatschappelijk bewustzijn dient hieromtrent aldus te groeien. En tweede voorwaarde is dat men georganiseerd moet zijn om zo een blokkeringspositie te kunnen vormen, Vogelbescherming Vlaanderen vzw en haar Waalse tegenhanger Ligue Royale Belge pour la Protection des Oiseaux (LRBPO) zijn hier een goed voorbeeld van. Dergelijke organisaties kun wel degelijk macht uitoefenen op het politieke landschap.

Met deze masterproef werd getracht beleidsmakers, politie, justitie en criminologen gevoelig te maken voor de vele dimensies die de problematiek van de vogelvangst heeft.

BIBLIOGRAFIE

Boeken en verzamelwerken:

Arthur, S. & Nazroo, J. (2003). Designing Fieldwork Strategies and Materials. In Ritchie, J. & Lewis, J. (eds.), *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers* (pp. 138-169). London, Thousand Oaks: Sage Publications.

Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance.* New York: Free press of Glencoe.

Buikhuisen, W. (1979). *Kriminologie in biosociaal perspektief*. Deventer; Kluwer.

Billiet, J., Loosveldt, G. & Waterplas, L. (1984). *Het survey-interview onderzocht: effecten van het ontwerp engebruik van vragenlijsten op de kwaliteit van de antwoorden.* Leuven, KUL: Sociologisch onderzoeksinstituut.

Billiet, J. & Waege, H. (2010). *Een samenleving onderzocht. Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek.* Antwerpen: De Boeck.

Bourdieu, P. & Accardo, A. (1999). *The weight of the world: social suffering in contemporary society*. Cambridge: Polity press. (Translated by Ferguson, P. P.).

Capelle, H. M. P. M. (2004). Reregulering; De gevolgen van het soortenbeschermingsrecht voor het terrein- en natuurbeheer. *Alterra-rapport 957* (pp. 62). Wageningen: Alterra.

Cazaux, G. (2002). *Anthropocentrism and speciesism regarding animals other than human animals in contemporary criminology : analysing the concept Animal abuse in criminological science and in Belgian legislation regarding the protection and welfare of animals.* (Doctoraatsproefschrift criminologische wetenschappen), Universiteit Gent.

Coleman, J. W. (1994). *The criminal elite: The sociology of white collar crime.* New York: St. Martin's Press.

Colpaert, R., Schoukens, H., & Wauters, F. (2007). *Speciale beschermingszones in Vlaanderen, juridische aspecten en richtlijnen voor de praktijk.* Brugge: Vanden Broele.

Copes, H. & Hochstetler, A. (2006). Why I'll talk: Offenders' motives for participating in qualitative research. In Cromwell, P. (ed.*), In their own words: Criminals on crime* (pp. 19-28). Los Angeles: Roxbury.

Crevits, H. (2009). Naar een hervorming van de soortenbeschermingsreglementering in het Vlaams Gewest. In Boone, I., Claeys, I. & Lavrysen, L. (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken: dare la luce* (Vol. 1, pp. 291). Brugge: Die Keure.

Decorte, T. (2012). *Methoden van onderzoek: ontwerp en dataverzameling. Een handleiding*. Gent: Academia Press.

Decorte, T. & Zaitch, D. (2010). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie.* Leuven: Acco.

Eggermont, M. (1999). Belevingsonderzoek en participerende observatie. In Levering, B. & Smeyers, P. (eds.), *Opvoeding en onderwijs leren zien: een inleiding in interpretatief onderzoek* (pp. 173-191). Meppel: Boom.

Groombridge, B. & Jenkins, M. D. (2002). *World atlas of biodiversity : earth's living resources in the 21st century*. Berkeley: University of California Press.

Harinck, F. (2006). *Basisprincipes praktijkonderzoek.* Leuven: Garant.

Klockars, C. B. (1974). *The professional fence*. New York: The Free Press.

Lanier, M. M. & Henry, S. (2004). *Essential Criminology*. Boulder: Westview Press.

Legard, R., Keegan, J. & Ward, K. (2003). In-depth Interview. In Ritchie, J. & Lewis, J. (eds.), *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers* (pp. 138-169). London, Thousand Oaks: Sage Publications.

Maso, I. & Smaling, A. (2004). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie.* Amsterdam: Boom.

Noaks, L. & Wincup, E. (2004). *Criminological research: understanding qualitative methods.* London: Sage.

Nurse, A. (2013). *Animal Harm. Perspectives on Why People Harm and Kill Animals.* Farnham: Ashgate.

Pfuhl, E. H. & Henry, S. (1993). *The deviance process* (3rd ed.). New York: Aldine de Gruyter.

Quinney, R. (1970). *The social reality of crime*. Boston: Little, Brown.

Reeve, R. (2002). *Policing international trade in endangered species: the CITES treaty and compliance*. London: Earthscan.

Ritchie, J., Spencer, L. & O'Connor, W. (2003). Analysis: Practices, Principles and Processes. In Ritchie, J. & Lewis, J. (eds.), *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers* (pp. 199-218). London, Thousand Oaks: Sage Publications.

Ryder, R. D. (2000). *Animal Revolution: Changing Attitudes Towards Speciesism.* Oxford: Berg.

Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A. & Verckens, P. (2008). *Methoden en technieken van onderzoek.* Amsterdam: Pearson Education Benelux.

Schaffner, J. (2011). *An introduction to animals and the law.* Houndmills, Basingstoke, Hampshire ; New York: Palgrave Macmillan

Sigler, W. F. (1995). *Wildlife Law Enforcement.* Dubuque McGraw-Hill Higher Education.

Singer, P. (1975). *Animal Liberation*. New York: Avon.

Sutherland, E. H. (1947). *Principles of criminology* (4th ed.). Philadelphia: Lippincott.

Taylor, M. B. (1998). *Wildlife crime: a guide to wildlife law enforcement in the UK*. London: The Stationery Office.

Van Heijnsbergen, P. (1997). *International Legal Protection of Wild Fauna and Flora*. United States: Ios PressInc.

Van Hoorick, G. (2003). *Recente ontwikkelingen betreffende vastgoed en landeigendom* (D. Meulemans Ed.). Antwerpen: Intersentia.

Wetenschappelijke artikelen:

Cohen, L. & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44, 588-608.

Eliason, S. L. (2003). Illegal Hunting and Angling: The Neutralization of Wildlife Law Violations. *Society & Animals*, 11(3), 225-243 http://storage.globalcitizen.net/data/topic/knowledge/uploads/2011011682034705.pdf

Keane, A., Jones J. P. G., Edwards-Jones G. & Milner-Gulland, E. J. (2008). The sleeping policeman: understanding issues of enforcement and compliance in conservation. *Animal Conservation*, 11, 75-82.

Lee, R. J., Gorog, A. J., Dwiyahreni, A., Siwu, S., Riley, J., Alexander, H., Paoli, G. D. & Ramono, W. (2005). Wildlife trade and implications for law enforcement in Indonesia: a case study from North Sulawesi. *Biological Conservation*, 123 (4), 477-488.

Mann, M. (1984). The Autonomous Power of the State: its origins, mechanisms and results. *European Journal of Sociology*, 25(02), 185-213.

Mateo-Tomas, P., Olea, P., Sanchez-Barbudo, I. & Mateo, R. (2012). Alleviating human–wildlife conflicts: identifying the causes and mapping the risk of illegal poisoning of wild fauna. *Journal of Applied Ecology*, 77(1), 75-83.

Minor, W. W. (1981). Techniques of neutralization: A reconceptualization an empirical examination. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 18, 295-318.

Nijman, V. (2010). An overview of international wildlife trade from Southeast Asia *Biodiversity and Conservation*, 19(4), 1101-1114.

Nurse, A. (2011). Policing Wildlife: Perspectives on Criminality in Wildlife Crime. *Papers from the British Society of Criminology Conference*, 11, 38-53.

Sainsbury, A., Bennett, P. & Kirkwood, J. (1995). The Welfare of Free-Living Wild Animals in Europe: Harm Caused by Human Activities. *Animal Welfare*, 4(3), 183-206.

Smart, J., Amar, A., Sim, I., Etheridge, B., Cameron, D., Christie, G. & Wilson, J. (2010). Illegal killing slows population recovery of a re-introduced raptor of high conservation concern. The red kite Milvus milvus *Biological Conservation,* 143(5), 1278-1286.

Sykes, G. M. & Matza, D. (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency. *American Sociological Review,* 22(6), 664-670.

Zimmerman, M. E. (2003). The Black Market for Wildlife Trade. *Vanderbilt Journal of Transnational Law,* 36, 1657-1689.

Tijdschriftartikelen:

50 Jaar in vogelvlucht. (2013). *Mens & Vogel.*

Bossu, P. (2011). S.O.S. kustpolders. *Mens & Vogel,* 49, 36-43.

Cramer, E. (2010). Dieren zijn geen zaken, maar ook geen mensen. *Nederlands Juristenblad (NJB),* 85(6), 353-354.

Franzen, J. (2013). Lelijke Middellandse Zee, grootschalige vogelvangst en -jacht in Europa (deel 2). *Mens & Vogel,* 50, 28-39.

Vervoort, R. (2011). Paspoort voor vogels. *Mens & Vogel*, 49, 20-27.

Vlek, R. & Ehrenburg, A. (2008). Een bijzondere collectie vogeleieren uit Zuid-Kennemerland. *Limosa,* 81 (3), 102-106.

Juridische bronnen:

Arrest van de Raad van State, 113.102 C.F.R. (02/12/2002).

Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer van 15 mei 2009 (B.S., 13/08/2009).

Jachtdecreet van 24 juli 1991 (B.S. 07/09/1991).

Koninklijk Besluit betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest van 9 september 1981 (B.S., 31/10/1981).

Niet-nakoming – Artikelen 28 EG en 30 EG – Bescherming van in wild levende dier- en plantensoorten – Regeling inzake houden en verhandeling van in gevangenschap geboren en gekweekte vogels die in andere lidstaten rechtmatig in handel zijn gebracht, C-100/08 C.F.R. (10/09/2009).

Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand 31979L0409 C.F.R. (1979).

Mondelinge bronnen:

Blaufelder, S. (31/10/2013). *Criminology goes animal rights*. Presentation at Common Session Critical Criminology: Criminology Beyond Borders: Flows, Conflicts and Power. University of Utrecht.

Van Ginderdeuren, K. (28/11/2013). [Gesprek met bioloog en expert Karl van Ginderdeuren over zijn carrière toen hij, met vergunning, vogels ringde].

Krantenartikelen:

Eeckhout, B. (14/04/2005). Suskewiet, *De Morgen*.

Staes, B. (27/03/2013). Gerecht haalt uit naar illegale vogelvangst, *Het Nieuwsblad*.

Van Baelen, J. (15/12/2004). Vinkenvangst weer toelaten? *Knack*.

Internetbronnen:

CITES. (1973-2013). The CITES Appendices. Retrieved 14/04/2014, from http://www.cites.org/eng/app/index.php

Dua, V. (13/04/2005). Vinkenvangst is illegaal, *Groen!* Retrieved 07/10/2013, from http://www.groen.be/actualiteit/Persbericht-groen-vinkenvangst-is-illegaal-_357.aspx

Leakey, R. & Lewin, R. (1995). The sixth Exctinction. Retrieved 05/10/2013, from http://www.mysterium.com/sixthextinction.html

UNEP. (2002). Global Environmental Outlook-3, GEO-3. Retrieved 03/12/2013, from http://www.grida.no/geo/geo3/english/pdfs/prelims.pdf

Vogelbescherming Vlaanderen VZW. (2013). Soortenlijst. Retrieved 03/10/2013, from http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=160&Itemid=139

Vogelbescherming Vlaanderen VZW. (22/05/2008). Illegale houtsnippen op menu van Zeebrugs restaurant. Retrieved 25/03/2014, from http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=144:illegale-houtsnippen-op-menu-van-zeebrugs-restaurant-&catid=14:inbreuken&Itemid=105

Vogelbescherming Vlaanderen VZW. (01/02/2012). Schandelijke jagersstreken in Ieper. Retrieved 03/10/2013, from http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=610:schandelijke-jagersstreken-in-ieper&catid=14:persberichten&Itemid=105

Vogelbescherming Vlaanderen VZW. (22/08/2012). Hardleerse vogelvanger opnieuw betrapt [Press release]. Retrieved 03/12/2013, from http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=656:hardleerse-vogelvanger-opnieuw-betrapt&catid=14:persberichten&Itemid=105

Vogelbescherming Vlaanderen VZW. (02/12/2013). Jagers vegen jachtwet systematisch aan hun laars [Press release]. Retrieved 03/12/2013, from http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=726:jagers-vegen-jachtwet-systematisch-aan-hun-laars&catid=14:persberichten&Itemid=105

Andere:

Blaufelder, S. (2013). *Criminology goes animal rights*. Paper presented at the Common Session Critical Criminology: Criminology Beyond Borders: Flows, Conflicts and Power (31/10/2013), University of Utrecht.

Cousijn, H. (2013). *Victimizing the Predator: A search for the motives behind & the beneficial effects of criminalization & harm reduction strategies on the practice of shark finning*. Paper presented at the Common Session Critical Criminology: Criminology Beyond Borders: Flows, Conflicts and Power (31/10/2013), University of Utrecht.

De Ruyver, B. (2012). *Opleidingsonderdeel: 'Strafrechtelijk Beleid'*. Universiteit Gent, Faculteit rechtsgeleerdheid.

Doest, O. (2007). Abducted from the wild: Illegal pet, illegal vet? . Paper presented at the 28th Annual Conference and Expo with the Association-of-Exotic-Mammal-Veterinarians, Providence.

Galbusera, P., Lens, L. & Matthysen, E. (2004). Onderzoek naar de mogelijkheden tot duurzame kweek van de vink (Fringilla coelebs): eindrapport. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

Goethals, J. (2012). *Inleiding in de criminologie*. [Syllabus], Leuven/Gent: Acco.

Hebberecht, P. (2009). *Criminologie.* [Syllabus], Universiteit Gent, Faculteit rechtsgeleerdheid, Vakgroep Strafrecht en Criminologie.

Hebberecht, P. (2012). *Opleidingsonderdeel: 'Theorie en Onderzoek'*. Universiteit Gent, Faculteit rechtsgeleerdheid.

Lowther, J., Cook, D. & Roberts, M. (2002) *Crime and Punishment in the Wildlife Trade*, Wolverhampton: WWF/TRAFFIC/Regional Research Institute (University of Wolverhampton). http://www.wwf.org.uk/filelibrary/pdf/crime_and_punishment.pdf

Vranckx, R. (Verslaggever). (10/05/2014). De Vogelmaffia. Ringthejing Entertainment & Sustainable Films (Producent), *Vranckx*. [TV-uitzending]. Brussel: Canvas.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Schema van bachelorproef tot masterproef:

1e Vaststelling dossierstudie → Motieven onvoldoende duidelijk/gedetailleerd

↓

Naar peilen via belevingsonderzoek.

2e Vaststelling dossierstudie → Beperkte link met criminele activiteiten

↓

Niet zo uitgesproken als in de literatuur, oorzaken?

Nagaan in belevingsonderzoek.

Hebben ze weet van andere criminele activiteiten die gelinkt kunnen worden.

3e Vaststelling dossierstudie → Houding/attitude vogelvangers onbekend

↓

Naar op zoek gaan in belevingsonderzoek.

Bijlage 2: Brief aanvraag toestemming dossierstudie gericht aan de procureur des Konings

Geachte procureur des Konings Johan Sabbe

Als studente criminologische wetenschappen loop ik gedurende 300u stage bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent bij de drugbehandelingskamer (stagebegeleider: Jorn Dangreau).

In het kader van onze stage moeten we een stageverslag en een bachelorproef schrijven. Mijn bachelorproef zal gaan over **'de illegale vogelvangst in Vlaanderen: fenomeenstudie'**. Samen met mijn U-Gent stagebegeleider Prof. Dr. Brice De Ruyver heb ik afgesproken om als onderdeel van mijn bachelorproef een dossieranalyse uit te voeren om het profiel en het motief van de vogelvangers na te gaan. Hiervoor zou ik graag de **dossiers van het gerechtelijk arrondissement Gent inzake vogelvangstmisdrijven vanaf het jaar 2005** inkijken.

Dank bij voorbaat
Met de meeste hoogachting

Sara Boone
Sara.Boone@Ugent.be

In bijlage mijn validatieformulier als bewijs van toelating consultatie, inzage en kennisname van strafdossiers en processen verbaal

Bijlage 3: Goedkeuring procureur-generaal

openbaar ministerie

Parket bij het hof van beroep
GENT

DOSSIER BEHANDELD DOOR
Dienst documentatie
T 09/234.58.09
F 09/234.58.91
Savaanstraat 11/101
9000 Gent
doc.park.gen.gent@just.fgov.be

verz.: Parket-generaal – Savaanstraat 11/101 – 9000 Gent

Aan mevrouw Sara BOONE
Abdijstraat 8

8470 GISTEL.

DATUM
29 maart 2013.

MIJN REFERTE	UW REFERTE	BIJLAGE	KOPIE AAN
D.100/5.7.1-DT-nr	-	-	PK GENT

BETREFT: Vraag toelating inzage in vonnissen.

Mevrouw,

Met verwijzing naar uw brief, gericht aan de procureurs des Konings te Gent, heb ik de eer u hierbij toelating te verlenen, in het kader van uw bachelorproef "de illegale vogelvangst: fenomeenstudie en wetgeving", tot inzage van dossiers vogelvangstmisdrijven vanaf het jaar 2005.

De gevraagde toelating zal u uitsluitend verleend worden voor het doel in uw bovengenoemd schrijven aangehaald, mits eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de in die zaken betrokken personen en hun nabestaanden.

Ik vertrouw er op dat u bij het beëindigen van uw studie de genomen kopieën van dossiers vernietigt en dat u bij het verwerken van de gegevens de gebruikelijke regels van discretie en (door onder meer anonimiseren) het wettelijk verbod van artikel 433*bis* van het strafwetboek zult eerbiedigen.

Met de meeste hoogachting,
Voor de Procureur-generaal,
De Advocaat-generaal,

FR. DESTERBECK.

Parket bij het hof van beroep – Savaanstraat 11/101 – 9000 Gent
www.openbaarministerie.be
OPENINGSUREN: 8.30 – 12.30 u.; 13.30 – 16 u.

Bijlage 4: Extra bevinding dossierstudie: overzicht vogelsoorten waarop vogelvangers het gemunt hebben

Vogelsoort	Prevalentie	Totaal
Kraai	𝍸 𝍸 𝍸	**15**
Vink (Vnl. Sijzen en Putters)	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸	**75**
Ekster	𝍸 𝍸 |||	**13**
Spreeuw	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 |||	**48**
Lijster	||||	**4**
Merel	𝍸	**5**
Gaai	||||	**4**
Houtsnip	|||	**3**
Fazant	𝍸 𝍸 ||	**12**
Patrijs	|||	**3**
Kanarie	||||	**4**
Kauw	𝍸	**5**
Buizerd	𝍸 ||	**7**
Duif	𝍸 𝍸 𝍸	**15**
Groenling	||||	**4**
Gors	|||	**3**
Keep	𝍸	**5**
Rietgors	|||	**3**
Roodhalsgans	||||	**4**
Tortels	|||	**3**
Jufferkraanvogel	||	**2**
Baardgans	||	**2**
Mus	||	**2**
Leeuwerik	|	**1**
Roodborst	|	**1**
Reiger	|	**1**
Sperwer	|	**1**
Steenuil	|	**1**
Torenvalk	|	**1**
Zwartkop	|	**1**

Bijlage 5: Analyseschema gebruikte methoden in het kader van de dossierstudie

Meest gebruikte verboden methoden	**Vogelvangstkooi**	𝍸 𝍸 𝍸 ||	**17**
	Vogelvangstnet/slagnet	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 ||||	**39**
	Mistnet	𝍸 𝍸 𝍸 |||	**18**
	Cd's met lokgeluiden	𝍸 |||	**8**
	Lokkooi	𝍸 𝍸 ||||	**14**
	Kastval	𝍸 ||	**7**
	Inbreuk voorwaarden gebruik trechterkooi	𝍸 𝍸 𝍸 ||	**17**
	Inloopkooi	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 |	**21**
	Lokvogel	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 𝍸	**25**
	Vergif	𝍸 |	**6**
	Geweer	𝍸 𝍸 𝍸	**15**
	Veerklem	𝍸 𝍸 𝍸 ||||	**19**
	Vogelklem	𝍸 𝍸 𝍸 ||	**17**
	Klepkooi	||	**2**
	Spreeuwenfuik	|	**1**
	Spreeuwenfluit	|	**1**

Bijlage 6: Topic list

Checklist: Illegale vogelvangst in Vlaanderen

1 Doelstelling interview

2 Achtergrondinformatie

3 Inleidingsvragen

- Bent u een vogelliefhebber?
- Zoals u al weet zit u hier om te praten over vogelvangst. Wat houdt dat dan precies in?

4 Dieper in gaan op de vogelvangst en houdingen

- Frequentie
- Plaatsen en methoden
- Vogelsoorten en de reden
- Reacties familie en vrienden?

5 Motieven en houdingen hierbij

- Waarom? Liefhebber/ verkoop/ kick/fun/troffee/haat/hobby/…?
- *Eventueel: Verdient u daar veel mee? Is geld de voornaamste reden? Groot publiek voor?*

6 Kennis strafbaarstelling *(Soortenbesluit meebrengen)*

- Weet u dat dit strafbaar is? Nu en op het moment van de vangst?
- Weet u precies wat wetgeving inhoudt?

7 Houding strafbaarstelling

- Reeds met in contact gekomen met politie of justitie? Denk je dat ze daar mee bezig zijn?
- Hoe hoog schat je de pakkans in uw geval? Heeft dit invloed?
- Wat vind je van die strafbaarstelling? Pro vogelvangst? Wat zijn de pijnpunten?
- **Stel: je krijgt een straf. Zal dit een impact hebben denkt u?**
- **Stel: je bent voor 1 dag wetgever bent. U krijgt alle vrijheid om alles rond de vogelvangst te regelen. Zou u dan iets veranderen?**

8 Link criminele activiteiten

- Meestal gaan er allerlei andere vormen van strafbare handelingen mee gepaard gaan (*eventueel voorbeeld uit gesprek halen)*. Zoals: handel, het foutief ringen, vogeldiefstal, jachtmisdrijf, illegale methoden, vergif, louter bezit … Is dit bij jou het geval?
- Op de hoogte dat er mensen er soms ver in kunnen gaan?

9 Voorleggen van artikel om af te sluiten

Vogelvanger houdt 30 spreeuwen en 12 duiven in diepvriezer

Het Laatste Nieuws/Gent-Wetteren-Lochristi - 27 Mar. 2013
Pagina 18

Het Gentse parket eiste gisteren celstraffen tot zeven maanden en boetes tot 6.600 euro voor in totaal tien beklaagden die zich schuldig maakten aan illegale vogelvangst. De meeste beklaagden vingen duiven en spreeuwen om op te eten.

"Het is inderdaad niet de eerste keer dat ik hier sta, maar hopelijk wel de laatste", gaf de eerste van tien illegale vogelvangers toe. Roger V.D. (44) uit Wachtebeke werd op elf februari 2011 voor de derde keer betrapt op het vangen van spreeuwen, duiven, sijzen, putters, merels en vinken. "In de diepvriezer lagen nog eens dertig spreeuwen en twaalf duiven klaar voor consumptie. Tijdens het verhoor zei V.D. dat het zijn passie is en dat hij het niet kan laten maar het zal toch moeten", aldus de procureur die twee maanden cel en 5.500 euro boete eist. "Die vogels zijn van de gemeenschap. Als u ze vangt, is dat stelen van de gemeenschap. Misschien kan u een werkstraf bij het agentschap Natuur en Bos doen", zei rechter Van den Berghe streng.Ook landbouwer Joeri R. (45) uit Sint-Kruis-Winkel riskeert drie maanden cel en 4.125 euro boete. In een bosje op zijn land plaatste de man een kastval voor vossen, maar in plaats van vossen te doden, belandden de katten van de buren in de val. De buurman eiste daarvoor 886 euro schadevergoeding, maar Joeri R. vraagt de vrijspraak. "Die controleurs zijn op privéterrein gekomen zonder huiszoekingsbevel. Het onderzoek is dan ook nietig", pleitte zijn advocaat.Alle vonnissen in deze zaak op 23 april.(LKI)

- "Die vogels zijn van de gemeenschap. Als u ze vangt is dat stelen van de gemeenschap". Gaat u akkoord met deze stelling?
- Wat vindt u van de bestraffing?

10 Afronden

- Is er verder nog iets dat u wilt toevoegen?
- Kent u nog andere personen die eventueel bereid zouden zijn om mee te werken?

Bijlage 7: Brief respondentenverzameling

Beste,

In het kader van mijn studies dien ik, Sara Boone, een thesis te schrijven. Als onderwerp hiervoor koos ik 'de vogelvangst in Vlaanderen'. Zoals u wellicht weet is de vogelvangst sinds 2003 ook in Vlaanderen afgeschaft.

Wat? Het doel van dit onderzoek is om na te gaan waarom mensen nog steeds vogels vangen, dit kan voor zeer uiteenlopende doeleinden zijn. Daarnaast ben ik ook ontzettend geïnteresseerd in hun mening over de vogelvangst in het algemeen en over de strafbaarstelling ervan. Deelnemers zullen dus vrijuit over dit onderwerp kunnen praten. Ikzelf zal hierbij steeds een neutrale positie innemen.

Wie? **Ik ben op zoek naar personen die – op illegale wijze – vogels hebben gevangen, verkocht, of gedood in Vlaanderen sinds 2003**. Hiervoor richt ik mij voornamelijk tot volgende doelgroepen: vogelliefhebbers, jagers en landbouwers. Komt u in aanmerking voor dit onderzoek? Of kent u iemand in uw vriendengroep/omgeving die hiervoor geschikt is? Aarzel dan niet om mij te contacteren!

Hoe? Er zal slechts eenmalig een interview van u afgenomen worden waarbij u vrijuit over het onderwerp zal kunnen praten en uw mening hierover met mij zal kunnen delen. Dit interview zal doorgaan waar en wanneer dit voor u het beste past.

Ik wens hierbij te benadrukken dat uw medewerking aan dit onderzoek u en uw omgeving op geen enkele manier nadeel zal opleveren. Ik garandeer hierbij **volstrekte anonimiteit**, dat betekent dat uw naam en gegevens nergens zullen vermeld worden en dat niemand op basis van mijn onderzoeksresultaten u zal kunnen identificeren. Verzamelde gegevens zullen enkel in het kader van mijn onderzoek gebruikt worden.

Indien u nog verdere vragen heeft met betrekking tot dit onderzoek, neem dan gerust contact met mij op.

Hopend op een positief antwoord,
Met vriendelijke groeten,

Sara Boone
Abdijstraat 8
8470 Gistel
0479 58 10 43
Sara.Boone@UGent.be

Bijlage 8: Informatiebrief respondenten

Informatiebrief

Titel onderzoek: De illegale vogelvangst in Vlaanderen. Een belevingsonderzoek

Doel van de studie:
Het doel van dit belevingsonderzoek is tweeërlei. **Enerzijds** wil ik nagaan waarom mensen vogels vangen, dit kan voor zeer uiteenlopende doeleinden zijn. Ook mogelijke randfenomenen (bijvoorbeeld: het incorrect ringen van de vogels, de verkoop ervan) kunnen hierbij aan bod komen . Niet alleen ben ik geïnteresseerd in wat mensen drijft om vogels te vangen, maar ook waarom u zich er – eventueel – van zou weerhouden dit te doen. **Anderzijds** ben ik geïnteresseerd uw mening over de strafbaarstelling van de vogelvangst. Uw visie en standpunten zijn dan ook zeer belangrijk voor mij.

Ik wil met andere woorden in staat zijn zo grondig mogelijk te begrijpen waarom u al dan overgaat tot het vangen van vogels en wat uw houding hierbij is. Als onderzoeker stel ik mij open voor alle mogelijke visies en houding ten aanzien van dit onderwerp.

Wat wordt verwacht van de deelnemer?
Voor het welslagen van de studie is het belangrijk dat u eerlijk uitkomt voor uw eigen mening zodat ik een levendig beeld kan vormen over het fenomeen in al zijn aspecten.

Deelname en beëindiging:
De deelname aan deze studie vindt plaats op vrijwillige basis. Uw deelname in de studie kan helpen te begrijpen waarom er zoiets bestaat als 'illegale vogelvangst'. U kunt zich op elk ogenblik en om gelijk welke reden terugtrekken uit de studie. Hierna zal gevraagd worden het toestemmingsformulier te ondertekenen.

Vertrouwelijkheid:
In overeenstemming met de Belgische wet van 8 december 1992 en de Belgische wet van 22 augustus 2002, zal uw persoonlijke levenssfeer worden gerespecteerd en zal u toegang krijgen tot de verzamelde gegevens en indien nodig kunnen er verbeteringen worden aangebracht.

Ik wens hierbij nogmaals te benadrukken dat uw medewerking aan dit onderzoek u en uw omgeving op geen enkele manier nadeel zal opleveren. Ik garandeer hierbij volstrekte anonimiteit, dat betekent dat uw naam en gegevens nergens zullen vermeld worden en dat niemand op basis van mijn onderzoeksresultaten u zal kunnen identificeren. Verzamelde gegevens zullen enkel in het kader van mijn onderzoek gebruikt worden.

Contact:
Als u na afloop van het interview nog verdere vragen hebt kunt u mij steeds contacteren.

Sara Boone
Abdijstraat 8, 8470 Gistel
Sara.Boone@Ugent.be
Gsm: 0479 58 10 43

Bijlage 9: Informed Consent

Geïnformeerde toestemming

Titel onderzoek: De illegale vogelvangst in Vlaanderen. Een belevingsonderzoek

Verantwoordelijke onderzoeker: Sara Boone

In te vullen door de deelnemer

Ik, _____ , verklaar op een voor mij duidelijke wijze te zijn ingelicht over de aard, methode en doel van het onderzoek. Ik weet dat de gegevens en resultaten van het onderzoek alleen anoniem en vertrouwelijk aan derden bekend gemaakt zullen worden. Mijn vragen zijn naar tevredenheid beantwoord.

Ik stem geheel vrijwillig in met deelname aan dit onderzoek. Ik behoud daarbij het recht om alsnog op elk moment mijn deelname aan dit onderzoek te beëindigen.

Datum:

Handtekening deelnemer:

In te vullen door de uitvoerende onderzoeker

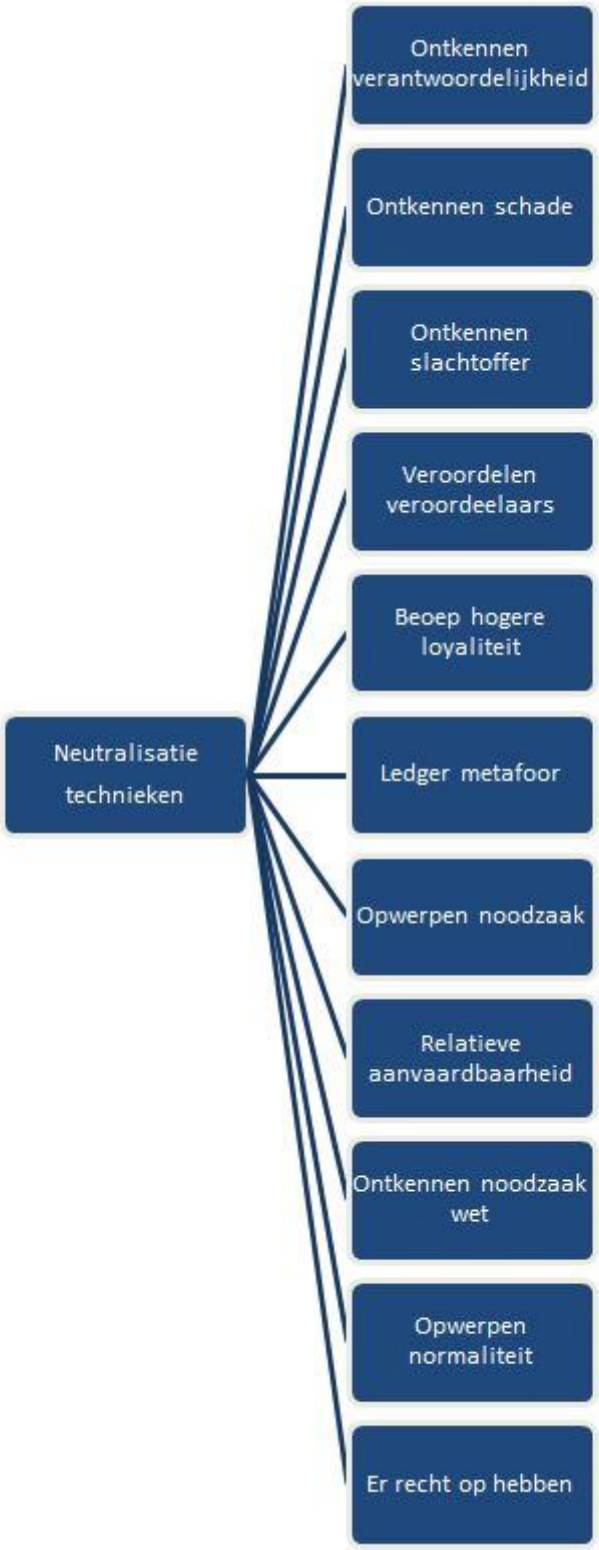
Ik, _____, heb een mondelinge en schriftelijke toelichting van het onderzoek. Ik zal bijkomende vragen over het onderzoek naar vermogen beantwoorden. De deelnemer zal van een eventuele voortijdige beëindiging van deelname aan dit onderzoek geen nadelige gevolgen ondervinden.

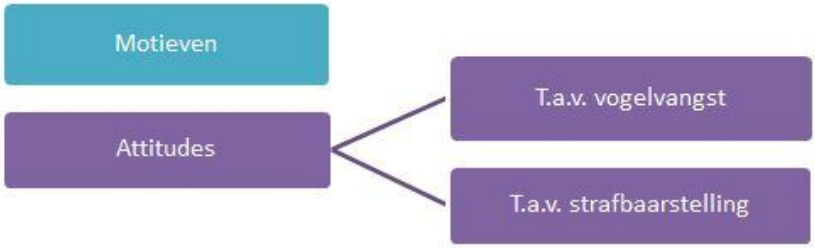
Datum:

Handtekening onderzoeker:

Bijlage 10: Codeboom

Neutralisatie technieken
Ontkennen verantwoordelijkheid
Ontkennen schade
Ontkennen slachtoffer
Veroordelen veroordeelaars
Beoep hogere loyaliteit
Ledger metafoor
Opwerpen noodzaak
Relatieve aanvaardbaarheid
Ontkennen noodzaak wet
Opwerpen normaliteit
Er recht op hebben

Motieven
Attitudes
T.a.v. vogelvangst
T.a.v. strafbaarstelling

Mening krantenartikel
De stelling
Eens
Oneens
De bestraffing
Gepast
Ongepast
Geldboete te hoog of te laag
Gevangenisstraf te hoog of te laag